

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ: Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ»**

ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔ.: ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΔΙΑΚΟΜΙΧΑΛΗΣ Ν. ΜΙΧΑΗΛ, ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ.

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, .././.....

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1.

2.

3.

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στην οικογένεια μου και ιδιαίτερα στον σύζυγό μου για την στήριξη που μου προσέφεραν όλα τα φοιτητικά μου χρόνια, τόσο υλικά όσο και ψυχολογικά ώστε να μπορέσω να αποκτήσω το «πολυπόθητο» πτυχίο Λογιστικής και να εξελιχτώ επαγγελματικά. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Διακομιχάλη για την πολύτιμη βοήθεια του, που συνέλαβε τα μέγιστα ώστε να κατανοήσω τον τρόπο διαμόρφωσης της και εν τέλει να φτάσω στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	1
------------------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	3
1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	4
1.2.1 Φορολογικές αρχές που διέπουν το φορολογικό σύστημα.....	5
1.3 ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	6
1.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	11
1.5 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΦΟΡΟΥ.....	12
1.6 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ.....	12
1.7 ΑΙΤΙΑ ΑΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	14
2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ.....	16
2.3 ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	18
2.4 ΒΑΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	22
2.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	23
2.6 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	24
2.7 ΠΟΙΟΙ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ.....	25
2.8 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	26

2.9 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ – ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ.....	31
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΣΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΑΝΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
3.2 ΜΙΣΘΩΤΟΙ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	36
3.3 ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	37
3.4 ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΕΝΟΙΚΙΑ.....	38
3.5 ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	39
3.6 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	39
3.7 ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ.....	40
3.8 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ.....	40
3.9 OFF SHORE ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ.....	41
3.10 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	43
3.11 ΠΑΡΑΕΜΠΟΡΙΟ.....	43
3.12 ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.....	43
3.13 ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ.....	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗΣ ΚΑΙ EXPERT CHOICE

4.1 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗΣ	46
4.1.1 Μεθοδολογία	46
4.1.2 Ιεραρχία	47
4.1.3 Συγκρίσεις κατά ζεύγη	48
4.1.4 Υπολογισμός προτεραιοτήτων	50
4.1.5 Σύνθεση	53

4.1.6 Κριτική	53
4.2 EXPERT CHOICE	54
4.2.1 Δημιουργία Ιεραρχίας	54
4.2.2 Συγκρίσεις κατά ζεύγη	56
4.2.3 Υπολογισμός προτεραιοτήτων – Σύνθεση.....	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΗΡ

5.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	64
5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	64
5.2.1 Ανάλυση κριτηρίων.....	65
5.2.2 Ανάλυση υποκριτηρίων.....	66
5.3 Συμπέρασμα.....	70

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	74
----------------------------------	----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές αρχές στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους για δημοσιονομική εξυγίανση είναι η φοροδιαφυγή. Μολονότι οι (ταμιακές) επιπτώσεις της φοροδιαφυγής στα δημόσια έσοδα είναι εύκολα αντιληπτές από το κοινωνικό σύνολο, λιγότερο σαφείς παραμένουν οι λοιπές ή συνακόλουθες οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις του φαινομένου.

Ένας μέσης ηλικίας Έλληνας πρέπει να έχει ακούσει ή και διαβάσει έστω και μία φορά στην ζωή του περί της «φοροδιαφυγής» και περί της «πολιτικής βούλησης» καθώς και για την «πάταξη» αυτής δεκάδες, αν όχι, χιλιάδες φορές.

Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής είναι περισσότερο επιτακτική από ποτέ για λόγους δημοσιονομικούς αλλά και στοιχειώδους κοινωνικής δικαιοσύνης. Δεν είναι όμως μόνο ζήτημα «αλλαγής κουλτούρας» και ηθικού αναπροσανατολισμού της ελληνικής κοινωνίας. Οι φοροδιαφεύγοντες συμπεριφέρονται ορθολογικά (...κατά το συμφέρον τους) και ενδεχομένως όσοι δεν φοροδιαφεύγουν (εκτεταμένα), απλώς δεν δύνανται να το κάνουν, ενώ πολύ θα ήθελαν. Ζητούμενο είναι η οικοδόμηση ενός απλού και λειτουργικού συστήματος διασταυρώσεων, ποινών και ανταμοιβών, κάτι που δεν είναι ανέφικτο. Μόνο όταν το προσωπικό κόστος της φοροδιαφυγής καταστεί υψηλότερο του οφέλους θα αρχίσει να αντιμετωπίζεται το φαινόμενο.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται και αναλύονται οι λόγοι εκείνοι που καθιστούν την φοροδιαφυγή μείζον κοινωνικό πρόβλημα, τα αίτια που αυτή προκαλείται και οι συνέπειες που έχει σε όλη την ελληνική κοινωνία και οικονομία, καθώς και έρευνα που έγινε σε επιχειρηματίες του νομού Ηλείας.

Παράλληλα γίνεται σαφή αναφορά στο διαχωρισμό των όρων της Φοροδιαφυγής, της Παραοικονομίας, και της Φοροαποφυγής που από πολλούς θεωρούνται ταυτόσημες έννοιες και συνέπειες του ίδιου φαινομένου αλλά στην ουσία τους έχουν εμφανής διαφορές.

Οι διάφορες στατιστικές έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς από διάφορους οικονομικούς αναλυτές και οικονομολόγους καθώς και οι διαθέσιμες εμπειρικές μελέτες και εκτιμήσεις για την φοροδιαφυγή και την παραοικονομία, υποδηλώνουν ότι το πρόβλημα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα είναι υπαρκτό, χρόνιο και εκτεταμένο, γεγονός που έχει επισημανθεί επανειλημμένως από εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς. Η πολυπλοκότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος σε συνδυασμό με τη διάρθρωση της ελληνικής

οικονομίας, η οποία χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλό αριθμό αυτοαπασχολουμένων, τείνουν να αυξάνουν την πιθανότητα και τους τρόπους φοροδιαφυγής. Παράλληλα, οι οργανωτικές και άλλες αδυναμίες του φοροελεγκτικού και φοροεισπρακτικού μηχανισμού εντείνουν το πρόβλημα.

Εύλογα προκύπτει από τα παραπάνω ότι αποτελεσματική αντιμετώπιση του πολύπλοκου φαινομένου της φοροδιαφυγής προϋποθέτει ευρεία δέσμη παράλληλων πολιτικών, οι οποίες θα μπορούσαν να οργανωθούν γύρω από τρεις βασικές ενότητες: (α) απλοποίηση της νομοθεσίας και εξ' ορθολογισμό του ρυθμιστικού πλαισίου, (β) αναδιάρθρωση και κινητοποίηση της φορολογικής διοίκησης και (γ) αλλαγή της φορολογικής νοοτροπίας και του συστήματος κινήτρων για φορολογική συνέπεια και συμμόρφωση.

Το τελευταίο διάστημα καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες από τις ελληνικές αρχές για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού φορολογικού πλαισίου, ικανού να παράγει τα αναμενόμενα φορολογικά έσοδα, κατανέμοντας ταυτόχρονα τα φορολογικά βάρη με τρόπο διαφανή και δίκαιο. Εντούτοις, η εφαρμογή του νόμου και η αποτελεσματική είσπραξη των φόρων αποδεικνύονται στην πράξη αρκετά δύσκολες καθώς προσκρούουν σε σημαντικές οργανωτικές δυσλειτουργίες και σε στρεβλώσεις του οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού συστήματος. Η πάταξη της φοροδιαφυγής απαιτεί μεγαλύτερη αποφασιστικότητα, ριζικές τομές σε πολλαπλά επίπεδα και συστηματική προσπάθεια σε όλα τα στάδια της φορολογικής διαδικασίας, από το σχεδιασμό της φορολογικής πολιτικής και τον έλεγχο των φορολογουμένων έως την εκτέλεση των ποινικών κυρώσεων και τη διαμόρφωση υγιούς φορολογικής συνείδησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Το Κράτος επιβάλλει υποχρεωτικά σε όλα τα Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα (εταιρικές επιχειρήσεις και οργανισμούς) που υφίστανται μέσα σε αυτό, την καταβολή διάφορων φόρων και τελών ώστε να αποκομίσει κρατικά έσοδα με σκοπό την χρηματοδότηση των ολοένα και αυξανόμενων αναγκών του. Οι υποχρεωτικές αυτές εισφορές αποκαλούνται Φόροι.

Ο πιο σημαντικός και τακτικός μηχανισμός για να εφαρμοστεί ο σκοπός του είναι μέσα από την επιβολή Φορολογίας σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες ενός Κράτους. Θα μπορούσε να οριστεί ως Φορολογία, η αναγκαστική μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τους ιδιώτες στο Δημόσιο, ενώ αποτελεί την πιο σημαντική δραστηριότητα των δημοσίων φορέων παγκοσμίως αφού καταφέρνει να εξασφαλίζει κατά ένα μεγάλο ποσοστό των εσόδων του. Ενδεικτικά από τις συνολικές κρατικές δαπάνες ολόκληρης της Ευρώπης κατά το ήμισυ και παραπάνω αποτελούνται από κοινωνικές δαπάνες (π.χ. παιδεία, υγεία, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας κ.α.).

Η επιβολή των Φόρων εξυπηρετεί τη παροχή όλων των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών σε όλο το κοινωνικό του σύνολο, ενώ ο αντικειμενικός σκοπός του φόρου είναι τριπλός:

- χρηματοδοτεί τις κρατικές δαπάνες, κατά την δημοσιονομική πολιτική,
- ενισχύει ή σταθεροποιεί την οικονομική ανάπτυξη, που αφορά την οικονομία γενικότερα, και τέλος,
- η ανακατανομή του πλούτου που αφορά την κοινωνική οικονομία για άμβλυνση των ανισοτήτων.

Ο πρώτος σκοπός με την καταβολή αυτή θεωρείται και ο πιο σημαντικός αφού εξασφαλίζει όλα τα δημόσια έσοδα για την διεκπεραίωση των δημοσίων δαπανών και για τον λόγο αυτό έχει ταμειευτικό χαρακτήρα με την έννοια του χρηματικού ποσού, όπως συνέβαινε από τα αρχαία ακόμη χρόνια.

Στην κοινωνική οικονομία ο σκοπός επιτυγχάνεται με την δικαιότερη κατανομή της επιβάρυνσης των φόρων μεταξύ των πολιτών μέσα από την διάκριση τους ανάλογα τα εισοδήματα που εκλαμβάνουν. Τα υψηλά εισοδήματα φορολογούνται περισσότερο ενώ τα χαμηλά με πολύ μικρό ή μηδενικό συντελεστή και με αυτόν τον τρόπο υποχωρεί η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ τους.(ΚΑΟΥΝΗΣ Μ.,2009)

1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των φόρων είναι τα ακόλουθα:

- Αποτελούν αναγκαστικό χαρακτήρα,
- Δεν δημιουργούν υπερβάλλουσα ζήτηση (πληθωρισμός) αφού μειώνουν την κατανάλωση
- Παράλληλα αποτελούν μονομερές μέσο από τους ιδιώτες προς το Δημόσιο χωρίς αντίστοιχη ειδική αντιπαροχή του δεύτερου στους πρώτους.
- Ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών πραγματοποιείται οριστικά την περίοδο που επιβάλλεται ο φόρος και δεν μετατίθεται βάρος στο μέλλον.

Αντίστοιχα είναι και τα χαρακτηριστικά της Φορολογίας.

Οι νομικές αρχές που τίθενται από το συνταγματικό νομοθέτη και διέπουν τους Φόρους επιγραμματικά είναι οι παρακάτω:

Η αρχή της νομιμότητας του Φόρου

Συμφώνα με την αρχή αυτή για την επιβολή και είσπραξη οποιουδήποτε Φόρου προϋποθέτει την ύπαρξη τυπικού νόμου που να ορίζει το υποκείμενο και το αντικείμενο του επιβαλλομένου φόρου (εισόδημα, είδος περιουσίας, δαπάνες, συναλλαγές) τον φορολογικό συντελεστή καθώς και τυχόν εξαιρέσεις η απαλλαγές η εκπτώσεις στην επιβαλλόμενη φορολογία. Απόρροια των παραπάνω είναι σαφώς η μη αποδοχή και πληρωμή από τους πολίτες οποιουδήποτε «φόρων», οι οποίοι δεν έχουν εγκριθεί από τους αντιπροσώπους του στην Βουλή.

Η αρχή ετήσιας συγκατάθεσης της βουλής για την βεβαίωση και είσπραξη του Φόρου (Άρθρο 78 παρ. 1 , Άρθρο 79 παρ. 1 &2 , Άρθρο 72 Συντάγματος)

Ορίζει ότι όλα τα έσοδα από προβλεπόμενο φόρο του κράτους πρέπει να αναφέρονται και να ψηφίζεται στο κρατικό προϋπολογισμό της βουλής κατά την τακτική ετήσια σύνοδο της για το επόμενο έτος

Η αρχή βεβαιότητας του φόρου

Επιβάλλει τον καθορισμό του φόρου εκ των προτέρων κατά τρόπο σαφή και δεν αναθέτει στις διοικητικές αρχές τον ρόλο αυτό με αποτέλεσμα να εγγυάται την ασφάλεια δικαίου στο φορολογικό πεδίο.

Η αρχή ισότητας του φόρου

Όλοι οι πολίτες είναι όσοι απέναντι στον νόμο, ενώ όσο αφορά για τα «δημόσια βάρη» προσδιορίζεται με βάση την φοροδοτική τους ικανότητα η οποία ευρίσκεται κατά τρόπο συγκεκριμένο των οικονομικών δυνατοτήτων του.

Η αρχή καθολικότητας του φόρου

Η αρχή αυτή συνδέεται άρρηκτα με την αρχή της ισότητας αφού διατυπώνει την καθολικότητα συμμετοχής των πολιτών στους φόρους χωρίς να γίνεται καμία διάκριση σε πρόσωπο, φύλο, χρώμα, φυλή ή τάξη.

Η αρχή της μη αναδρομικότητας του φόρου

Ορίζει ότι ο φόρος δεν δύναται να ισχύει με καμία αναδρομικότητα οποιουδήποτε νόμου, επιτρέπει όμως η φορολογική ρύθμιση να αποκτά αναδρομικότητα που δε μπορεί να εκτείνεται πέραν από το προηγούμενο της επιβολής φόρου του οικονομικού έτους.

Η αρχές που πηγάζουν από τις διατάξεις για τα ατομικά δικαιώματα (JOHN MARSAL, Δικαστής, 1819)

Η φορολογική εξουσία οφείλει να:

- σέβεται και προστατεύει τη ιδιοκτησία από το Σύνταγμα
- προστατεύει την προσωπική και επαγγελματική ελευθερία του ατόμου
- μεταχειρίζεται ευνοϊκότερα την οικογένεια
- προστατεύει τον Τύπο από το Σύνταγμα (ελευθεροτυπία)
- εκπίπτει την δαπάνη που αφορά τα ενήλικα άγαμα τέκνα που δεν έχουν υπερβεί το 250 έτος της ηλικίας τους.

1.2.1 Φορολογικές αρχές που διέπουν το φορολογικό σύστημα

Οι βασικές αρχές που διέπουν την φορολογία επιγραμματικά είναι:

Η αρχή του ενιαίου της φορολογίας

Σύμφωνα με την αρχή του ενιαίου της φορολογίας, τα εισοδήματα του φορολογουμένου δεν φορολογούνται αυτοτελώς, αλλά αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο για την επιβολή του φόρου εισοδήματος και υποχρεώνεται η φορολογική αρχή να ενεργήσει μια μόνο εγγραφή για το συνολικό εισόδημα του υπόχρεου. Έτσι, συμψηφίζονται τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία ώστε να φορολογηθεί το τελικό ποσό που προκύπτει μετά τον συμψηφισμό.

Η αρχή του ετήσιου φορολογίας

Σύμφωνα με την αρχή του ετήσιου της φορολογίας, ο φόρος επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα του φορολογουμένου το προηγούμενο οικονομικό έτος. Ενώ ως οικονομικό έτος ορίζεται η 1 η Ιανουαρίου έως την 31η Δεκεμβρίου του εκάστοτε ημερολογιακού έτους.

Η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων

Σύμφωνα με την αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων, κάθε φορολογική περίοδος είναι ανεξάρτητη των άλλων φορολογικών περιόδων και δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός των προηγούμενων οικονομικών χρήσεων, έκτος αν πρόκειται για εμπορική ή βιομηχανική επιχείρηση. Αυτές οι επιχειρήσεις μπορούν να συμψηφίσουν τις ζημίες τους μέχρι και για τα επόμενα 5 έτη.

1.3 ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Για την αποφυγή πολλών και διαφορετικών τρόπων φορολόγησης του εισοδήματος που αποκτούν οι πολίτες από διάφορες πηγές, έχει καθιερωθεί ένα ενιαίο Φορολογικό Σύστημα για δικαιότερη κατανομή των φόρων εισοδήματος. Έτσι λοιπόν η φορολόγηση γίνεται με τον διαχωρισμό και φόρων. Βασικά κριτήρια κατανομής των φόρων είναι: 1) διαχωρισμός τους σε άμεσους και έμμεσους φόρους 2) ταξινόμηση τους με κριτήριο την φοροδοτική τους βάση 3) ταξινόμηση με βάση την φορολογούσα αρχή 4) ταξινόμηση τους με βάση τον χαρακτήρα του φορολογικού συντελεστή και 5) ταξινόμηση τους σε προσωπικούς και απρόσωπους φόρους.

ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΈΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

Ως άμεσοι φόροι καλούνται οι φόροι που καταβάλλονται από τους πολίτες κατευθείαν στο Κράτος ονομαστικά. Η επίπτωση του άμεσου φόρου είναι άμεση, δηλαδή αυτός που βαρύνεται και αυτός που καταβάλλει είναι το ίδιο και το αυτό πρόσωπο. Η φορολόγηση αυτή θεωρείται δικαιότερη, γιατί μπορεί να γίνει διάκριση των προσώπων σε εισοδηματικές τάξεις και να καθοριστεί ανάλογα το ύψος του φορολογικού βάρους. Άμεσοι φόροι είναι: ο φόρος επί του εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων , ο φόρος κατανάλωσης φόρος επί κατοχής περιουσίας και ο φόρος επί της περιουσίας. Έμμεσοι είναι οι φόροι που καταβάλλονται έμμέσως στο Κράτος και που προκύπτουν από τα διάφορα παραγωγικά στάδια και μέσα που ακολουθεί η υλοποίηση οποιουδήποτε προϊόντος η υπηρεσίας προς τους πολίτες. Στηρίζεται στη λογική της άντλησης εσόδων σε περιπτώσεις που δεν είναι αυτό εφικτό ή εύκολο μέσω των κλιμάκων της άμεσης. Παραδείγματα έμμεσης φορολόγησης αποτελούν ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ο φόρος κύκλου εργασιών , τέλη χαρτοσήμου, φόρο μεταβίβασης ακινήτων.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΒΑΣΗ

Όταν ταξινομείται ένας φόρος με κριτήριο την φοροδοτική του βάση εννοείται το οικονομικό ή όχι μέγεθος του προσδιορισμού του φόρου.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΒΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΣΑΣ ΑΡΧΗΣ

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι φόροι κεντρικής Διοίκησης, οι φόροι υπέρ των οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, και αυτοί υπέρ των οργανισμών τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΒΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ

Αναλυτικότερα φορολογικός συντελεστής είναι ο φόρος που πληρώνει το νοικοκυριό ή το κοινωνικό σύνολο ως ποσοστό του εισοδήματος του και διακρίνεται σε: α) μέσο φορολογικό συντελεστή, β) οριακό φορολογικό συντελεστή. Έτσι υφίσταται τη αναλογική φορολογία, η προοδευτική φορολογία, η αντιστρόφως προοδευτική φορολογία.

Οι φόροι ανάλογα με το αντικείμενο της φορολογίας διακρίνονται σε:

1) Φορολογία εισοδήματος

Η φορολογία εισοδήματος επιβάλλεται κατά σταθερή χρονική περίοδο, ετησίως, επί του εισοδήματος που αποκτούν οι πολίτες. Διακρίνεται σε Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών προσώπων (εταιρίες, ή οργανισμούς).

2) Φόροι επί των δαπανών

Οι φόροι επί των δαπανών είναι έμμεσοι φόροι και επιβάλλονται με την χρησιμοποίηση του κεφαλαίου ή του εισοδήματος

3) Φόροι περιουσίας

Οι φόροι περιουσίας επιβάλλονται κατά την μεταβολή της κυριότητας από μεταβίβασης ή κληρονομιάς περιουσίας, και σχετίζονται άμεσα με το φορολογούμενο.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Ο φόρος αυτός επιβάλλεται στο εισόδημα που αποκτούν σε συγκεκριμένη σταθερή περίοδο, ετησίως όλα τα Φυσικά πρόσωπα. Ανάλογα με τις πηγές όπου έχουν προέλθει τα συγκεκριμένο εισοδήματα, τα φορολογικά συστήματα που εφαρμόζονται διεθνώς χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Αυτές είναι:

- Σύστημα αναλυτικού φόρου επί του εισοδήματος, όταν φορολογείται το εισόδημα από κάθε πηγή ξεχωριστά (Από ενοίκια, μισθούς κ.α.)
- Σύστημα ενιαίου Φόρου επί του εισοδήματος, το οποίο επιβάλλεται σε στο σύνολο του εισοδήματος από όλες τις πηγές και που καθορίζεται από το νόμο. (ν.δ.3323/55 (άρθρο 1)
- Μικτό σύστημα Φορολόγησης που είναι ο συνδυασμός των παραπάνω δύο συστημάτων (αναλυτικού και ενιαίου). Έτσι ο φόρος επιβάλλεται καταρχήν χωριστά στο εισόδημα από κάθε πηγή, στη συνέχεια όμως και εφόσον το άθροισμα των επιμέρους εισοδημάτων υπερβαίνει ορισμένο ποσό, επιβάλλεται πρόσθετη φορολογία στο ποσό αυτό.

Σύμφωνα με τον νόμο 1640/1918 προέβλεπε κατηγορίες εισοδημάτων που αντιστοιχούσαν στις πηγές που προβλέπει και η ισχύουσα νομοθεσία, κάθε μια από τις οποίες φορολογούνταν χωριστά, μέχρι όμως ένα συγκεκριμένο ποσό καθορισμένο από τον νόμο. Αν το συνολικό ποσό που προέρχονταν από τις πηγές εισοδήματος υπερέβαινε το συγκεκριμένο αυτό ποσό, το επιπλέον ποσό υπόκειντο σε συμπληρωματικό Φόρο. Το σύστημα αυτό ίσχυε μέχρι το 1955, οπότε και εισήχθη το σύστημα ενιαίου Φόρου το οποίο συμπληρώθηκε με τον ν.δ. 3843/58. Τα δύο αυτά νομοθετήματα αποτελούν και τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν.2238/1994).

Παρακάτω παρατίθεται η κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος που ισχύει για το 2014 βάση του οποίου υπολογίζεται και καταβάλλεται φόρους:

- 1) Από εισοδήματα μισθών και συντάξεων με έκδοση τιμολογίου ή απόδειξης για παροχή υπηρεσιών υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Πίνακας 1.1: «ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ»

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
25.000	22%	5.500	25.000	5.500
17.000	32%	5.440	42.000	10.940
άνω 42.000	42%			

(ΠΗΓΗ: www.taxheaven.gr)

Η φορολογική βάση συμπίπτει με το ετήσιο εισόδημα των φυσικών προσώπων μετά την αφαίρεση των εξόδων πραγματοποίησης του εισοδήματος και ορισμένων απαλλαγών και εξαιρέσεων (πολύτεκνοι, ενοίκια κ.λπ.).

- 2) Από εισόδημα από ατομική επιχείρηση υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Πίνακας 1.2 «ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ»

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
50.000	26%	13.000	50.000	13.000
άνω 50.000	33%			

(ΠΗΓΗ: www.taxheaven.gr)

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Η φορολογική βάση συμπίπτει με το σύνολο των καθαρών κερδών των ανωνύμων εταιριών, παρ' όλο που στην πράξη εμφανίζονται πολλά προβλήματα λόγω κινήτρων, γραφειοκρατίας, έλλειψης χρόνου, κ.λπ.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΑΤΟΜΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Το δηλωθέν εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση υποβάλλεται σε φόρο με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%). Ειδικά για το οικονομικό έτος 2015 (χρήση 2014) για το δηλωθέν εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση εφαρμόζεται αυτοτελώς η κλίμακα μισθωτών- συνταξιούχων.

ΚΛΙΜΑΚΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΑ

Τα εισοδήματα από μισθώσεις ακινήτων υποβάλλονται σε αυτοτελή φορολόγηση βάσει της παρακάτω κλίμακας:

Πίνακας 1.3 «ΚΛΙΜΑΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΑ»

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
12.000	10%	12.000	12.000	1.000
άνω 12.000	33%			

Πηγή: taxheaven.gr

Το ακαθάριστο ποσό από ακίνητα υποβάλλεται και σε συμπληρωματικό φόρο, ο οποίος υπολογίζεται με συντελεστή ενάμισι τοις εκατό (1,5%). Ειδικώς, ο συντελεστής του αυξάνεται σε τρία τοις εκατό (3%), εφόσον η επιφάνεια κατοικίας υπερβαίνει τα τριακόσια (300) τετραγωνικά μέτρα ή πρόκειται για επαγγελματική μίσθωση.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Οι φόροι αυτοί εφαρμόζονται σήμερα ανά μονάδα ή κατά αξία παραγόμενων προϊόντων και επιβαρύνουν στο σύνολο τους, ή μερικώς τους αγοραστές. Βασική διάκριση των φόρων αυτών είναι: 1) εσωτερικοί φόροι, γνωστοί και ως «δασμοί» που επιβάλλονται σε όλα τα εισαγόμενα προϊόντα και 2) εξωτερικοί φόροι όπου είναι οι φόροι που καλύπτουν τα αγαθά που παράγονται και καταναλώνονται στο εσωτερικό.

Ανάλογα τώρα με το αριθμό των προϊόντων που καλύπτουν οι φόροι χωρίζονται σε γενικούς φόρους δαπάνης και ειδικούς φόρους δαπάνης.

- Γενικοί φόροι δαπάνης είναι οι φόροι που μπορεί να επιβάλλονται είτε σε ένα στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας, είτε σε δύο ή περισσότερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα γενικού φόρου δαπάνης είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ο φόρος κατανάλωσης, ο φόρος κύκλου εργασιών.

- Ειδικοί φόροι δαπάνης είναι οι φόροι αυτοί επιβάλλονται επί της παραγωγής ή πώλησης ορισμένων μόνο αγαθών ή κατηγοριών αγαθών κατά αξία ή κατά μονάδα προϊόντος. Υποκατηγορίες των ειδικών φόρων δαπάνης είναι οι 1)Κανονιστικοί φόροι (φόροι που επιβάλλονται σε αγαθά των οποίων η κατανάλωση δημιουργεί εξωτερικές κοινωνικές επιβαρύνσεις όπως π.χ. ποτά, τσιγάρα κ.α. ενώ υπολογίζονται σε χρηματικό ποσό ανά μονάδα προϊόντος), 2)Ανταποδοτικοί φόροι(φόροι που επιβάλλονται και είναι αντικριζόμενοι από ειδική και άμεση παροχή του Δημοσίου στους φορολογούμενους, πχ. Καύσιμα, διόδια.)

ΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Οι φόροι περιουσίας είναι οι φόροι εκείνοι που επιβάλλονται στην περιουσία βάση την αξία η του όγκου η άλλα χαρακτηριστικού της περιουσίας. Χαρακτηριστικός φόρος περιουσίας είναι ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας, όπου επιβάλλεται συνήθως με χαμηλό συντελεστή φορολόγησης.

1.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Με βάση όλων των παραπάνω μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε τα ακόλουθα: 1) Από ταμειακή άποψη οι έμμεσοι φορολόγηση είναι περισσότερο αποτελεσματική από ότι η άμεση φορολόγηση αφού κατά την καταβολή του έμμεσου φόρου :

- Δεν χρειάζεται την διερεύνηση των προσωπικών συνηθειών του φορολογούμενου από τη φορολογούσα αρχή
- Ο αριθμός των υπόχρεων έμμεσων φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος από το αριθμό των άμεσα φορολογούμενων.

Με αποτέλεσμα να γίνεται ταχύτερα η είσπραξη των έμμεσων φόρων απ' ότι των άμεσων γιατί δεν είναι εμφανής η φορολογική επιβάρυνση τους. Παράλληλα στους έμμεσους φόρους δύσκολα κανείς φοροδιαφεύγει.

2) Από την άποψη δίκαιης διανομής του εισοδήματος Για να υφίσταται η δικαιότερα διανομή του εισοδήματος θα πρέπει να ισχύουν τα παρακάτω:

- I. με την επιβολή του φόρου λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές συνήθειες (πλούτος, οικογ. Κατάσταση κλπ)

II. με την επιβολή του φόρου περιορίζει τις εισοδηματικές διαφορές και καθορίζει υψηλότερη φορολογία στα υψηλότερα εισοδήματα

Από την παραπάνω σκοπιά οι άμεσοι φόροι πληρούν και τις δυο προϋποθέσεις ενώ οι έμμεσοι όχι.

3) Από πλευρά σταθερότητας ένα μεγάλο μειονέκτημα των έμμεσων φόρων είναι η άνοδος των τιμών που προκαλούνται από την έμμεση φορολογία και προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις σε αυξήσεις μισθούς και σε συντάξεις που συνεπάγεται την επιδείνωση του προβλήματος του πληθωρισμού λόγω της υπερβάλλουσας ζήτησης.

1.5 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΦΟΡΟΥ

Αντικείμενο φόρου εισοδήματος είναι το συνολικό εισόδημα κάθε φυσικού προσώπου που προκύπτει κατά την προηγούμενη έτους φορολόγηση, ενώ Υποκείμενο φόρου εισοδήματος κάθε φυσικού προσώπου είναι η φορολόγηση που προκύπτει στην Ελλάδα ανεξάρτητα από τον τόπο ιθαγένειας και τον τόπο κατοικίας του.

1.8 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, οι φόροι είναι μονομερείς παροχές των ιδιωτών και ιδιωτικών φορέων προς το Δημόσιο χωρίς την αντιπαροχή του Δημοσίου σε αυτούς, και σαν συνέπεια αυτού να δημιουργείται μια επιβάρυνση στους ιδιωτικούς φορείς γνωστή ως «Φορολογικό Βάρος». Έτσι λοιπόν το Φορολογικό βάρος είναι το κόστος παροχής των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών καθώς και η χρηματοδότηση άλλων Δημόσιων Φορέων. Ο μαθηματικός τρόπος εύρεσης του φορολογικού βάρους είναι το ποσοστό των συνολικών φορολογητέων εσόδων του Κράτους προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) της χώρας.

Σημαντικό θέμα που απασχολεί την οικονομία είναι η εξεύρεση ενός σωστού και αξιοκρατικού κριτηρίου ώστε να υπάρξει δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους στους πολίτες, με σκοπό την αποφυγή της άδικης κατανομής του, αφού η Κατανομή του Φορολογικού Βάρους επηρεάζει άμεσα την οικονομία μιας χώρας και συγκεκριμένα επηρεάζει τον ρυθμό ανάπτυξης της, την απασχόληση, τις επενδύσεις, την κατανομή των πόρων καθώς και την διανομή του εισοδήματος. Στην Ελλάδα το φορολογικό βάρος παρά τις αλλαγές της τελευταίας 15ετίας (τροποποίηση των φορολογικών συντελεστών την περίοδο

1990-93, διεύρυνση της φορολογικής βάσης με τα αντικειμενικά κριτήρια μετά το 1994, τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας μετά το 2001) το φορολογικό βάρος θεωρείται αναποτελεσματικό και εξαιρετικά άδικο.

1.9 ΑΙΤΙΑ ΑΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Το φαινόμενο της άδικης κατανομής του φορολογικού βάρους οφείλεται κυρίως στην εκτεταμένη φοροδιαφυγή που υπάρχει καθώς και ότι υπάρχει έντονα το φαινόμενο των απασχολούμενων που δεν δηλώνουν το πραγματικό εισόδημα που αποκομούν από τις διάφορες πηγές εισοδήματος. Ειδικότερα, οι κυριότερες αιτίες είναι οι παρακάτω:

- Η μακροχρόνια αύξηση των δημοσίων δαπανών
- Ο τρόπος διαχείρισης του δημόσιου χρέους με λάθος χειρισμό του δημοσίου χρήματος μειώνει την φορολογική συνείδηση των πολιτών.
- Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση μέσα από τους φόρους και τις ασφαλιστικές εισφορές.
- Η φοροδιαφυγή με οποιοδήποτε τρόπο.
- Οι συνεχόμενες αλλαγές του κρατικού παρεμβατισμού μέσα από τις αλλαγές των νόμων και των περιορισμών.
- Η ύπαρξη μαύρου χρήματος που ενδεχομένως προέρχεται και από καταχρήσεις δημοσίου χρήματος καθώς και από άλλες πηγές.
- Το ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών σε μια οικονομία σε σχέση με το ποσοστό των απασχολούμενων με εξαρτημένη εργασία.
- Η ύπαρξη υψηλού ρυθμού πληθωρισμού σε μια οικονομία. Να σημειωθεί εδώ ότι ο πληθωρισμός μειώνει τις φορολογικές ελαφρύνσεις με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται αναλογικά οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι αποδυναμώνοντας έτσι το κίνητρο για την εργασία.
- Και τελευταία, η μέση φορολογική επιβάρυνση κάθε πολίτη.

Με βάση όλων των παραπάνω, εξηγείται εύκολα πως με την πολιτική περιορισμού σε εισοδήματα οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι πλήττονται περισσότερο (από την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών με αποτέλεσμα την στρέβλωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς των πολιτών) καθώς και οι όροι ανταγωνισμού των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται νόμιμα και εκείνων που παρανομούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, για να πραγματοποιηθεί η κάλυψη των δημόσιων δαπανών απαιτείται η φορολόγηση όλων των νομικών και φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων Ιδιωτικού και Δημόσιου Φορέα. Αρκετοί πολίτες όμως προσπίπτουν στην παράνομη στέρηση της Φορολόγησης ή ακόμα και διαστρέβλωση στοιχείων με σκοπό την αποφυγή της, με αποτέλεσμα να οδηγούνται στο φαινόμενο της Φοροδιαφυγής. Με την Φοροδιαφυγή συνεπάγεται ουσιαστικά, η εξαπάτηση της φορολογικής δήλωσης των πολιτών προς το Κράτος σε μια προσπάθεια να αποφύγει την καταβολή της Φορολογικής Υποχρέωσης. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται σχεδόν σε όλες τις χώρες και αποτελεί μείζονος σημασίας πρόβλημα, που καμία χώρα δεν έχει καταφέρει να εξαλείψει ολοκληρωτικά.

Η έννοια ωστόσο της φοροδιαφυγής θα πρέπει να αναλυθεί από οικονομική αλλά και από κοινωνική άποψη.

Από οικονομικής άποψης, η φοροδιαφυγή μπορεί να οριστεί ως η παράνομη στέρηση της Φορολόγησης με οποιαδήποτε παράνομη πράξη, με την μη αναφορά του πραγματικού εισοδήματος των Φορολογουμένων που οδηγεί κατά συνέπεια στην στέρηση απολαβής του πραγματικού φόρου στο Κράτος από τους Φορολογουμένους και την αποφυγή είσπραξης δημοσίων εσόδων για την επίτευξη των δημοσίων δαπανών.

Αξίζει να σημειωθεί, πως στην αποφυγή πληρωμής πραγματικού φόρου καταφεύγουν οι πολίτες με διάφορα παράνομα μέσα. Εντούτοις, η φοροδιαφυγή εντοπίζεται συχνότερα στους εργοδότες των επιχειρήσεων καθώς αυτοί έχουν την ευχέρεια παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων απ' ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις ή οι υπόλοιποι πολίτες. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα Φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων είναι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με σκοπό την είσοδο της στο Χρηματιστήριο και την παρουσίαση μιας «υγιούς» λειτουργίας αυτής στο οικονομικό κλάδο. Ενώ άλλα παραδείγματα Φοροδιαφυγής θα αναλυθούν σε επόμενη ενότητα της παρούσας εργασίας.

Από κοινωνικής άποψης, η φοροδιαφυγή εκφράζεται μέσα από την άδικη φορολόγηση όλου του κοινωνικού συνόλου, αφού αυτό στο σύνολό του καλείται να εκπληρώσει το τίμημα της φοροδιαφυγής των πολιτών.

Από την άλλη, όλοι οι πολίτες υποχρεούνται να υποβάλλουν τα στοιχεία του εισοδήματος από όλες τις πηγές εισοδήματος, της απασχόλησης καθώς και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, που προέρχονται κατά τρόπο ακριβή και σαφή μέσα από την Φορολογική τους Δήλωση. Η παραποίηση αυτών των παραπάνω πληροφοριών με σκοπό την διαφυγή των Φόρων προς τις Φορολογικές Αρχές, είναι αντίθετη προς το Νόμο, υπόκεινται σε ποινικές κυρώσεις και ορίζεται ως Φορολογική Απάτη.

Η ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Όταν αναφέρεται η φοροδιαφυγή σε επίπεδο μακροοικονομίας, προσδιορίζεται ως η μη απόδοση από την οικονομική μονάδα των άμεσων και των έμμεσων φόρων, δεδομένου ότι η δύο άλλες μορφές φοροδιαφυγής (φοροαποφυγής και φοροαπαλλαγής) είναι αδύνατο να είναι μετρήσιμες.

Ένας αξιόπιστος δείκτης μέτρησης της φοροδιαφυγής είναι και η υστέρηση των φορολογικών εσόδων, έναντι της φορολογικής αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.), όπου ορίζεται το σύνολο των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα κατά την διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις ορίζουν κάθε χρόνο ως στόχο αύξησης των εσόδων κάποιο ποσοστό επί τοις εκατό % το οποίο όμως είναι μεγαλύτερο από την ονομαστική αξία του ΑΕΠ. Εάν δεν τεθεί από την νομοθεσία συγκεκριμένος λόγος αύξησης των εσόδων, τότε η αύξηση των εσόδων ξεπερνάει σε δέκατα την ονομαστική αξία του ΑΕΠ, και πάντοτε έχοντας υπόψη την σωστή λειτουργία του φοροεισπρακτικού μηχανισμού.

Για την μέτρηση του φαινομένου της φοροδιαφυγής ισχύει η ακόλουθη ανισότητα:

$$p * f > g$$

Όπου p : η πιθανότητα ανακάλυψης της φοροδιαφυγής από τις φορολογικές αρχές

f : η επιβαλλόμενη ποινή για φοροδιαφυγή (π.χ. χρωματικό ποσό, προσαύξηση ή ποινική και διοικητική κύρωση)

g : το οικονομικό ή οποιοδήποτε όφελος από την φοροδιαφυγή

γίνεται αντιληπτό από την παραπάνω σχέση ότι όσο μικρότερες είναι οι τιμές των p και f τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η τάση για φοροδιαφυγή αφού λειτουργούν ως αντίθετα ποσά πράγμα που σημαίνει πως οποιαδήποτε στόχος αύξησης των φορολογικών εσόδων από την κυβέρνηση θα λειτουργήσει αντίθετα από την πιθανότητα εξέρευσης της φοροδιαφυγής.

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, ο Προϋπολογισμός για το 2012 είχε ως αρχικό στόχο την αύξηση των εσόδων κατά 3,4 %. Συγκεκριμένα τα έσοδα του τακτικού Προϋπολογισμού (προ επιστροφών φόρου) μειώθηκαν κατά 7,1 % έναντι του 2011 και περιορίστηκαν σε 51.497 εκατ. Ευρώ έναντι εσόδων ύψους 55.442 εκατ. Ευρώ το 2011. Η εξέλιξη αυτή είναι ευνοϊκότερη κατά 102 εκατ. Ευρώ σε σχέση με τον αναθεωρημένο στόχο που περιλαμβανόταν στην Εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2013. Η μείωση των φορολογικών εσόδων σε σχέση με το 2011 οφείλεται στην περαιτέρω κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, στην φοροδιαφυγή η οποία έχει ενταθεί της αύξησης των φορολογικών συντελεστών και της έλλειψης ρευστότητας, και στη καθυστέρηση αποστολής εκκαθαριστικών σημειωμάτων του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας(ΦΑΠ).

Συμπερασματικά βάσει των παραπάνω εύλογα είναι κατανοητό πως η θέσπιση των κυβερνήσεων για αύξηση των εσόδων λειτουργεί αποτρεπτικά δεδομένου ότι είναι αδύνατον η υλοποίηση τους αφενός, αφετέρου δρουν απαξιωτικά ως προς τον ελεγκτικό μηχανισμό, ο οποίος εγκαταλείπει οποιαδήποτε προσπάθεια βελτίωσης του λόγω της πιθανότητας μη εύρεσης της φοροδιαφυγής. Επιπλέον η χρηματική ποινή από μόνη της δρα αποτρεπτικά κατά της φοροδιαφυγής επειδή οι προσπάθειες αποκάλυψης της μειώνονται δραματικά.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής υπολογίζεται πως έχει πρωτοεμφανιστεί από τα πρώτα κιόλας αρχαία χρόνια εφαρμογής της φορολογίας. Το ύψος των φόρων καθώς και η είσπραξη τους απασχολούσαν ανέκαθεν τους κυβερνώντες, ιδιαίτερα δε σε περιόδους έντονης οικονομικής κρίσεις, όπως αυτή που βιώνει σήμερα η Ελλάδα καθώς και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Από τον 4ο π.χ. αιώνα δεινές οικονομικές κρίσεις ξέσπασαν και στην Αθήνα, συνοδευόμενες από τα αντίστοιχα φαινόμενα διαφθοράς και στην προσπάθεια του το τότε ελληνικό κράτος να εξαλείψει την φοροδιαφυγή και την διαφθορά προέβει σε μεταρρυθμίσεις

του φορολογικού συστήματος ώστε να αποκτηθούν οι οικονομικοί πόροι για την κάλυψη των δημόσιων δαπανών. Σύμφωνα με αυτό και επί ηγεσίας του Ανδροτίων Ανδρωνος πρότεινε στους Αθηναίους τρεις τρόπους ώστε να γεμίσει το κρατικό ταμείο. Ο ένας τρόπος ήταν να λιώσουν τα χρυσά αφιερώματα που υπήρχαν στα ιερά και να τα μετατρέψουν σε χρυσά νομίσματα, ο άλλος ήταν να επιβάλλουν φόρους και ο τρίτος να κυνηγήσουν τους φοροφυγάδες, φυσικά και υπερίσχυσε ο τρίτος τρόπος. Τότε ψηφίστηκε μάλιστα και ένας νόμος με βαρύτερες κυρώσεις στους φοροφυγάδες. Αξίζει να σημειωθεί πως βασικός πόρος για την είσπραξη των φόρων εκείνη την εποχή ήταν η φορολόγηση από την εισαγωγή και την εξαγωγή των προϊόντων. Και αν υπήρχε έντονη ανάγκη για χρήματα τότε η αρχαία Αθήνα είχε την λύση μέσω της προεισφοράς, ενός φόρου ειδικού για έκτακτες περιπτώσεις όπως η ναυπήγηση πλοίων ή η κατασκευή λιμανιών. Σύμφωνα με αυτό η πόλη ζητούσε από τους πλούσιους να τους δανείσουν τα χρήματα στην πολιτεία και κατόπιν να εισπράξουν οι ίδιοι το ίδιο ποσό από άλλους εύπορους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, του δίνονταν το δικαίωμα να διοικούν το πλοίο του οποίου τα έξοδα κάλυψαν. (Εντουάρτ Κοέν, ειδικός καθηγητής της ελληνικής οικονομίας στην αρχαία Ελλάδα).

Ανάλογη με την σημερινή κατάσταση της Ελλάδας ήταν και η οικονομική κατάσταση της μέχρι και την περίοδο του Ιωάννη Καποδίστρια με την σύναψη δανείων από το εξωτερικό για την κάλυψη των αναγκών με αποτέλεσμα το πολύ υψηλό τοκισμό και την μην αποπληρωμή τους για πολλά ακόμα χρόνια.

Ειδικότερα την κύρια πηγή κρατικού εσόδου κατά το ήμισυ του 19ου αιώνα και επί εποχής Καποδίστρια αποτελούταν από τον έγγειο πλούτο, ενώ άλλες πηγές κρατικών εσόδων είναι ο φόρος επιτηδεύματος αλλά και ο φόρος των οικοδομών.

Πρώτη μορφή φόρου εισοδήματος που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα ήταν ο φόρος που εφαρμόστηκε με τον νόμο Χ'Κ του 1877, όπου έπληττε κυρίως τα εισοδήματα των διανεμομένων κερδών των ανωνύμων εταιριών καθώς και τα εισοδήματα των ανωνύμων αλλοδαπών εταιρειών που αποκτιόνταν στην Ελλάδα.

Κατά το έτος 1919 και επί κυβερνήσεως του Ελευθέριου Βενιζέλου πραγματοποιήθηκε μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση στο φορολογικό σύστημα η οποία αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη του συστήματος της φορολογίας στην χώρα μας, αφού ενοποιήθηκαν οι κατά τόπους φόροι εισοδήματος σε διάφορα σημεία της Ελλάδος σε ενιαία φορολόγηση ολόκληρης της χώρας. Σύμφωνα με αυτή, υιοθετήθηκε το μεικτό τύπο της φορολογίας εισοδήματος γνωστό

ως σύστημα Caillaux, από το όνομα του εμπνευστή του, Γάλλου υπουργού οικονομικών, που ίσχυσε στη Γαλλία κατά τα έτη 1914-1917.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι καθοριστικό ιστορικό γεγονός που επηρέασε την εξέλιξη του νομικού καθεστώτος της φορολογίας του εισοδήματος της χώρας μας αποτέλεσε η Προσχώρηση αυτής από την 1.1.1981 στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και ήδη Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.3 ΣΧΕΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Όπως είναι ήδη γνωστό, Ακαθάριστο Εγχώριο ή Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) είναι ο οικονομικός εκείνος δείκτης που εκφράζει την συνολική παραγωγή ή το συνολικό εισόδημα αλλά και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Στο επίσημο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας όμως, δεν καταγράφεται και δε συνυπολογίζεται πάντοτε η οικονομική δραστηριότητα, για διάφορους λόγους που θα αναλυθούν στην συνέχεια, με αποτέλεσμα να δημιουργείται έτσι το φαινόμενο της παραοικονομίας.

Το φαινόμενο αυτό απασχόλησε ιδιαίτερα τους οικονομικούς ερευνητές από τις αρχές κιόλας της δεκαετίας του '80, αφού δημιουργεί αρνητικές επιπτώσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, αφού ενισχύει το εισόδημα, την απασχόληση και φυσικά την απόδοση των έμμεσων φόρων.

Τα μέσα δε, καταγραφής αυτού του φαινομένου είναι οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και η Eurostat κυρίως. Επισημαίνεται όμως, ότι δεν είναι δυνατή η καταγραφή της από επίσημες στατιστικές υπηρεσίες και το μέγεθός της αποκαλύπτεται όταν οι δαπάνες των καταναλωτών είναι μεγαλύτερες από τα εισοδήματά τους.

Στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι κατά την δεκαετία του 1980 υπήρξαν ίχνη παραοικονομίας, μόλις το 1990 ξεκίνησε η προσπάθεια εκτιμήσεως της και αυτό διότι προσπάθησαν οι ερευνητές και οι οικονομολόγοι προσπάθησαν να δημιουργήσουν διαρθρωτικές αλλαγές ώστε να εκπληρώνονται τα κριτήρια της συνθήκης του MAASTRICHT.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ακριβέστερος ορισμός για την παραοικονομία κατά του ερευνητές αλλά και οικονομολόγους, δεν μπορεί να υπάρξει αφού πολλές είναι οι φορές όπου η παραοικονομία συνδέεται με την φοροδιαφυγή, με αποτέλεσμα ο κάθε ερευνητής να δίνει και δικό του ορισμό. Μπορεί ωστόσο να υπάρξει παραοικονομία χωρίς την ύπαρξη

φοροδιαφυγής (φορολογία στις μεταβιβαστικές πληρωμές ή φορολογία των κληρονομιών) αλλά και φοροδιαφυγή χωρίς την ύπαρξη παραοικονομίας όπως συμβαίνει στην αγροτική παραγωγή.

Από την αρχή όμως θα πρέπει να γίνει σωστή διάκριση μεταξύ αυτών των δύο όρων, κάτι που με τρόπο σαφή τονίστηκε από τους: Tanzi (1982) και Feige (1985,1987,1989).

Κατά το Feige (1979) παραοικονομία είναι οι οικονομικές δραστηριότητες που δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν και να καταμετρηθούν από τις ήδη τεχνικές μετρήσεις της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ κατά τον Tanzi (1980) παραοικονομία είναι το τμήμα εκείνο του ΑΕΠ όπου δεν δηλώνεται καθόλου ή δηλώνεται μερικώς και δεν μπορεί να προσμετρηθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Κατά τον καθηγητή Παυλόπουλο (1987) παραοικονομία είναι το τμήμα εκείνο της παραγωγικής δραστηριότητας όπου δεν συμπεριλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν παρόλο που δημιουργεί προστιθέμενη αξία και δεν προσδιορίζεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες μέτρησης.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω πολλοί είναι εκείνοι που ταυτίζουν την παραοικονομία με την φοροδιαφυγή ενώ στην πραγματικότητα δεν θα πρέπει, παρόλο που και τα δύο φαινόμενα ισχύουν αλλά και συνυπάρχουν σε μια οικονομία. Συγκεκριμένα είναι δυνατόν:

- Να συνυπάρχουν Φοροδιαφυγή – Παραοικονομία

Στην κατηγορία αυτή αναφέρονται όλα τα εισοδήματα που προκύπτουν από παραοικονομικές δραστηριότητες, τα οποία είναι αδήλωτα στις φορολογικές αρχές, όπως π.χ. η απόκρυψη του εισοδήματος από την απασχόληση ενός εργαζομένου σε δεύτερη εργασία, το οποίο δεν αναγράφεται στην Φορολογική του Δήλωση και δεν καταγράφεται στις στατιστικές υπηρεσίες. Επίσης η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει το εισόδημα ατόμων που παίρνουν επιδόματα ανεργίας, ενώ στην πραγματικότητα κάπου εργάζονται παράνομα και το εξ εργασίας εισόδημα δε δηλώνεται.

- Να υπάρχει Φοροδιαφυγή, χωρίς την ύπαρξη Παραοικονομίας;

Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται οι περιπτώσεις αναφοράς και καταγραφής της προστιθέμενης αξίας της παραγωγικής δραστηριότητας, αλλά τα εισοδήματα που δημιουργεί είναι αδήλωτα ή δηλώνονται μερικώς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού, είναι η παραγωγή του αγροτικού τομέα στην χώρα μας, όπου η παραγωγή καταγράφεται στο Υπουργείο Γεωργίας και στην στατιστική υπηρεσία (ΕΣΥΕ), οπότε και δεν υπάρχει φαινόμενο

παραοικονομίας, τα εισοδήματα που αποκτούνται όμως δεν δηλώνονται ή δηλώνονται χαμηλότερα από τα πραγματικά στις φορολογικές αρχές, όπου και δημιουργείται το φαινόμενο της Φοροδιαφυγής.

- Να μην υπάρχει Φοροδιαφυγή, αλλά να υπάρχει Παραοικονομία

Η κατηγορία αυτή αφορά όλες εκείνες τις περιπτώσεις όπου η προστιθέμενη αξία των εισοδημάτων από παραγωγικές δραστηριότητες καταγράφονται στις φορολογικές αρχές επακριβώς και οι φορείς τους να ανταποκρίνονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις, έτσι ώστε εξαλείφεται το φαινόμενο της Φοροδιαφυγής, αλλά δεν μπορούν να προσμετρηθούν από τις στατιστικές υπηρεσίες, για διάφορους λόγους, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται το φαινόμενο της Παραοικονομίας.

Λαμβάνοντας τα παραπάνω καθώς και δύο πολύ σημαντικά και αξιοποιήσιμα άρθρα του κ. Βασιλείου Μανεσιώτη (Διευθυντής Κατάρτισης Κρατικού Προϋπολογισμού της Τράπεζας της Ελλάδος) (1990 και 1994), μπορεί να γίνει σωστός διαχωρισμός ανάμεσα στην έννοια της Φοροδιαφυγής και στην έννοια της Παραοικονομίας.

Αξίζει να σημειωθεί πως η Φοροδιαφυγή διακρίνεται σε δύο κατηγορίες:

1. στην φοροδιαφυγή που σχετίζεται με την τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα (εισόδημα συντελεστών παραγωγής του τρέχοντος οικονομικού έτους κλπ)
2. στην φοροδιαφυγή που δεν σχετίζεται με την τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα (φορολογία μεταβιβάσεως κληρονομιών κλπ)

Ενώ η παραοικονομία αναφέρεται μόνο στην τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα με αποτέλεσμα η έννοια της Φοροδιαφυγής και η έννοια της παραοικονομίας ουσιαστικά να μην είναι ταυτόσημες. Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των δύο πιο πάνω εννοιών δεν αναφέρονται μόνο στην περίπτωση της συνολικής τρέχουσας οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και στην περίπτωση της μη-τρέχουσας.

Συμπερασματικά και με βάση τα παραπάνω προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας, όπου γίνεται πιο εύκολα κατανοητός ο διαχωρισμός της Φοροδιαφυγής και της Παραοικονομίας:

Πίνακας 2.1 «ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ»

Συνολικά εισοδήματα συντελεστών παραγωγής που πρέπει να καταγραφούν και να αποδοθούν στις οικονομικές υπηρεσίες (δραστηριότητες φοροδιαφυγής ή μη φοροδιαφυγής)	Συνολική τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα που πρέπει να καταγραφεί στους Εθνικούς Λογαριασμούς. (Κρυμμένη και παρατηρήσιμη οικονομία)		
		Καταγραφόμενη	Μη καταγραφόμενη
	Δηλωμένες δραστηριότητες	1) όχι φοροδιαφυγή όχι παραοικονομία	2) όχι φοροδιαφυγή και παραοικονομία
μη δηλωμένες δραστηριότητες	3) και φοροδιαφυγή όχι παραοικονομία	4) φοροδιαφυγή και παραοικονομία	

Πηγή: Μανεσιώτης, 1990

Η οριζόντια γραμμή αφορά την συνολική τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα όπου πρέπει να καταγραφεί στους Εθνικούς λογαριασμούς, και που για κάποιους λόγους δεν καταγράφεται με αποτέλεσμα να έχουμε την καταγραφόμενη και την μη καταγραφόμενη Παραοικονομία. Η κάθετη στήλη υποδεικνύει τα εισοδήματα που προέρχονται από την συνολική οικονομική δραστηριότητα που φορολογούνται άμεσα και τις τρέχουσες συναλλαγές που φορολογούνται έμμεσα.

Σύμφωνα με τον πίνακα διακρίνονται τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι εκείνη όπου δηλώνονται όλα τα πραγματικά εισοδήματα που αποκτούνται με αποτέλεσμα οι φορολογικές αρχές να διαπιστώνουν με ακρίβεια όλη την συνολική τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα. Στην δεύτερη κατηγορία παρατηρείται η ακριβέστερη καταγραφή όλων των πραγματικών εισοδημάτων που αποκτούνται στους εθνικούς λογαριασμούς και πληρώνονται κανονικά οι φόροι που προκύπτουν από την φορολόγηση των εισοδημάτων αυτών από τους υπόχρεους, ενώ αποκρύπτεται και συνεπώς δεν καταγράφεται η προστιθέμενη αξία ορισμένων δραστηριοτήτων. Στην Τρίτη κατηγορία συναντάται η περίπτωση της φοροδιαφυγής χωρίς την ύπαρξη όμως της παραοικονομίας, στην περίπτωση αυτή καταγράφεται η προστιθέμενη αξία των δραστηριοτήτων ακριβέστερα, χωρίς όμως να δηλώνονται στους εθνικούς λογαριασμούς τα πραγματικά εισοδήματα και οι συναλλαγές από αυτές τις δραστηριότητες. Στην τελευταία κατηγορία παρουσιάζονται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και το φαινόμενο της παραοικονομίας πράγμα που συνεπάγεται ότι τα εισοδήματα που αποκομίζουν από τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες παράνομα, όχι

μόνο δεν δηλώνονται στις στατιστικές αρχές αλλά και οι δραστηριότητες αυτές δεν φορολογούνται με αποτέλεσμα να μην εισπράττονται και οι αντίστοιχοι φόροι. Έτσι λοιπόν, μόνο σ' αυτήν την κατηγορία συνυπάρχουν και τα δύο φαινόμενα χωρίς όμως να ταυτίζονται άμεσα μεταξύ τους, επιφέρουν παρόλα αυτά τις ίδιες συνέπειες στο οικονομικό σύστημα.

2.4 ΒΑΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Όπως είναι εύκολα κατανοητό, η φοροδιαφυγή ακμάζει περισσότερο στις οικονομίες εκείνες όπου συναντάται υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων αλλά και σε οικονομίες που παρουσιάζουν έντονα το φαινόμενο της παραοικονομίας.

Οι κυριότερες αιτίες που συντελούν στην ύπαρξη του φαινομένου της φοροδιαφυγής είναι οι ακόλουθοι:

1) πρωτίστως, η δυσπιστία του των πολιτών απέναντι στο κράτος και τους κρατικούς φορείς σχετικά με την σωστή και ορθή χρήση του δημοσίου χρήματος καθώς και το επίπεδο προσφερόμενων διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών

2) η τάση του ανθρώπου για αποφυγή οποιασδήποτε επιβάρυνσης ακόμα και φορολογικής και η στάση ανοχής και ατιμωρησίας προς τους φοροφυγάδες και παραοικονομούντες

3) το ύψος των φορολογικών συντελεστών

4) η ανεπάρκεια των δημοσίων υπηρεσιών καταγραφής του συνόλου της οικονομικής δραστηριότητας καθώς και η ανεπάρκεια των φορολογικών αρχών ώστε να βεβαιώσουν, να εισπράξουν τους φόρους που επιβάλλονται και να καταγράψουν τα φορολογικά στοιχεία κατά τρόπο σαφή σωστό και διασταυρωμένο

5) η άδικη και άνιση μεταχείριση των φορολογουμένων από το κράτος (υψηλά επιτόκια επιβάρυνσης όταν οφείλουν στο κράτος, αλλά όχι όταν τους οφείλει το κράτος)

6) ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού και οι επιβαρύνσεις του (περιορισμοί και συχνές αλλαγές των νόμων)

7) η υψηλή φορολογία και οι υψηλές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε συνδυασμό με την κακή οργάνωση των φοροτεχνικών-διοικητικών αρχών

8) η οργάνωση και το μέγεθος των επιχειρήσεων (μικρές, μεσαίες και πολυεθνικές επιχειρήσεις)

9) και τελευταία, η μη ορθή και διασταυρωμένη μέτρηση του μέγεθος του πληθυσμού μιας χώρας με μετανάστες (λαθραίοι και νόμιμοι) και μετακινούμενους πληθυσμούς από αγροτικό στον αστικό τομέα.

2.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η φοροδιαφυγή επηρεάζει άμεσα και αρνητικά την αποτελεσματικότητα στην δομή του χρήματος μιας οικονομίας. Σε αυτό στηρίζεται και συνεπάγεται το γεγονός του φαινομένου της φοροδιαφυγής, αφού επηρεάζει το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών ενός κράτους και στην συνέχεια με την πάροδο του χρόνου την δομή της οικονομίας, την προσφορά και την ζήτηση απασχόλησης ανά κλάδο ή ανά επάγγελμα, το ύψος των τιμών, την κατανομή του χρήματος μέσα από την αποταμίευση και την κατανάλωση καθώς και το επίπεδο του ρυθμού εισαγωγών και εξαγωγών της οικονομίας (Τράπεζα της Ελλάδος 2011).

Έτσι, η κοινωνική ανισότητα μεταξύ των φορολογούμενων δημιουργεί το φαινόμενο της άδικης κατανομής του φορολογικού βάρους ανάμεσα τους, αφού ορισμένα επαγγέλματα έχουν την δυνατότητα να φοροδιαφεύγουν σε σύγκριση με κάποια άλλα και σαν συνέπεια αυτού να οδηγείται στην μερική είσπραξη, μέσα από τους φόρους, των δημόσιων εσόδων. Με αποτέλεσμα οι συνεπείς φορολογούμενοι να φορολογούνται κατά τρόπο διπλάσιο απ ότι θα έπρεπε, σε σχέση με αυτούς που φοροδιαφεύγουν.

Με αυτόν τον τρόπο, η φοροδιαφυγή περιορίζει την λειτουργία της προοδευτικής φορολόγησης από τον πλουσιότερο στον φτωχότερο άτομο, αυξάνει τα φορολογικά βάρη των νομοταγών πολιτών και προκαλεί την άδικη και άνιση μεταχείριση μεταξύ των πολιτών.

Αξίζει να τονιστεί εδώ όμως, ότι ορισμένες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν την φοροδιαφυγή σαν στρατηγική για την κερδοφορία τους όπου είναι δύσκολο να εντοπιστεί από τις αρμόδιες αρχές και αποτέλεσμα αυτού είναι, να πλήττεται δυσμενώς και ο τομέας του ανταγωνισμού αφού απορρίπτεται η ιδέα νέων επενδύσεων για την αύξηση των κερδών τους.

Σαν συνέπεια όλων των παραπάνω το κράτος να αδυνατεί να εισπράξει τους απαραίτητους φόρους για την εξασφάλιση της χρηματοδότησης των κρατικών δαπανών με αποτέλεσμα να οδηγείται:

- στην σύναψη δανείων με υψηλό τοκισμό,
- στην περιορισμένη δυνατότητα δημοσίων επενδύσεων και

- στην χαμηλότερη ποιότητα και ποσότητα παρεχόμενων δημόσιων αγαθών.

Ακόμη με την ύπαρξη της φοροδιαφυγής παρουσιάζονται υψηλά κόστη μεταξύ των συναλλαγών, αφού το κράτος πρέπει να διατηρήσει αποτελεσματικό όλο αυτόν τον κρατικό παρεμβατισμό που είναι απαραίτητος για να εντοπιστεί η φοροδιαφυγή. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011 Γκρουμπανιτσάς Γ.)

2.6 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Μια κατηγορία φοροδιαφυγής είναι η περίπτωση της φοροαποφυγής, (αγγλικά: tax avoidance ή tax mitigation) όπου σύμφωνα με τον Νόμο ορίζεται ως η αποφυγή από τους φόρους που επιβάλλονται κατά καιρούς κατά νόμιμο τρόπο, εκμεταλλευόμενοι τα διάφορα κενά της Φορολογικής Νομοθεσίας. Είναι τα λεγόμενα «παραθυράκια» των Φορολογικών Νόμων. Στόχος της είναι η μείωση της φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου και αποσκοπεί στις μη καταβολές των οφειλόμενων φόρων. Διαφέρει από την έννοια της Φοροδιαφυγής αφού ισορροπεί ανάμεσα στα πλαίσια ηθικού και νόμιμου. Επιπλέον, πραγματοποιείται στα πλαίσια ενός καλά μελετημένου φορολογικού σχεδιασμού, κατά τον οποίο δημιουργούνται διάφορα σενάρια και εναλλακτικές, μέχρι να προσδιοριστεί ο ελάχιστος δυνατός φόρος, συνήθως στα πλαίσια του νόμου. Περιλαμβάνει ενέργειες όπου σκοπό έχουν να μειώσουν την φορολογική επιβάρυνση πάντα μέσα στα πλαίσια κανονικής λειτουργίας της Φορολογικής Νομοθεσίας και του φορολογικού συστήματος, εκμεταλλευόμενοι τις διάφορες φορολογικές ελαφρύνσεις και φορολογικών κινήτρων, της μείωσης της προσφοράς εργασίας λόγω ύπαρξης φόρων καθώς και την αποφυγή κατανάλωσης αγαθών-προϊόντων που υπόκεινται σε φορολογία, σε επίπεδο μικρότερο από αυτό που είχε προβλέψει, ορίσει και επιβάλλει ο νομοθέτης κατά τον φορολογικό μηχανισμό.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΩΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Για να θεωρηθεί και να χαρακτηριστεί περίπτωση φοροαποφυγής, θα πρέπει να ισχύει ένα από τα ακόλουθα κριτήρια:

1. Να παρουσιάζει στοιχεία ανειλικρίνειας, εικονικότητας και πλαστότητας με σκοπό την αποφυγή του φόρου.
2. Να αναγνωρίζονται στοιχεία εκμετάλλευσης ασάφειας, κακής διατύπωσης και κενών της φορολογικής νομοθεσίας, όπου τέτοια πρόθεση δεν είχε ο νομοθέτης κατά την σύνταξη των φορολογικών νόμων.

3. Να χαρακτηρίζεται από μυστικότητα ώστε να αργήσουν οι φορολογικές αρχές να τηρήσουν φορολογικούς ελέγχους και να πάρουν σχετικά μέτρα πάταξης της.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Με την ύπαρξη του φαινομένου της φοροαποφυγής παρουσιάζονται μια σειρά από προβλήματα που έχουν ως αποτέλεσμα την στρέβλωση του φορολογικού μηχανισμού και κατ' επέκταση την αναποτελεσματικότητα εφαρμογής του στο κοινωνικό σύνολο για την είσπραξη των φόρων που αναλογούν σε κάθε πολίτη αντικειμενικά και δίκαια.

Προβλήματα όπως είναι:

- Η δημιουργία της παραοικονομίας,
- Η δημιουργία συνθηκών στρέβλωσης του ανταγωνισμού στην αγορά,
- Δημιουργία αισθημάτων αδικίας ανάμεσα στα μέλη του κοινωνικού συνόλου που απολαμβάνουν κάποιο δημόσιο αγαθό ή υπηρεσία και πληρώνουν για αυτό, έναντι εκείνων που απολαμβάνουν και ή δε πληρώνουν ή πληρώνουν ελάχιστα προκαλώντας την αντίδραση αυτών που πληρώνουν έναντι αυτών που δεν πληρώνουν τίποτα,
- Δημιουργεί συνθήκες ανισοκατανομής του εισοδήματος. Κατά τους Collins J. And Plumlee D. (1991), η φοροαποφυγή παρατηρείται από ομάδες με υψηλά εισοδήματα στερώντας έτσι την οικονομία από πόρους που θα αναδιένεμε το κράτος υπό την μορφή αναπτυξιακών και κοινωνικών πολιτικών.
- Να οδηγείται στην χρήση πόρων σε δραστηριότητες μη παραγωγικές από πλευράς αυτού που φοροαποφεύγει ώστε να μην γίνεται αντιληπτή η παρανομία με αποτέλεσμα το κράτος να αναγκάζεται να διαθέσει επιπλέον πόρους για την αναδιοργάνωση ενός αποτελεσματικότερου ελεγκτικού μηχανισμού.
- Και το πιο σημαντικό όλων είναι η στροφή του κράτους σε εσωτερικό ή εξωτερικό δανεισμό για να καλύψει τα τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα που προκαλούνται από την ύπαρξη δημοσιονομικής επιβάρυνσης με την χρήση της φοροαποφυγής.

2.7 ΠΟΙΟΙ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, ο ακριβής σκοπός της φοροαποφυγής των φυσικών και των νομικών προσώπων, όπου είναι και ο βασικός διαχωρισμός της με τον ορισμό της φοροδιαφυγής, είναι η αποφυγή της φορολογικής επιβάρυνσης φόρων κατά τρόπο νόμιμο και ευέλκτο ως προς την φορολογική νομοθεσία και τους κρατικούς φορείς. Το φαινόμενο της

φοροαποφυγής δε συναντάται μόνο μέσα στα στενά όρια των κρατικών οντοτήτων αλλά εμφανίζεται και σε διεθνές επίπεδο (tax avoidance).

Η διεθνής φοροαποφυγή αποτέλεσε και αποτελεί θέμα μείζονος σημασίας τόσο στις εθνικές κυβερνήσεις όσο και σε διεθνείς οργανισμούς, ενώ παράλληλα με δεδομένη την παγκόσμια πλέον οικονομική κρίση, είναι αντικείμενο συζήτησης σε πολλά νομοθετικά σώματα με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση της φορολογικής βάσης και την πρόληψη μεταφοράς φορολογικών εσόδων εκτός των εθνικών συνόρων.

Οι κυριότεροι μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση της διεθνούς φοροαποφυγής είναι η εξωχώριες εταιρίες εγκατεστημένες σε «φορολογικούς παραδείσους» (σημ. σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ορίζονται ως χώρες όπου έχουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και ευνοϊκότερη φορολογική νομοθεσία, προσφέροντας το κατάλληλο νομικό έδαφος για πρόσωπα που δεν κατοικούν σε αυτό, προκειμένου να αποφύγουν τις φορολογικές υποχρεώσεις, έναντι του κράτους κατοικίας τους), η τεχνική μεταφοράς ζημιών στους κόλπους πολυεθνικών ομίλων, η έμμεση μεταφορά κερδών από χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές με την αντίστοιχη διαμόρφωση των τιμών των συναλλαγών, η υπερτιμολογήσεις και οι υποτιμολογήσεις.

Τα μέτρα πάταξης της φοροαποφυγής που λαμβάνονται ποικίλλουν τόσο σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.8 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΡΟΠΟΥ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΕΞΩΧΩΡΙΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο «εξωχώρια» ή «υπεράκτια» ή «offshore» εταιρία ονομάζεται η εταιρία που εδρεύει σε αλλοδαπή χώρα και χρησιμοποιεί την νομοθεσία της χώρας αυτής ώστε να απολαμβάνει ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση. Μία υπεράκτια εταιρεία μπορεί να αναφέρεται είτε ως «εταιρείες ειδικού σκοπού», είτε ως «θυγατρική εταιρεία», ή «εταιρεία ενός ομίλου επιχειρήσεων», ή ακόμη και ως «συγγενής επιχείρηση», έχει συνήθως μορφή Εταιρίας Περιορισμένης Ευθύνης, και είναι εγκατεστημένη σε κάποια γεωγραφική περιοχή, που έχει χαρακτηριστεί ως υπεράκτιο κέντρο. Οι δραστηριότητες τους περιλαμβάνουν δραστηριότητες που ήταν ή έχουν γίνει παράνομες και σε αυτές περιλαμβάνονται: 1) η νομιμοποίηση των εσόδων 2) η φοροαποφυγή και η φοροδιαφυγή 3)

προστασία από τις τρέχουσες ή μελλοντικές απαιτήσεις πιστωτών. Ενώ τα κριτήρια για την ίδρυση των «εξωχώριων» εταιριών ποικίλλουν και έχουν αναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα ανωτέρω.

Το μετοχικό κεφάλαιο των εταιριών αυτών είναι διηρημένο σε μετοχές ανώνυμες, ή ονομαστικές. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν καθορίζεται κατώτατο όριο της ονομαστικής αξίας της μετοχής. Η έκδοση των μετοχών δεν είναι απαραίτητη, ούτε επιδρά επί του κύρους και της νομιμότητας της εταιρείας. Στο καταστατικό μπορεί να προβλέπεται επίσης η δυνατότητα να εκδοθούν διαφορετικά είδη μετοχών (κοινές, προνομιούχες με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου κλπ.). Διοικούνται από το Διοικητικό συμβούλιο που σε κάποιες περιπτώσεις υποχρεώνονται να είναι τρία ενήλικα μέλη, οπού μπορούν να είναι και αλλοδαποί μέτοχοι η μη της εταιρίας, τα οποία εκλέγονται και ανακαλούνται οποτεδήποτε από την Γενική Συνέλευση που είναι και το ανώτατο όργανο της Εταιρίας.

Οι περισσότερες χώρες που χαρακτηρίζονται «φορολογικοί παράδεισοι» ή επισήμως «κράτη μη συνεργαζόμενα με τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ)» ισχυρίζονται ότι παρέχουν νόμιμα ένα επιχειρηματικό, νομικό, φορολογικό και τραπεζικό νομοθετικό πλαίσιο. Το βασικό χαρακτηριστικό των χωρών αυτών είναι η ελαχιστοποίηση της φορολογικής υποχρέωσης ή ακόμα και μηδενική ενώ τα κράτη αυτά είναι «φιλικά προς το ξένο επενδυτικό κεφάλαιο», όπως αναγράφουν τα φυλλάδια τοπικών ιδιωτικών επιχειρήσεων τραπεζικών και επιχειρηματικών υπηρεσιών για αλλοδαπούς ιδιώτες και εταιρείες.

Τα κέντρα offshore εταιριών έχουν πετύχει συνθήκες αποφυγής διπλής φορολογίας με διάφορες χώρες, προκειμένου οι εταιρείες που ιδρύονται στους φορολογικούς παραδείσους να φορολογούνται εκεί και ουσιαστικά να μην πληρώνουν φόρους λόγω των φορολογικών απαλλαγών που προσφέρουν.

Παρακάτω παρατίθενται οι περισσότερο γνωστές υπεράκτιες εταιρείες.

Πίνακας 2.2: « ΧΑΡΤΗΣ ΥΠΕΡΑΚΤΙΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ »

<u>Χάρτης Υπεράκτιων Εταιριών</u>	
	<u>ΧΩΡΕΣ</u>
<u>1</u>	<u>Ανγκουίλα</u>
<u>2</u>	<u>Ανδόρα</u>

<u>3</u>	<u>Αρούμπα</u>
<u>4</u>	<u>Βανουάτου</u>
<u>5</u>	<u>Βερμούδες</u>
<u>6</u>	<u>Βρετ. Παρθένοι Νήσοι</u>
<u>7</u>	<u>Γιβραλτάρ</u>
<u>8</u>	<u>Γρενάδα</u>
<u>9</u>	<u>Ελβετία</u>
<u>10</u>	<u>Ην. Βασίλειο</u>
<u>11</u>	<u>Ιορδανία</u>
<u>12</u>	<u>Κόστα Ρίκα</u>
<u>13</u>	<u>Κύπρος</u>
<u>14</u>	<u>Λαμπουάν</u>
<u>15</u>	<u>Λίβανος</u>
<u>16</u>	<u>Λιβερία</u>
<u>17</u>	<u>Μαυρίκιος</u>
<u>18</u>	<u>Μονακό</u>
<u>19</u>	<u>Μπαρμπάντος</u>
<u>20</u>	<u>Μπαγάμες</u>
<u>21</u>	<u>Ν. Ζηλανδία</u>
<u>22</u>	<u>Νεβάδα</u>
<u>23</u>	<u>νησιά Καϋμάν</u>
<u>24</u>	<u>νήσοι Κουκ</u>
<u>25</u>	<u>νήσοι Μάρσαλ</u>
<u>26</u>	<u>Ντουμπάι</u>
<u>27</u>	<u>Σεϋγέλλες</u>
<u>28</u>	<u>Χονγκ Κονγκ</u>
<u>29</u>	<u>Σγκαπούρη</u>

Πηγή: offshore δραστηριότητες, Παν. Δουβής, Pressline, Αθήνα 2003

Η κατανόηση της λειτουργίας των υπεράκτιων εταιριών στα διεθνή εξωχώρια χρηματοοικονομικά κέντρα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της φοροαποφυγής που επιχειρείται μέσω αυτών. Μέχρι την εμφάνιση και ανάπτυξή τους, οι συναλλαγές μεταξύ μητρικής και θυγατρικής εταιρίας που δραστηριοποιούνταν σε διαφορετικές χώρες, επέκειντο στο φορολογικό καθεστώς του κράτους όπου είχε την έδρα της είτε η μητρική είτε η θυγατρική εταιρία. Οι διαφορές, ωστόσο, που υπήρχαν μεταξύ των δύο διακριτών φορολογικών συστημάτων οδηγούσαν αναπόφευκτα στην επιπρόσθετη επιβάρυνση των συνδεδεμένων επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη μείωση των κερδών που θα επιτυγχάνονταν κανονικά σε εθνικό επίπεδο. Το

φαινόμενο δε αυτό γινόταν ιδιαίτερα αισθητό κατά τη μεταφορά κερδών από τη θυγατρική στη μητρική εταιρία.

Η προβληματική αυτή κατάσταση - και ζημιογόνα για τις επιχειρήσεις - αντιμετωπίστηκε με την υπογραφή διμερών φορολογικών συμφωνιών για την αποφυγή της διπλής φορολογίας. Με τον τρόπο αυτό, περιορίστηκε το κόστος λειτουργίας και συναλλαγών μεταξύ των εταιριών των δύο συμβαλλομένων κρατών, δε λύθηκε όμως το πρόβλημα σε διεθνές επίπεδο. Ενόψει της εμπορικής και επενδυτικής δραστηριότητας πολυεθνικών ομίλων επιχειρήσεων, σε παγκόσμιο επίπεδο, καταδεικνύονται οι δυσκολίες που προκύπτουν στα πλαίσια ενός διεθνούς φορολογικού σχεδιασμού, ο οποίος πρέπει να εξετάζει τη σύναψη διμερών φορολογικών συμβάσεων, προκειμένου να δώσει το πράσινο φως για την επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του ομίλου. Επιπλέον, οι διμερείς συμφωνίες λειτουργούν στα πλαίσια ενός «σχήματος αναπροσαρμογής», με την έννοια ότι η καταβολή φόρου για ένα μέρος της φορολογητέας ύλης στο κράτος της θυγατρικής εταιρίας συνοδεύεται από την αντίστοιχη αφαίρεση του φόρου αυτού στο κράτος της μητρικής εταιρίας. Ως εκ τούτου, ο σχετικός φορολογικός σχεδιασμός δεν μπορεί να εξασφαλίσει για την επιχείρηση περαιτέρω μείωση των φορολογικών εξόδων της. Η φορολογητέα ύλη θα καταλαμβάνεται πάντοτε από κάποιο συμβαλλόμενο κράτος, ανάλογα με τη συμφωνία, και θα φορολογείται.

Στον αντίποδα όλων αυτών, η παρεμβολή ενός ή περισσότερων διεθνών offshore χρηματοοικονομικών κέντρων, στις συναλλαγές μεταξύ μητρικής και θυγατρικής εταιρίας, επιτρέπει την ευελιξία και πολλαπλασιάζει τις εναλλακτικές λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν σε φορολογικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, επιλέγεται συνήθως η μεταφορά κερδών από τη θυγατρική εταιρία, που έχει έδρα σε μια τρίτη χώρα, σε συγκεκριμένο IOFC (Διεθνή Υπεράκτια Οικονομικά Κέντρα), σε τέτοια μορφή η οποία να επιτρέπει την έκπτωση των κερδών αυτών από τη φορολόγηση της ξένης θυγατρικής. Με τον τρόπο αυτό, η φορολογική υποχρέωση της τελευταίας μειώνεται κατά το μέρος των μεταφερόμενων εκπιπόμενων κερδών, χωρίς ταυτόχρονα να αυξάνεται η φορολογική επιβάρυνση της μητρικής εταιρίας, γεγονός που θα συνέβαινε αναπόφευκτα στο πλαίσιο διμερών φορολογικών συμβάσεων, όπως περιγράφηκε ανωτέρω. Περαιτέρω, το κέρδος που μεταφέρθηκε μπορεί να διατηρηθεί στο IOFC ή να επαναπατριστεί στο κράτος της μητρικής, χωρίς να υπαχθεί σε φορολογία από τις αρμόδιες αρχές του.

Στις αρχές του Απριλίου 2013 ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης κ. Λεάνδρος Ρακιντζής ζήτησε και έλαβε από τη Γενική Γραμματεία Πληροφορικών

Συστημάτων τη λίστα όλων των offshore εταιρειών και στη συνέχεια έκανε γραπτή παρέμβαση σε κάθε ΔΟΥ, ζητώντας να μάθει γιατί η δημόσια διοίκηση δεν κινήθηκε ταχύτατα σε αυτό το θέμα και επιπροσθέτως αναλυτική κατάσταση των ελέγχων που μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί. Ελάχιστες οικονομικές υπηρεσίες απάντησαν και από αυτές οι περισσότερες ανέφεραν ότι αδυνατούν λόγω φόρτου εργασίας να αντεπεξέλθουν και σ' αυτό το κομμάτι, επισημαίνοντας ότι πλέον την αρμοδιότητα φορολογικού ελέγχου των εξωχώριων εταιρειών δεν την έχουν οι ίδιες, καθώς οι έλεγχοι ανατέθηκαν στη νεοσύστατη υπηρεσία ΚΕΦΟΜΕΠ (Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου).

Χαρακτηριστική περίπτωση φοροαποφυγής είναι η περίπτωση της “offshore” εταιρίας « TALIMA VENTURE INC » σύμφωνα με τα έγγραφα που εστάλησαν από τη ΦΑΕ Πειραιά στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, καταλογίστηκε πρόστιμο 5.535.306,98 ευρώ. Η συγκεκριμένη εταιρεία είναι συμφερόντων του ομογενή από τη Βενεζουέλα επιχειρηματία κ. Παναγιώτη Κωνσταντίνου και ιδιοκτήτρια του «Athens Metro Mall» στη λεωφόρο Βουλιαγμένης. Το συγκεκριμένο εμπορικό κέντρο με τα 90 καταστήματα, τους 18 χώρους εστίασης, τις 5 κινηματογραφικές αίθουσες, σούπερ μάρκετ, παιδότοπο, τράπεζα και 1.200 θέσεις παρκινγκ στήθηκε με τις ευνοϊκές διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου περί ιδιόχρησης που προβλέπουν ότι αν το κτίριο που κατασκευάζεται χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά από την κατασκευάστρια εταιρεία, τότε επιστρέφεται όλος ο ΦΠΑ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι πληροφορίες λένε πως το ποσό που έπρεπε να επιστραφεί αγγίζει τα 5,5 εκατ. ευρώ. Μέχρι στιγμής, το ποσό αυτό δεν έχει επιστραφεί στην εταιρεία, καθώς ο έλεγχος της Εφορίας διαπίστωσε ότι οι χώροι έχουν ενοικιαστεί σε 90 καταστήματα και συνεπώς δεν ιδιοχρησιμοποιείται. Στην εταιρεία «TALIMA VENTURE INC» καταλογίστηκε πρόστιμο 5.535.306,98 ευρώ, όμως οι διαχειριστές δεν το πλήρωσαν και προσέφυγαν στη επιτροπή του άρθρου 70Α για την επανεξέταση της υπόθεσης.

Παράλληλα, το Ελληνικό Δημόσιο μέσω της ΦΑΕ Πειραιά που διενήργησε τον έλεγχο δέσμευσε το ποσό του ΦΠΑ μέχρι να τελεσιδικήσει το θέμα. Αξίζει να τονιστεί ότι η συγκεκριμένη offshore συμφερόντων Κωνσταντίνου είναι ιδιοκτήτρια 75 πολυκαταστημάτων στη Βενεζουέλα, 5 πολυκαταστημάτων στην Κόστα Ρίκα και ενός εμπορικού κέντρου στον Παναμά. Επίσης κατέχει στο Μαϊάμι αποθήκες συνολικού εμβαδού 100.000 τ.μ. και ένα μικρό εμπορικό κέντρο.

2.9 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ - ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ

Η Φοροδιαφυγή (αγγλικά: tax evasion) αποτελεί σοβαρό έγκλημα - απάτη σε βάρος του κράτους. Γενικά ορίζεται ως φοροδιαφυγή η καθ' οιονδήποτε τρόπο απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φορολογούμενου φυσικού ή νομικού προσώπου από τις φορολογικές Αρχές.

Η φοροδιαφυγή εκτός από ποινικό αδίκημα που μπορεί να σημειωθεί κατά παράβαση ή καταστρατήγηση του φορολογικού νόμου, θεωρείται και έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά δεδομένου ότι το συνολικό ποσό αυτής θα κληθεί τελικά να επωμισθεί, με πρόσθετα κυβερνητικά μέτρα, το σύνολο των φορολογουμένων.

Η Φοροαποφυγή (αγγλικά: tax avoidance ή tax mitigation) αποκαλείται η εφαρμογή καλά σχεδιασμένων λογιστικών πρακτικών που αποτελούν απόρροια προσεκτικής μελέτης της εμπορικής νομοθεσίας, της φορολογικής πρακτικής, των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, δικαστικών και υπουργικών αποφάσεων με μοναδικό στόχο τη μείωση της φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου. Πραγματοποιείται στα πλαίσια ενός καλά μελετημένου φορολογικού σχεδιασμού, κατά τον οποίο δημιουργούνται διάφορα σενάρια και εναλλακτικές, μέχρι να προσδιοριστεί ο ελάχιστος δυνατός φόρος, συνήθως στα πλαίσια του νόμου. Χαρακτηριστική είναι η έκφραση του Maurice Duverger για την φοροαποφυγή, σύμφωνα με την οποία ο νομοθέτης «φυλακίζει» τον φορολογούμενο (με το νομοθετικό πλαίσιο), δίνοντάς του όμως και τα κλειδιά της φυλακής του.

Ουσιαστικά η φοροαποφυγή προϋποθέτει πολύ καλή γνώση του εκάστοτε φορολογικού συστήματος έτσι ώστε ο υπόχρεος σε φόρο να μπορεί να εκμεταλλευτεί τις αδυναμίες του. Είναι φανερό λοιπόν πως στις περιπτώσεις που πραγματοποιείται φοροαποφυγή δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί από μια πλατιά μάζα φορολογούμενων, αλλά συνήθως θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερα μεγάλο οικονομικό όφελος ώστε ο «ηθικά» φερόμενος φορολογούμενος να αποταθεί σε εξειδικευμένα πρόσωπα καταβάλλοντας τους σημαντικά χρηματικά ανταλλάγματα, ώστε να έχει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Συμπερασματικά, υπάρχει διαφορά στους ορισμούς της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος («Φοροαποφυγή- Φοροδιαφυγή», Τεύχος 13-14 Ιούλιος-Αύγουστος 2011) αφού η φοροαποφυγή ορίζεται ως η οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία ή τρόπος για την αποφυγή πληρωμής φόρων. Εντούτοις, αποτελούν και οι

δύο δραστηριότητες διαφορετικές όψεις ενός κοινού νομίσματος με μόνη τους διαφορά την νόμιμη παράνομη και την νόμιμη οδό για την πραγματοποίησή τους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο η φοροδιαφυγή όσο και η φοροαποφυγή όταν πραγματοποιούνται αποτελούν δείγματα παραοικονομίας μιας χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

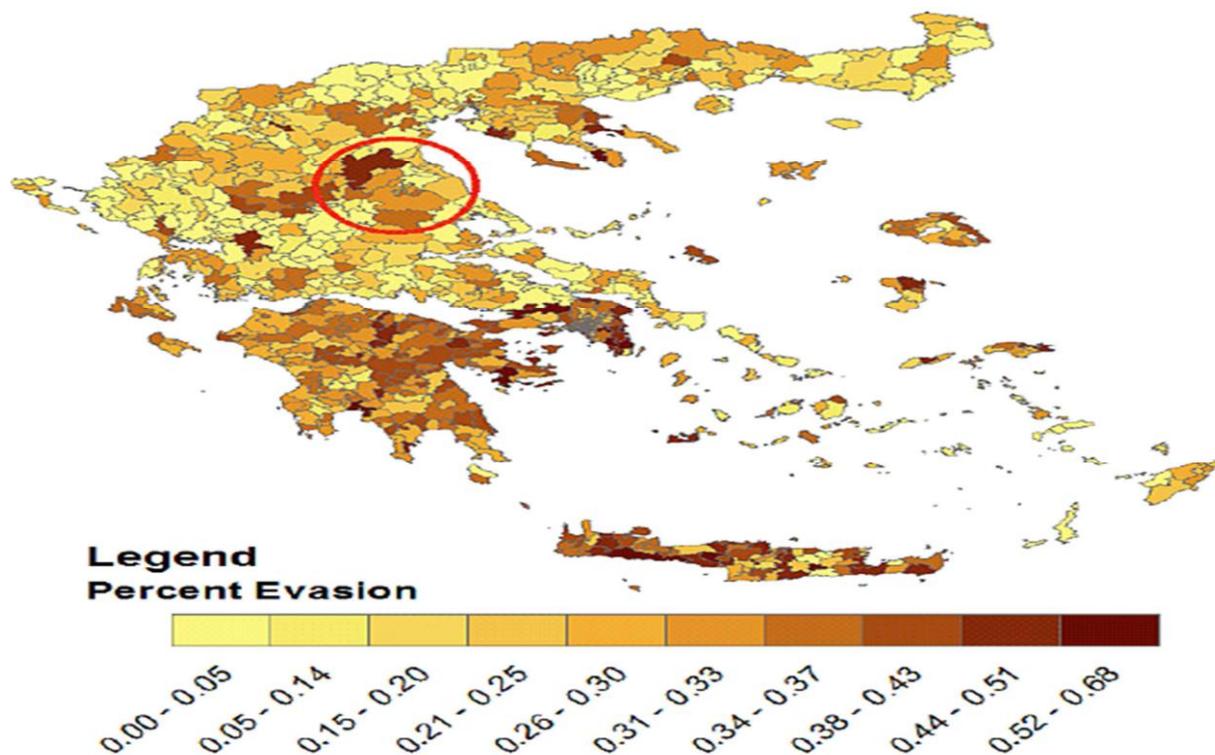
ΜΕΘΟΔΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΣΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΑΝΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σε συνέντευξη που παραχώρησε ο διευθυντής του Σώμα Δίωξης Οικονομικών Ελέγχων (ΣΔΟΕ), κ. Λέκκας, στην ηλεκτρονική έκδοση της γερμανικής εφημερίδας «DIE WELT», στις 08/06/2012, τόνισε πως «η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα φτάνει το 12 – 15 % του ΑΕΠ.», αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η φοροδιαφυγή της Ελλάδας ανέρχεται σε 40- 45 δις. ευρώ, βάσει του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, ενώ αν οι φορολογικές αρχές προχωρούσαν στην είσπραξη έστω και των μισών από αυτά τα 45 δις, η Ελλάδα θα έλυne το πρόβλημα των χαμηλών φορολογικών εσόδων της.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τα ποσοστά κατανομής της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, όπως προκύπτει από την έρευνα του Ν. Αρταβάνη από το Virginia Polytechnic Institute and State University και των Adair Morse και Μαργ. Τσούτσουρα από το University of Chicago.

Πίνακας 3.1: Ο χάρτης της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Πηγή: Αρταβάνης, Ν., Morse, Α. & Τσούτσουρα, Μ., 2012

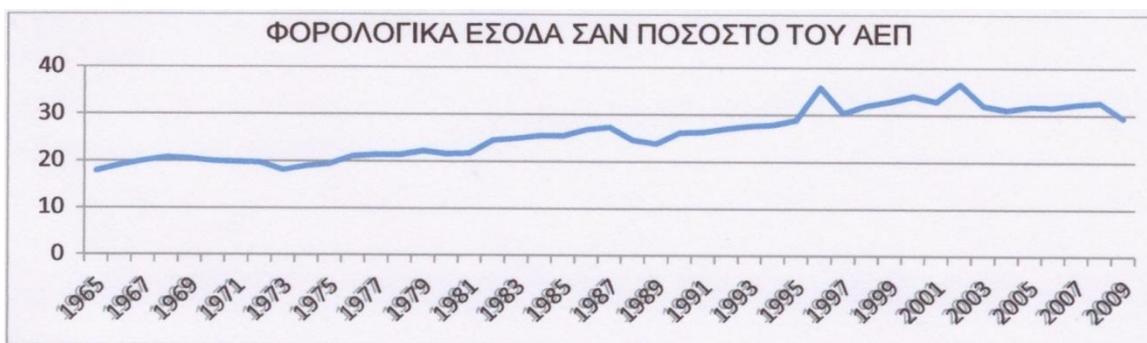
Η μελέτη, την οποία είχε παρουσιάσει στις 22 Αυγούστου το euro2day.gr, υπολογίζει το μέγεθος της φοροδιαφυγής βασιζόμενη στην υπόθεση ότι οι τράπεζες καθορίζουν τα επίπεδα δανεισμού με βάση το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών και όχι το δηλωθέν. Επιπλέον, οι μελετητές έλεγξαν τις χορηγήσεις δανείων σε ελεύθερους επαγγελματίες και κατέληξαν στο γεγονός ότι λάμβαναν δάνεια όπου η δόση έφτανε ως το 82% του εισοδήματος τους. Πράγμα που σημαίνει για το ένα ευρώ που εισέπρατταν οι δανειολήπτες από τα δάνεια θα έπρεπε να επιστρέψουν 82 ευρώλεπτά στην τράπεζα ανά μήνα και αυτό τη στιγμή όπου οι τράπεζες, κατά μέσο όρο, χορηγούν δάνεια έτσι ώστε η δόση να αντιστοιχεί μόλις στο 30% του εισοδήματος.

Με βάση την συγκεκριμένη μελέτη και στην παραδοχή ότι οι τράπεζες δεν χορηγούν δάνεια έτσι ώστε η δόση δεν ξεπερνά το 30% του εισοδήματος κατέληξαν στο ύψος της φοροδιαφυγής για το 2009 να ανέρχεται στα 28 δις. ευρώ.!

Στον πίνακα 3.1 παρουσιάζονται οι περιοχές με τα υψηλότερα ποσοστά φοροδιαφυγής στην Ελλάδα και αναπαριστά το ποσοστό της φοροδιαφυγής σε κάθε περιοχή - τα σκούρα χρώματα δείχνουν υψηλότερα ποσοστά και τα ανοιχτά χαμηλότερα. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, πως η περιοχή με την υψηλότερη φοροδιαφυγή στην Ελλάδα είναι η περιοχή της Λάρισας όπου από την έρευνα αυτή παρατηρήθηκε πως έχει τα περισσότερα jeep PORSCHE CAYENNE ανά κάτοικο περιοχής ως προς ποσοστό του εισοδήματος, πανευρωπαϊκά.

Στο επόμενο διάγραμμα παρατηρείται η εξέλιξη των φορολογητέων εσόδων της Ελλάδας από το 1965 έως το 2009:

Διάγραμμα 1: «ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ»

Πηγή:<http://eparistera.blogspot.gr/>,<http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RE>

Στο παραπάνω Διάγραμμα 1 παρατηρούνται δύο περίοδοι κάμψης των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα. Η πρώτη περίοδος κάμψης είναι η περίοδος της χούντας (1974) και η

δεύτερη από το 1997 και έπειτα. Ενώ για να διαπιστωθεί η υστέρηση των φορολογικών εσόδων ακολουθεί ο επόμενος πίνακας όπου παρουσιάζει τα φορολογικά έσοδα ανά κατηγορία κατά το 2009 και την ποσοστιαία συμμετοχή τους στα φορολογικά έσοδα.

Πίνακας 3.2 ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ

ΕΙΔΟΣ ΦΟΡΟΥ	ΕΤΟΣ 2009		Μ.Ο. ΕΤΩΝ 2000-2009	
	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	21.433	43,1%	17.188	41,7%
Φόρος εισοδήματος	16.590	33,4%	13.754	33,3%
Φυσικών προσώπων	10.841	21,8%	8.123	19,7%
Νομικών προσώπων	3.790	7,6%	4.488	10,9%
Ειδικών κατηγοριών	1.959	3,9%	1.143	2,8%
Φόροι στην περιουσία	526	1,1%	481	1,2%
Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε	2.446	4,9%	1.685	4,1%
Λοιποί άμεσοι φόροι	1.870	3,8%	1.268	3,1%
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	28.292	56,9%	24.075	58,3%
Φόροι συναλλαγών	17.873	35,9%	15.828	38,4%
Φ.Π.Α.	16.582	33,3%	14.159	34,3%
Πετρελαιοειδών	1.907	3,8%	1.387	3,4%
Καπνού	681	1,4%	570	1,4%
Λοιπών	13.994	28,1%	12.202	29,6%
Λοιποί φόροι συναλλαγών	1.291	2,6%	1.669	4,0%
(μεταβίβαση κεφαλαίων)	(831)	(1,7%)	(962)	(2,3%)
(χαρτόσημο)	(459)	(0,9%)	(667)	(1,6%)
Φόροι κατανάλωσης	9.569	19,2%	7.382	17,9%
Φόρος ασφαλιστών	358	0,7%	270	0,7%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	473	1,0%	790	1,9%
Ε.Φ.Κ. καυσίμων	4.374	8,8%	2.731	6,6%
Λοιποί Ε.Φ.Κ.(καπνού κ.λ.π.)	2.924	5,9%	2.586	6,3%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	1.046	2,1%	715	1,7%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	394	0,8%	290	0,7%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	434	0,9%	418	1,0%
Λοιποί έμμεσοι	416	0,8%	448	1,1%
(για Ε.Ε.)	(245)	(0,5%)	(249)	(0,6%)
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	49.725	100,0%	41.263	100,0%

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: http://www.icap.gr/Documents/e_book_2010/2010_01_11_13_22_49/document.pdf

Στον Πίνακα 3.2 παρατηρείται πως το σύνολο των έμμεσων φόρων είναι 58 % στο σύνολο των φορολογικών εσόδων κατά την περίοδο 2000 με 2009, πράγμα που σημαίνει πως τα φορολογικά έσοδα της έμμεσης φορολογίας είναι υψηλότερα στο ποσοστό τους, από ότι τα φορολογικά έσοδα της άμεσης φορολογίας. Ακόμα ένα συμπέρασμα από τα δεδομένα του πίνακα 3.2 είναι πως τα έσοδα που προκύπτουν είναι χαμηλότερα στην άμεση φορολογία από ότι στην έμμεση. Πλήττουν δε, τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα, όπως εργαζόμενους,

συνταξιούχους και μικρούς ελεύθερους επαγγελματίες, περισσότερο με αποτέλεσμα να δημιουργείται η φορολογική ανισότητα ανάμεσα στα πλούσια κοινωνικά στρώματα και τα φτωχότερα. Ενώ απόρροια της φορολογικής αυτής ανισότητας είναι η φοροδιαφυγή με οποιαδήποτε τεχνάσματα σε όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, καθώς και σε όλους τους επαγγελματικούς κλάδους, με σκοπό την αποφυγή της άδικης, είτε άμεσης είτε έμμεσης φορολογίας. Παρακάτω παρατίθενται οι κυριότερες εστίες της φοροδιαφυγής ανά κλάδο εξαιτίας της εκτεταμένης παραοικονομίας, όπως αυτή καταγράφεται στο Υπουργείο Οικονομικών.

- Φοροδιαφυγή στην φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων:

3.2 ΜΙΣΘΩΤΟΙ, ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ο φόρος όπου παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά φοροδιαφυγής, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών και την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων της Ελλάδος, είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Για τον λόγο αυτό το Υπουργείο Οικονομικών μέσα από το Σώμα Δίωξης Οικονομικών Εγκλημάτων (Σ.Δ.Ο.Ε.) εντείνει τους ελέγχους και προχωρά στις διασταυρώσεις προκειμένου να εντοπισθούν οι διάφορες πηγές εισοδημάτων όπου δεν δηλώνονται από τους Μισθωτούς.

Η πιο συνηθισμένη μορφή φοροδιαφυγής όπου επιλέγουν οι μισθωτοί για την απόκρυψη του πραγματικού εισοδήματος τους, είναι οποιαδήποτε μορφής αδήλωτη εργασία. Η απόκρυψη του πραγματικού εισοδήματος επιτυγχάνεται μέσα από την μη δήλωση πρώτης και ενδεχόμενης δεύτερης εργασίας τους. Στόχος τους είναι η αποφυγή πληρωμής σημαντικού φόρου που τους αναλογεί, καθώς η παρακράτηση φόρου εισοδήματος από κάθε δουλειά υπολογίζεται βάση του αφορολογήτου ορίου. Πρακτικά σημαίνει ότι ο φόρος που τους παρακρατείται από τη μια δουλειά είναι πολύ χαμηλότερος από αυτόν που αναλογεί στο εισόδημα που αποκτούν από αυτήν την εργασία. Ο επιπλέον αυτός φόρος βεβαιώνεται με την εκκαθάριση της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος και έτσι πολλοί επιλέγουν να αποκρύψουν το σχετικό εισόδημα.

Για τον λόγο αυτό το Υπουργείο Οικονομικών υποχρεώνει τον εργοδότη να αναγράφει το Α.Φ.Μ. του στην βεβαίωση αποδοχών που παρέχει στους εργαζομένους για να προσκομίσουν αυτή στην φορολογική τους δήλωση καθώς και το ποσό που εισέπραξαν οι μισθωτοί από την συγκεκριμένη απασχόληση, ούτως ώστε να ελέγχονται και εργοδότης και εργαζόμενος και να βεβαιώνεται ο παρακρατούμενος φόρος που τους αναλογεί.

Ένας ακόμη τρόπος φοροδιαφυγής Μισθωτών είναι να μην δηλώνουν το εισόδημα που εισέπραξαν από εμπορικές επιχειρήσεις, παρέχοντας υπηρεσίες ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Πρόκειται για τις αμοιβές που εισπράττουν με τη λεγόμενη απόδειξη δαπάνης των επιχειρήσεων (αυτές εκδίδουν το σχετικό φορολογικό στοιχείο). Στις συγκεκριμένες αμοιβές επιβάλλεται παρακράτηση φόρου 20% και στους περισσότερους μισθωτούς προκύπτει επιπλέον φόρος όταν δηλώνουν το σχετικό εισόδημα στη φορολογική τους δήλωση.

Και τελευταίο τέχνασμα φοροδιαφυγής των μισθωτών είναι να δηλώνουν υψηλότερες δαπάνες από αυτές που έχουν πραγματικά πραγματοποιήσει προκειμένου να μειωθεί ο οφειλόμενος φόρος ή να εισπράξουν αυξημένη επιστροφή φόρου. Ειδικά στις περιπτώσεις υποβολής των φορολογικών δηλώσεων μέσω ίντερνετ που τα σχετικά δικαιολογητικά κρατούνται από τους φορολογούμενους, δεν είναι λίγοι αυτοί που δηλώνουν ανύπαρκτες δαπάνες, όπως ασφάλιστρα, τόκους στεγαστικών δανείων ακόμη και πραγματοποίηση δωρεών προς το δημόσιο. Και στις δυο παραπάνω περιπτώσεις προωθείται η υποβολή στη ΓΠΠΣ των σχετικών στοιχείων από τις επιχειρήσεις (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες κλπ) και το δημόσιο προκειμένου να γίνονται οι κατάλληλες διασταυρώσεις.

Αναφορικά όλων των παραπάνω το ΥΠ.ΟΙΚ. υποχρεώνει με σχετικό διάταγμα να εξοφλούνται οι Μισθωτοί από την εργασία που παρέχουν στις επιχειρήσεις με κατάθεση της μισθοδοσίας των υπαλλήλων τους αυτόματα στα Τραπεζικά Ιδρύματα και ταυτόχρονα να αποδίδεται το Φ.Μ.Υ των εργοδοτών στα αντίστοιχα Τραπεζικά Ιδρύματα με σκοπό της διασταύρωση όλων των παραπάνω και την αποφυγή της φοροδιαφυγής. Έτσι, μια επιχείρηση που καταβάλει τη μισθοδοσία στους υπαλλήλους της μέσω τραπεζικού λογαριασμού, θα είναι υποχρεωμένη να καταβάλει στην τράπεζα και τον ΦΜΥ που αντιστοιχεί στις αμοιβές. Ο ΦΜΥ θα αποδίδεται στη συνέχεια από την τράπεζα σε τραπεζικό λογαριασμό του ελληνικού δημοσίου.

3.3 ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Ελεύθερος επαγγελματίας νοείται ο επιτηδευματίας ο οποίος προσφέρει ανεξάρτητες υπηρεσίες και έχει ελευθερία ενεργείας κατά την παροχή των υπηρεσιών του, καθορίζει δηλαδή ο ίδιος τα μέσα εκτέλεσης της εργασίας και τον χρονικό διάστημα για τις υπηρεσίες που προσφέρει. . Οι υπηρεσίες που παρέχει χαρακτηρίζονται κυρίως από το πνευματικό και καλλιτεχνικό στοιχείο τους. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 8, του Ν.2589/2000 (κώδικας Φ.Π.Α) οι πράξεις του δεν συνιστούν παράδοση αγαθού. Ενώ όσοι ασκούν

ελευθέριο επάγγελμα είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τουλάχιστον Β΄ κατηγορίας βιβλία (εσόδων - εξόδων) μέχρι το ύψος των ακαθάριστων εσόδων τους να φτάσει στο 1.500.000 ευρώ. Αν ξεπεράσουν το όριο αυτό τότε πρέπει να τηρούν βιβλία Γ΄ κατηγορίας

Έτσι λοιπόν, η φοροδιαφυγή του φόρου εισοδήματος εντοπίζεται κυρίως και στους ελεύθερους επαγγελματίες με την μορφή μη έκδοσης απαραίτητου φορολογικού στοιχείου ή ακόμα και παραποίησης του (τιμολόγιο- δελτίο αποστολής, απόδειξη ή έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών) κατά την πραγματοποίηση οποιαδήποτε συναλλαγής με σκοπό την πώληση ή την αγορά αγαθών καθώς και παροχή υπηρεσιών. Ενώ και μια ακόμα μορφή φοροδιαφυγής των ελεύθερων επαγγελματιών είναι η έκδοση των πιο πάνω φορολογικών στοιχείων με αναγραφόμενο τίμημα μικρότερο του πραγματικού.

Αξίζει να σημειωθεί, πως η έννοια του φορολογικού στοιχείου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ. όπως καθορίζονται από την παράγραφο 4 του άρθρου 19 του Ν. 2523/1997 παραποιείται όταν :

- Εκδίδεται για συναλλαγή που δεν υφίσταται ολικώς ή μερικώς αυτής ή για συναλλαγή που εκτελέστηκε από πρόσωπα διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στοιχείο ή κάποιο από αυτά είναι άγνωστο φορολογικό πρόσωπο (δηλαδή δεν έχει δηλώσει έναρξη του επιτηδεύματος ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στην αρμόδια υπηρεσία που ανήκει).
- Εκδίδεται ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρία, κοινοπραξία ή οποιασδήποτε άλλης μορφής επιχείρησης ή ακόμα και από φυσικό πρόσωπο το οποίο βέβαια αποδεικνύεται ότι είναι άσχετο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή.
- Στα φορολογικά στοιχεία αναγράφεται αξία κατώτερης της πραγματικής θεωρούνται ως ανακριβή, ενώ τα στοιχεία στα οποία αναφέρεται αξία μεγαλύτερη της κανονικής θεωρούνται εικονικά για το μέρος της μεγαλύτερης αξίας.

3.4 ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΕΝΟΙΚΙΑ

Εισόδημα από ακίνητα είναι τα έσοδα που προκύπτουν κάθε χρόνο από την εκμετάλλευση ακινήτων, είτε αυτά έχουν κτίσματα είτε όχι. Τα ακίνητα μπορεί να είναι κατοικίες, καταστήματα, γραφεία, αποθήκες, γήπεδα, χώροι τοποθέτησης επιγραφών, βιομηχανοστάσια, γαίες (χωράφια) κ.τ.λ.

Η φοροδιαφυγή εδώ πραγματοποιείται κατά την περίπτωση όπου δεν κατατίθεται το μισθωτήριο συμβόλαιο, δεν εκδίδονται καθόλου αποδείξεις κατά την ενοικίαση των ακινήτων ή ακόμα και σε περίπτωση που εκδοθούν δεν αναγράφουν τα πραγματικά ποσά της ενοικίασης αλλά μικρότερα αυτής με σκοπό τη ολική ή μερική απόκρυψη εισοδήματος ενοικίασης ακινήτου.

3.5 ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το νόμο αγρότες είναι τα φυσικά πρόσωπα τα ασχολούμενα κατά κύρια απασχόληση με κάθε είδους αγροτική εργασία, η οποία τους αποφέρει τουλάχιστον το 50% του συνολικού καθαρού εισοδήματος τους και τα οποία αφιερώνουν το μισό τουλάχιστον του χρόνου τους σε αγροτική δραστηριότητα. Αυτοί λοιπόν μπορεί να ασχολούνται με τη γεωργία, κτηνοτροφία, πτηνοτροφία, μελισσοκομεία σηροτροφεία, αλιεία και δασοπονία ή συμπληρωματικά με τον αγροτουρισμό, την αγροτοβιομηχανία, τη παραδοσιακή βιοτεχνία και τη προστασία του φυσικού χώρου, εφόσον οι δραστηριότητες αυτές ασκούνται στα όρια της αγροτικής εκμετάλλευσης και στα πλαίσια συγκεκριμένου προγράμματος του Υπουργείου Γεωργίας. (νόμος 2520/97, 2538/97 και 2601/98. Αυτά ορίζονται από τη ΠΟΛ. 1205/1998 διαταγή του υπουργείου Οικονομικών.)

Η φοροδιαφυγή εδώ πραγματοποιείται με την πώληση αγροτικών προϊόντων χωρίς παραστατικά ή αναγράφοντας ποσότητες μικρότερες από τις πραγματικές. Τέλος, με την λήψη εικονικών τιμολογίων δαπανών ζητούν αυξημένη επιστροφή ΦΠΑ.

- Φοροδιαφυγή στην φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων:

3.6 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η φοροδιαφυγή στο τομέα των τουριστικών επιχειρήσεων εμφανίζεται με την μέθοδο διπλών συμβολαίων μεταξύ ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων, εξωτερικού και εσωτερικού, με σκοπό να παρουσιάσουν μικρότερα έσοδα από τις υπηρεσίες που παρέχουν και μέρος των εσόδων που αποκρύπτουν να παραμένουν σε λογαριασμούς στο εξωτερικό. Ενώ ακόμα μία μέθοδος φοροδιαφυγής είναι η μη ή ανακριβείς έκδοση φορολογικών στοιχείων από την παροχή υπηρεσιών όπου εμφανίζονται σαν παροχές μέσα σε «τουριστικά πακέτα», ενώ στην πραγματικότητα εισπράττεται ειδικό τίμημα το οποίο και δεν εμφανίζεται πουθενά.

3.7 ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Στον τομέα των κατασκευαστικών εταιρειών παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό φοροδιαφυγής ανά επαγγελματικό κλάδο και αυτό διότι:

1. Οι τεχνικές εταιρείες λαμβάνουν εικονικά και πλαστά τιμολόγια για να διογκώσουν τις δαπάνες τους.
2. Επιχειρήσεις ανέγερσης και πώλησης διαμερισμάτων δεν εμφανίζουν την πραγματική αξία των ακινήτων, αλλά την αντικειμενική, με συνέπεια οι οικοδομικές επιχειρήσεις να φορολογούνται με χαμηλότερα κέρδη, ενώ οι αγοραστές να αποδίδουν αντίστοιχα μικρότερο τεκμήριο αγοράς και φόρο μεταβίβασης ακινήτου (Φ.Μ.Α.) .
3. Γίνονται μετακινήσεις υλικών και υπηρεσιών ανά ανεγερθείσων οικοδομών με σκοπό να μην πληρωθεί ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας που τους αναλογεί από τις εν λόγω δραστηριότητες, και τέλος
4. Οι μηχανικοί δηλώνουν ως κόστος εργασίας αυτό που προβλέπεται από το ελάχιστο κόστος οικοδομής, ενώ η αμοιβή τους είναι πολλαπλάσια τις περισσότερες φορές.

3.8 ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Οι πολυεθνικές εταιρείες είναι εκείνες όπου βασίζονται σε πάνω από μια χώρες. Έχουν την έδρα τους, συνήθως, σε κάποια χώρα και παράλληλα ασκούν σημαντική συμμετοχή σε επιχειρήσεις που βρίσκονται στο εξωτερικό. Καθίστανται δε, ως πολυεθνικές μέσω των άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό χρησιμοποιώντας τις με σκοπό την συγχώνευση, την εξαγορά ή την δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις περιλαμβάνουν τη μεταφορά -πέρα από τα εθνικά σύνορα- ενός πακέτου παραγωγικών πόρων/εισροών. Οι εισροές αυτές είναι είτε υλικές (π.χ. μετοχικό κεφάλαιο, εξοπλισμός, ενδιάμεσες και πρώτες ύλες), είτε άυλες (π.χ. τεχνογνωσία οργάνωσης της παραγωγής, ποιοτικού ελέγχου, marketing). Η μεταφορά αυτήν των πόρων/εισροών πραγματοποιείται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς αλλά με την μορφή της σχέσης ιδιοκτησίας μεταξύ των δύο επιχειρήσεων.

Οι πολυεθνικές εταιρίες χωρίζονται σε δυο κατηγορίες, τις «πολυεθνικές με κάθετη ολοκλήρωση» και τις «πολυεθνικές με οριζόντια ολοκλήρωση». Στην πρώτη κατηγορία ανήκει εκείνη που διαχειρίζεται όλα τα στάδια της παραγωγής ενός προϊόντος μέχρι και την τελική

διανομή του, ενώ μια πολυεθνική επιχείρηση χαρακτηρίζεται από «οριζόντια ολοκλήρωση», όταν οι θυγατρικές της αναλαμβάνουν περιφερείς δραστηριότητες σε διαφορετικές χώρες.

Οι τρόποι που φοροδιαφεύγουν οι πολυεθνικές εταιρίες είναι οι εξής:

1. Οι μητρικές εταιρίες χρεώνουν υψηλά κόστη στα «δικαιώματα χρήσης σημάτων» τους στις θυγατρικές με αποτέλεσμα οι δεύτερες να παρουσιάζουν υψηλά κόστη και να αποφεύγουν την φορολογία στην Ελλάδα.
2. Οι θυγατρικές να αγοράζουν από τις μητρικές τους σε υψηλές τιμές προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας, τα οποία είναι και υπερτιμολογημένα, ώστε να παρουσιάσουν μεγάλο κόστος και να απαλλάσσονται από την φορολόγηση των κερδών στην Ελλάδα.
3. Οι μητρικές δανείζουν τις θυγατρικές τους με υψηλό κόστος ούτως ώστε να δικαιολογούν και τις υψηλές τιμές των προϊόντων τους αλλά και τα αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα που παρουσιάζουν.
4. Και τέλος, εταιρίες παρουσιάζουν επί σειρά ετών ζημιές και προβλήματα ρευστότητας και με τον τρόπο αυτό τα κέρδη τους να μεταφέρονται σε άλλες χώρες όπου δραστηριοποιούνται και να φορολογούνται εκεί με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές από τους αντίστοιχους της Ελλάδας.

3.9 OFF SHORE ΕΤΑΙΡΙΕΣ

Ως «εξωχώρια εταιρία» βάση του (Ν.3091/2002 και ΠΟΛ.1041/5.3.2003), λογίζεται η εταιρία αυτή που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της οποίας δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης. Ενώ κατά κανόνα διαμεσολαβούν σε τριγωνικές συναλλαγές, όπου από άλλη χώρα αποστέλλονται τα εμπορεύματα και από άλλη τιμολογούνται. Παράλληλα για την ανεύρεση μιας “OFF SHORE”, δηλώνεται ως έδρα της το λεγόμενο “BOX OFFICE”, δηλαδή ένα γραμματοκιβώτιο στο Ταχυδρομείο.

Οι offshore εταιρείες ιδρύονται σε περίπτωση που αγοράζει ή οικοδομεί κάποιος ένα ακίνητο. Με την ίδρυση της εταιρείας αυτής, ο ιδιοκτήτης του ακινήτου έχει τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

1. Ανωνυμία, όπου χρειάζεται στις περιπτώσεις που ο ιδιοκτήτης του ακινήτου δεν θέλει να πιαστεί στην τσιμπίδα του πόθεν έσχες γιατί τότε η αξία του ακινήτου θα

φορολογηθεί ως εισόδημα. Καθώς και στις περιπτώσεις όπου πάρει διαζύγιο να διαφυλάξει το εν λόγω ακίνητο κατά την διανομή της οικογενειακής περιουσίας

2. Αποφυγή του πόθεν έσχες, που διευκολύνει όσους έχουν λάβει εισοδήματα που είναι αφορολόγητα ή έχουν προέλθει από παράνομες δραστηριότητες
3. Αποφυγή πληρωμής φόρου κληρονομιάς και μεταβίβαση ακινήτου, και για να πραγματοποιηθεί αυτό αρκεί να αλλάξουν χέρια οι μετοχές της , χωρίς φορολόγηση, στο εξωτερικό στην έδρα της. Οι διαδικασίες για την μεταβίβαση των μετοχών είναι απλές π.χ. τηλεφωνικώς, πράγμα που σημαίνει ότι η παράδοση στο νέο ιδιοκτήτη είναι απλή χωρίς διατυπώσεις.
4. Αποφυγή κατασχέσεων για χρέη, και αυτό γιατί δεν μπορεί να εντοπιστεί εύκολα ο ιδιοκτήτης μιας OFF SHORE εταιρίας.
5. Μη τήρηση βιβλίων και στοιχείων του ΚΒΣ , αφού δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν βιβλία και στοιχεία στην Ελλάδα (δες Ν. 3522/2006 άρθρο 27). Άρθρα Η offshore εταιρεία και τα μυστικά της, Επιμέλεια: Ορέστης Εμ. Σεϊμένης Οικονομολόγος – Καθηγητής, Συγγραφέας.

Η εξωχώριες εταιρίες έχουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις για τα ακίνητα που κατέχουν στην Ελλάδα και φορολογούνται ως εξής:

1. Καταβολή φόρου μεταβίβασης ακινήτου κατά την αγορά του (Φ.Μ.Α.). Για τα παλιά ακίνητα ο φόρος (ΦΜΑ) ανέρχεται σε 8-10%. Για τα νεόδμητα ακίνητα που έχουν ανεγερθεί με άδεια μετά την 1/1/2006 καταβάλλεται ΦΠΑ 23%.
2. Καταβολή υπεραξίας ακινήτου στους πωλητές. Από την 1η Ιανουαρίου 2013 η φορολόγηση επεκτάθηκε και στους πωλητές ακινήτων επί της υπεραξίας που προκύπτει κατά την πώληση (20%)
3. Ετήσιος φόρος 15 % επί την αξίας των ακινήτων όπου βρίσκονται στην Ελλάδα και που ανήκουν σε αλλοδαπές χώρες, και καταβάλλεται μία φορά στην εφορία στις 20 κάθε Μαΐου. (άρθρο 16 Ν. 3091/2002 και ΠΟΛ.1041/5.3.2003)

Εύκολα γίνεται αντιληπτό βάση των παραπάνω πως ο τρόπος φοροδιαφυγής των «εξωχώριων εταιριών» είναι η οποιαδήποτε απόκρυψη φορολόγησης των κερδών τους από παράνομες δραστηριότητες με όσο το δυνατόν μικρότερη φορολόγηση.

3.10 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Το εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις είναι το κέρδος που προκύπτει από την επιχειρηματική δραστηριότητα που πραγματοποιεί κάποιος είτε μόνος του, μέσα από την ατομική του επιχείρηση, ή μαζί με άλλους μέσα από τον συνασπισμό τους σε μια επιχείρηση με οποιαδήποτε νομική μορφή (Ο.Ε., Ε.Ε., Ε.Π.Ε., Α.Ε.). Ακόμη, θεωρείται το κέρδος που προέρχεται από παρεπόμενες εργασίες (π.χ. επιχορηγήσεις, ποσά συναλλαγματικών διαφορών, προμήθειες, μεσιτείες κ.λπ.), οι οποίες γίνονται παράλληλα με τον κύριο σκοπό της επιχείρησης.

Ο φόρος επιβάλλεται στο εισόδημα που προέρχεται από κάθε πηγή ύστερα από την αφαίρεση των δαπανών που έγιναν για την απόκτησή του. Δεν αναγνωρίζονται για έκπτωση από το ακαθάριστο εισόδημα ο φόρος εισοδήματος, τα πρόστιμα και οι πρόσθετοι φόροι.

Στην περίπτωση των εμπορικών επιχειρήσεων οι κυριότερες μορφές φοροδιαφυγής που συναντώνται είναι η υπερτιμολόγηση των εισαγωγών και η υποτιμολόγηση των εξαγωγών καθώς και η διόγκωση διαφημιστικών ή άλλων δαπανών με σκοπό την ολοένα και μικρότερη φορολόγηση των κερδών τους. Ενώ ακόμα ένα τέχνασμα που χρησιμοποιούν είναι η υποτίμηση της αξίας των απογραφέντων αγαθών της εταιρείας.

3.11 ΠΑΡΑΕΜΠΟΡΙΟ

Μορφή φοροδιαφυγής στις περιπτώσεις παραεμπορίου είναι η διάθεση αγαθών τα οποία προέρχονται από τρίτες χώρες ή επιχειρήσεις και δεν έχουν εκδοθεί τα σχετικά νόμιμα φορολογικά παραστατικά. Σκοπός της φοροδιαφυγής αυτή είναι να μην φορολογούνται τα κέρδη από τις παράνομες αυτές δραστηριότητες, ενώ χαρακτηριστικά παραδείγματα παραεμπορίου είναι η διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο λευκής σαρκός κ.α.

3.12 ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Είναι η πιο απλή μορφή φοροδιαφυγής, αφού είτε δεν υποβάλλεται φορολογική δήλωση, ή ακόμα και όταν υποβληθούν με την φορολογική δήλωση λογίζονται με μειωμένη αξία και όχι με την πραγματική.

3.13 ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ

Παρουσιάζονται μορφές φοροδιαφυγής με την μέθοδο νοθειών και λαθρεμποριών ειδικούς φόρους κατανάλωσης υγρών καυσίμων, οινοπνεύματος, καπνοβιομηχανικών προϊόντων.

Η κυριότερη μορφή λαθρεμπορίου των υγρών καυσίμων εντοπίζεται κυρίως στο πετρέλαιο, αφού παρατηρείται χρησιμοποίηση πετρελαίου θέρμανσης για κίνηση και πετρέλαιο που προοριζόταν για καράβια να κινείται στην αγορά.

Στην περίπτωση του οινοπνεύματος και των ποτών η μορφή φοροδιαφυγής είναι η νοθεία των ποτών, όπου συντελείται με την παράνομη εισαγωγή και διάθεση των ποτών και εκτός από τον ειδικό φόρο, δεν καταβάλλεται και ο φόρος πολυτελείας.

Και τέλος, στα καπνικά προϊόντα η φοροδιαφυγή συντελείται κυρίως μέσω της λαθραίας εισαγωγής και διάθεσης τους. Σε ότι αφορά τον ΦΠΑ, δεν εκδίδονται καθόλου παραστατικά αγοράς, πώλησης ή διακίνησης ή εκδίδονται με ανακρίβειες και εικονικά φορολογικά στοιχεία, ενώ δηλώνονται και υψηλότερες δαπάνες με σκοπό την επιστροφή ή τον συμψηφισμό του ΦΠΑ.

➤ Έλεγχοι για φοροδιαφυγή το 2012.

Οι φορολογικές αρχές, καθώς και το ΣΔΟΕ, υποχρεούνται σύμφωνα με τον νόμο να αποστέλλουν τις αναφορές για ύποπτες συναλλαγές και στη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών εφόσον βεβαιωθεί φοροδιαφυγή. Μόλις ληφθούν οι εν λόγω αναφορές για ύποπτες συναλλαγές, η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών διερευνά και εντοπίζει τα κινητά (μετρητά, μετοχές, κ.λπ.) και τα ακίνητα (γη, ιδιοκτησίες) περιουσιακά στοιχεία. Αμέσως μετά, η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών εκδίδει εντολή δέσμευσης έως του ποσού της φοροδιαφυγής και ταυτόχρονα η υπόθεση διαβιβάζεται στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές προκειμένου να απαγγελθούν κατηγορίες για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Κατόπιν αυτής της εντολής, ξεκινά η ποινική διαδικασία.

Ενδεικτικά, από τις αρχές του 2012, η Ελληνική Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών(Μ.Χ.Π.) έχει αναφέρει 418 περιπτώσεις εικαζόμενης φοροδιαφυγής στις φορολογικές αρχές και στο ΣΔΟΕ με βάση τις αναφορές για ύποπτες συναλλαγές κυρίως από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Από τις αρχές 2012 έχουν σταλεί από αυτές οι 267 περιπτώσεις βεβαιωμένης φοροδιαφυγής στον Εισαγγελέα και έχουν δεσμευτεί περιουσιακά στοιχεία αξίας 94.5 εκ. €.

Πίνακας 3.3: Στοιχεία για τις υποθέσεις φοροδιαφυγής που εντοπίστηκαν από τη ΜΧΠ

	01/01/2012 - 30/04/2012	01/05/2012 - 31/08/2012	01/09/2012 - 31/12/2012	Σύνολο
Υποθέσεις φερόμενης φοροδιαφυγής που εστάλησαν από Μ.Χ.Π στο ΣΔΟΕ και σε φορ. Αρχές	65	159	194	418
Υποθέσεις βεβαιωμένης φοροδιαφυγής που ελήφθησαν από Μ.Χ.Π και διαβιβάστηκαν στον Εισαγγελέα	84	56	127	267
Παράνομα περιουσιακά στοιχεία που δεσμεύτηκαν	36.6εκ. €	15.8εκ.€	42.2εκ.€	94.5.εκ.€

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή επιτροπή, Τριμηνιαία Έκθεση ομάδα δράσης για τη Ελλάδα Δεκέμβριος 2012

Προκειμένου να ενισχυθεί η σύνταξη αναφορών προς τη Μονάδα Χρηματοπιστωτικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εκδόθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδας κατευθυντήριες γραμμές για την αναφορά ύποπτων συναλλαγών που σχετίζονται με φοροδιαφυγή, με την παροχή συμβουλών από το ΔΝΤ , ενώ παράλληλα εκδόθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Φορολογικών και Τελωνειακών Θεμάτων επιπρόσθετες κατευθυντήριες γραμμές για την αναφορά ύποπτων συναλλαγών για φοροτεχνικούς και λογιστές ώστε να καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Διαδικασία Αναλυτικής Ιεράρχησης και Expert Choice

4.1 Διαδικασία Αναλυτικής Ιεράρχησης

Η θεωρία της διαδικασίας αναλυτικής ιεράρχησης, που αναπτύχθηκε από τον Thomas Saaty στο Wharton School of Business στο τέλος της δεκαετίας του 1970 (Saaty, T.L. 1977,1980), αποτελεί μία από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους ανάλυσης αποφάσεων. Σε αυτό έχουν συντελέσει τόσο οι απλές και σαφείς μαθηματικές ιδιότητες της μεθόδου και η ευκολία στην εισαγωγή των δεδομένων (Triantapylidou E, Mann S.h., 1994), όσο και τα αποτελέσματα των εφαρμογών της.

4.1.1 Μεθοδολογία

Η διαδικασία της AHP οργανώνει συστηματικά τα συστατικά στοιχεία ενός προβλήματος απόφασης σε μία ιεραρχική δομή που ξεκινάει από το στόχο και κατεβαίνει προς τα κριτήρια, τα υποκριτήρια και τις εναλλακτικές λύσεις σε διαδοχικά επίπεδα (Saaty, T.L., 1990).

Στο μοντέλο μπορούν επίσης να περιληφθούν στοιχεία αβεβαιότητας και άλλοι σημαντικοί παράγοντες για την απόφαση. Η μέθοδος δίνει επίσης τη δυνατότητα για ένα συστηματικό τρόπο υπολογισμού των προτεραιοτήτων ή των βαρών του κάθε στοιχείου, αντί της αυθαίρετης εισαγωγής τους (Forman E, Selly M.A., 2001).

Η διαδικασία αναλυτικής ιεράρχησης έχει τρεις βασικές αρχές. Η πρώτη αρχή είναι η ανάλυση του αρχικού σύνθετου προβλήματος στα επιμέρους στοιχεία του και η ιεράρχησή τους σε επίπεδα. Η συγκριτική αξιολόγηση αποτελεί τη δεύτερη αρχή, που εφαρμόζεται με τη διεξαγωγή κατά ζεύγη συγκρίσεων όλων των στοιχείων ενός επιπέδου της ιεραρχίας σε σχέση με τα στοιχεία του ανώτερου επιπέδου (γονικά στοιχεία). Από τις συγκρίσεις προκύπτουν οι τοπικές προτεραιότητες των στοιχείων απόφασης κάθε επιπέδου. Τέλος, η τρίτη αρχή είναι η ιεραρχική σύνθεση των προτεραιοτήτων. Η εφαρμογή της συνίσταται στον πολλαπλασιασμό των τοπικών προτεραιοτήτων των στοιχείων ενός επιπέδου με τη συνολική προτεραιότητα του γονικού στοιχείου, ώστε τελικά να προκύψουν οι συνολικές προτεραιότητες των εναλλακτικών επιλογών του προβλήματος (Forman E, Selly M.A., 2001).

Γενικά, τα βήματα που ακολουθούνται στη μεθοδολογία της διαδικασίας αναλυτικής ιεράρχησης θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα εξής:

Βήμα 1: Ανάλυση του προβλήματος στα συστατικά του στοιχεία και καθορισμός της ιεραρχικής δομής.

Βήμα 2: Εισαγωγή των προτιμήσεων του αποφασίζοντα σε πίνακες κατά ζεύγη συγκρίσεων για κάθε επίπεδο της ιεραρχίας.

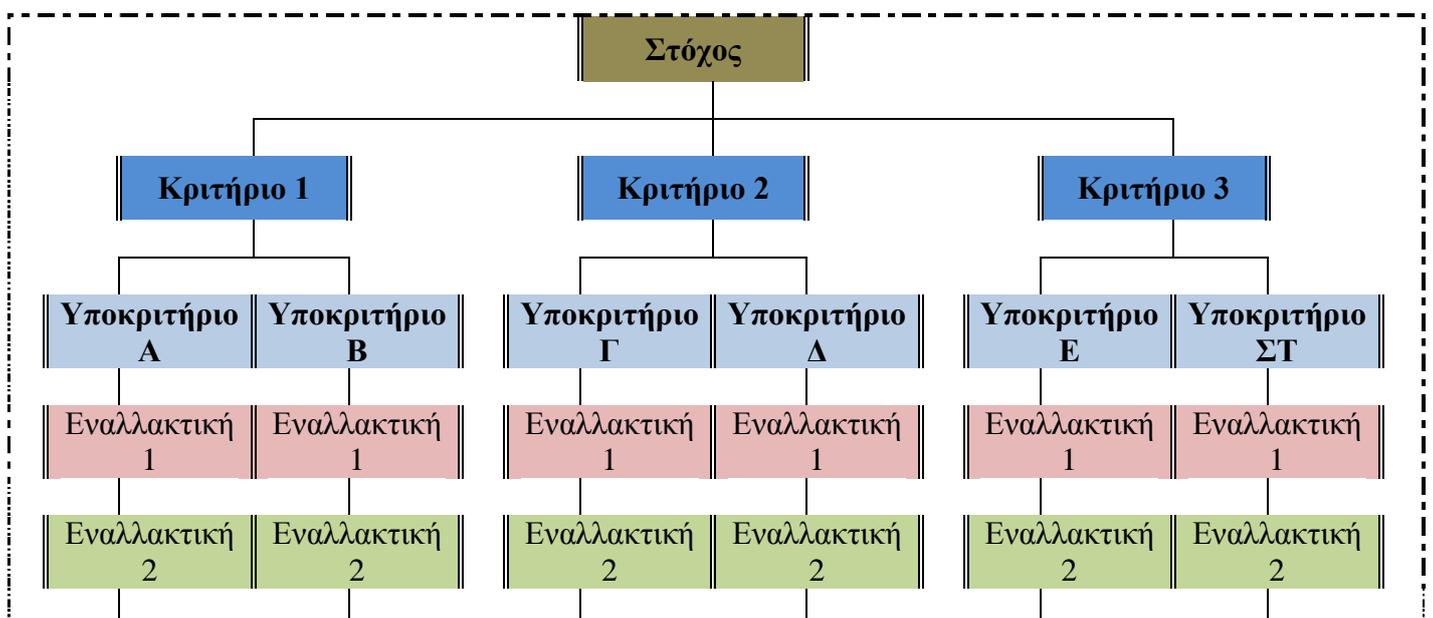
Βήμα 3: Υπολογισμός των βαρών ή προτεραιοτήτων όλων των στοιχείων του προβλήματος.

Βήμα 4: Σύνθεση του τελικού αποτελέσματος και επιλογή της καλύτερης δυνατής εναλλακτικής λύσης.

4.1.2 Ιεραρχία

Ο γενικός στόχος του προβλήματος αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο της ιεραρχίας. Στη συνέχεια αναλύεται σε επιμέρους υποστόχους – κριτήρια, η ικανοποίηση των οποίων ικανοποιεί και τον απώτερο στόχο. Στοιχεία με πιο συνολικό χαρακτήρα τοποθετούνται στα ανώτερα επίπεδα της ιεραρχικής δομής, ενώ πιο εξειδικευμένα στοιχεία εκπροσωπούνται στα κατώτερα επίπεδα. Στο χαμηλότερο επίπεδο βρίσκονται οι εναλλακτικές επιλογές του προβλήματος.

Στο διάγραμμα της εικόνας 4.1 παρουσιάζεται μία ενδεικτική μορφή ιεράρχησης. Ο ορθός καταμερισμός των στοιχείων απόφασης στα επίπεδα της ιεραρχίας είναι απαραίτητος ώστε να έχει νόημα η σύγκριση κατά ζεύγη των στοιχείων του ίδιου επιπέδου (Saaty, T.L., 1990).

Εναλλακτική
3

Εναλλακτική
3

Εναλλακτική
3

Εναλλακτική
3

Εναλλακτική
3

Εναλλακτική
3

Εικόνα 4.1: Ενδεικτική μορφή ιεράρχησης

Σύμφωνα με τον Thomas Saaty, η δομή της ιεραρχίας θα πρέπει:

- Να αντιπροσωπεύει το πρόβλημα όσο το δυνατόν περισσότερο
- Να λαμβάνει υπ' όψη το εξωτερικό περιβάλλον
- Να εντοπίζει στοιχεία που συμβάλλουν στην επίλυση του προβλήματος
- Να περιλαμβάνει όλους τους συμμετέχοντες στο πρόβλημα

4.1.3 Συγκρίσεις κατά ζεύγη

Ένα βασικό πρόβλημα στη θεωρία λήψης απόφασης είναι ο επιμερισμός των βαρών σε ένα σύνολο εναλλακτικών αναφορικά με τη σημαντικότητά τους, η οποία κρίνεται με βάση κάποια κριτήρια (Saaty, T.L., 1977). Η ιεραρχική δομή της AHP και η διαδικασία των κατά ζεύγη συγκρίσεων απαντούν στα παραπάνω θέματα. Μια σημαντική συμβολή της ιεράρχησης είναι ότι επιτρέπει την εστίαση στη σύγκριση κάθε ζεύγους στοιχείων ξεχωριστά, γεγονός που οδηγεί στη λήψη ασφαλέστερων αποφάσεων (Saaty, T.L., 1990).

Τα στοιχεία κάθε επιπέδου της ιεραρχίας συγκρίνονται κατά ζεύγη μεταξύ τους ως προς το βαθμό προτίμησης σε σχέση με τα γονικά τους στοιχεία. Για παράδειγμα, οι τρεις εναλλακτικές της ιεράρχησης της Εικόνας 4.1, συγκρίνονται ανά δύο με γνώμονα την καλύτερη ικανοποίηση των έξι υποκριτηρίων. Στη συνέχεια, τα υποκριτήρια Α και Β συγκρίνονται ως προς την ικανοποίηση του κριτηρίου 1, τα Γ και Δ ως προς την ικανοποίηση του κριτηρίου 2 και τα Ε και ΣΤ ως προς την ικανοποίηση του κριτηρίου 3. Τέλος, τα τρία κριτήρια 1, 2, 3 συγκρίνονται κατά ζεύγη ως προς την σημαντικότητά τους στην ικανοποίηση του συνολικού στόχου.

Δημιουργούνται με τον τρόπο αυτό πίνακες σύγκρισης ζευγών, τόσοι όσα και τα στοιχεία του προβλήματος, εκτός των εναλλακτικών. Η εικόνα 4.2 παρουσιάζει έναν ενδεικτικό πίνακα, όπου συγκρίνονται ανά δύο τα κριτήρια της ιεραρχικής δομής της εικόνας 4.1 ως προς την ικανοποίηση του απώτερου στόχου.

Στόχος	Κριτήριο 1	Κριτήριο 2	Κριτήριο 3
Κριτήριο 1	α_{11}	α_{12}	α_{13}
Κριτήριο 2	α_{21}	α_{22}	α_{23}
Κριτήριο 3	α_{31}	α_{32}	α_{33}

Εικόνα 4.2: Ενδεικτικός πίνακας κατά ζεύγη συγκρίσεων

Η τυπική ερώτηση που πρέπει να απαντηθεί για τη συμπλήρωση του πίνακα είναι ποια από τα δύο κριτήρια i, j είναι σημαντικότερο για την ικανοποίηση του στόχου και πόσο σημαντικότερο είναι (Saaty, T.L., 1977). Τα στοιχεία α_{ij} του πίνακα δηλώνουν την προτίμηση του κριτηρίου i έναντι του κριτηρίου j και πρακτικά μπορεί να θεωρηθεί ότι εκφράζουν πόσες φορές πιο σημαντικό είναι το ένα κριτήριο από το άλλο.

Για κάθε πίνακα κατά ζεύγη συγκρίσεων ισχύει $\alpha_{ii}=1$, αφού αναφέρεται σε σύγκριση του κριτηρίου i με τον εαυτό του. Επίσης, αν το κριτήριο i είναι σημαντικότερο από το j τότε $\alpha_{ij}>1$ ενώ αν το j είναι σημαντικότερο το i , τότε $\alpha_{ij} <1$. Τέλος, για κάθε $i \neq j$, ισχύει $\alpha_{ij}=1/\alpha_{ji}$.

Κλίμακα

Στην AHP δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην αριθμητική κλίμακα που χρησιμοποιείται κατά την εισαγωγή των δεδομένων στη σύγκριση κατά ζεύγη και στη σωστή εξαγωγή των προτεραιοτήτων από αυτή τη διαδικασία (Saaty T.L., 1990).

Με δεδομένο το ότι οι άνθρωποι είναι σε θέση να πραγματοποιούν καλύτερα σχετικές και όχι απόλυτες συγκρίσεις, η κλίμακα που προτείνει ο Saaty, όπου υπάρχει αντιστοίχιση μεταξύ ενός συνόλου λεκτικών διαβαθμίσεων και μιας αριθμητικής κλίμακας, επιτρέπει την εξαγωγή των προτεραιοτήτων μέσα από μια διαδικασία λεκτικών συγκρίσεων (Forman E, Selly M.A., 2001).

Στον πίνακα 4.1 απεικονίζεται η εννιαβάθμια κλίμακα που έχει προταθεί από τον Thomas Saaty. Στη βιβλιογραφία έχουν προταθεί και άλλες κλίμακες, ενώ μια αξιολόγηση 78 διαφορετικών κλιμάκων έχει πραγματοποιηθεί από τους Triantafyllou et al (Triantafyllou E. Lootsma, F.a. Pardalos P.M and Mann, S.H. 1994).

Πίνακας 4.1: Η κλίμακα και η περιγραφή της ορισμός ερμηνεία

Ένταση της Σχετικής Σημασίας	Ορισμός	Ερμηνεία
------------------------------	---------	----------

1	Ίση βαρύτητα	Δυο δραστηριότητες συνεισφέρουν εξίσου στον στόχο
3	Μέτρια βαρύτητα του ενός στοιχείου ως προς ένα άλλο	Η εμπειρία και η κρίση ευνοούν ελαφρώς μια δραστηριότητα έναντι της άλλης.
5	Σημαντική βαρύτητα του ενός στοιχείου ως προς ένα άλλο	Η εμπειρία και η κρίση ευνοούν σημαντικά μια δραστηριότητα έναντι της άλλης
7	Εκδηλωμένη βαρύτητα	Μια δραστηριότητα ευνοείται ισχυρά και η κυριαρχία της εκδηλώνεται στην πράξη
9	Μέγιστη βαρύτητα	Οι λόγοι που ευνοούν τη μια δραστηριότητα έναντι της άλλης είναι του υψηλότερου δυνατού βαθμού επιβεβαίωσης
2,4,6,8	Ενδιάμεσες τιμές ανάμεσα σε δύο παρακείμενες κρίσεις	Όταν απαιτείται συμβιβασμός
Αντίστροφοι των παραπάνω μη-μηδενικών αριθμών	Αν σε μια δραστηριότητα αντιστοιχίζεται ένας από τους παραπάνω αριθμούς, όταν αυτή συγκρίνεται με μια δεύτερη δραστηριότητα τότε η δεύτερη έχει την αντίστροφη τιμή όταν συγκρίνεται με την πρώτη	
Ρητοί αριθμοί	Αναλογίες που προκύπτουν από την κλίμακα	Αν επιβαλλόταν η συνέπεια λαμβάνοντας οι αριθμητικές τιμές για το σχηματισμό του πίνακα

4.1.4 Υπολογισμός προτεραιοτήτων

Σε αυτό το στάδιο υπολογίζονται για κάθε κόμβο της ιεραρχικής δομής οι σχετικές προτεραιότητες (w) σε σχέση με το γονικό στοιχείο. Για παράδειγμα, για τον πίνακα συγκρίσεων της εικόνας 4.2, θα υπολογιστούν τα σχετικά βάρη w_1 , w_2 , w_3 που εκφράζουν τη συμμετοχή κάθε κριτηρίου στην ικανοποίηση του στόχου.

Η προσέγγιση του Saaty

Έστω ότι ο αποφασίζων γνωρίζει τα βάρη w_1, w_2, \dots, w_n των κόμβων A_1, A_2, \dots, A_n . Τότε ο πίνακας σύγκρισης ανά ζεύγη θα ήταν ο εξής:

$$A = \begin{bmatrix} w_1/w_1 & w_1/w_2 & \dots & w_1/w_n \\ w_2/w_1 & w_2/w_2 & \dots & w_2/w_n \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_n/w_1 & w_n/w_2 & \dots & w_n/w_n \end{bmatrix}$$

Ενώ το διάνυσμα των βαρών σε διάταξη στήλης θα ήταν το:

$$w = \begin{bmatrix} w_1 \\ w_2 \\ \dots \\ w_n \end{bmatrix}$$

Για τον πίνακα A ισχύει $Aw = nw$, όπου n είναι το πλήθος των συγκρινόμενων κόμβων. Σύμφωνα με τη γραμμική άλγεβρα, το n αποτελεί τη μέγιστη ιδιοτιμή (eigenvalue) του πίνακα A και το w το αντίστοιχο ιδιοδιάνυσμα (eigenvector).

Επίσης, κάθε πίνακας $A = (a_{ij})$, όπου $a_{ij} = w_i/w_j$ για κάθε $i, j = 1, \dots, n$ θεωρείται συνεπής όταν ισχύει, $a_{jk} = a_{ik}/a_{ij}$ για κάθε $i, j, k = 1, \dots, n$

Ο παραπάνω πίνακας A , όπου όλα τα βάρη είναι γνωστά, ικανοποιεί το κριτήριο της συνέπειας. Όμως στην πραγματικότητα ο αποφασίζων δεν είναι σε θέση να γνωρίζει ακριβώς τα βάρη w_1, w_2, \dots, w_n παρά μόνο εκτιμήσεις αυτών.

Επομένως, ο πίνακας A δεν είναι απόλυτα συνεπής και σύμφωνα με τη θεωρία των ιδιοτιμών (eigenvalue theory), η εκτίμηση του διανύσματος των βαρών δίνεται από τη σχέση $Aw' = \lambda_{max} w'$, όπου λ_{max} είναι η μέγιστη ιδιοτιμή του ασυνεπούς πίνακα A . Το διάνυσμα w' αποτελεί προσέγγιση του πραγματικού διανύσματος βαρών w , ενώ αποδεικνύεται ότι $\lambda_{max} > n$ (Saaty, T.L. 1990).

Συνέπεια

Ένα από τα πιο βολικά σημεία της διαδικασίας αναλυτικής ιεράρχησης είναι ότι επιτρέπει την αποδοχή ελαφρώς ασυνεπών συγκρίσεων κατά ζεύγη (Saaty, T.L. 1977), (Triantaphyllou E, Mann S.H. 1995).

Η ασυνέπεια σε έναν πίνακα συγκρίσεων μπορεί να αποδοθεί από την τιμή $\lambda_{max} - n$, που εκτιμά την απόκλιση των συγκρίσεων από τη συνεπή προσέγγιση. Στο γεγονός αυτό βασίζεται ο υπολογισμός του δείκτη συνέπειας CI (consistency index), που προκύπτει από τη σχέση $CI = (\lambda_{max} - n) / (n - 1)$. Στη συνέχεια ο λόγος συνέπειας CR (consistency ratio) δίνεται από το λόγο του CI προς τον τυχαίο δείκτη συνέπειας RCI δηλαδή ισχύει $CR = (CI / RCI) * 100$. Οι τιμές του RCI προκύπτουν από τις μέσες τιμές του CI για τυχαίους πίνακες και απεικονίζονται στον πίνακα 4.2.

Αν η τιμή του CR είναι μικρότερη από 10% τότε η εκτίμηση του w από το w' γίνεται αποδεκτή. Σε διαφορετική περίπτωση επιχειρείται βελτίωση της συνέπειας (Saaty, T.L. 1990).

Πίνακας 4.2: Τιμές του RCI για διαφορετικές τιμές του n

N	1	2	3	4	5	6	7	8	9
RCI	0	0	0,58	0,9	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45

Οι αιτίες της ασυνέπειας

Σύμφωνα με τους Forman και Selly (Forman E, Selly M.A. 2001), οι πιθανότεροι λόγοι εμφάνισης ασυνέπειας στους πίνακες κατά ζεύγη συγκρίσεων συνοψίζονται στα εξής:

- Τυπογραφικό λάθος

Η πιο συχνή αιτία της ασυνέπειας είναι η εκ παραδρομής λάθος καταχώριση μιας τιμής.

- Έλλειψη πληροφόρησης

Όταν ο αποφασίζων δεν έχει αρκετές πληροφορίες για τους παράγοντες που συγκρίνονται, τότε είναι πιθανό κάποιες συγκρίσεις να γίνονται τυχαία.

- Έλλειψη συγκέντρωσης

Φαινόμενο που μπορεί να παρατηρηθεί όταν ο αποφασίζων δεν είναι συγκεντρωμένος κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης, για παράδειγμα λόγω κούρασης.

- Έλλειψη συνέπειας στον πραγματικό κόσμο

Η πραγματικότητα σπάνια παρουσιάζει τέλεια συνέπεια και αρκετές φορές είναι αντιφατική. Επομένως, είναι λογικό αυτό να αντικατοπτρίζεται και στους πίνακες σύγκρισης.

- Ανεπαρκής δομή του μοντέλου

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διάρθρωση του προβλήματος μπορεί να μην αποδοθεί σωστά κατά τον καθορισμό της ιεραρχικής δομής. Για παράδειγμα ίσως τοποθετηθούν στο ίδιο επίπεδο της ιεραρχίας παράγοντες που δεν μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους. Υπολογισμός του διανύσματος βαρών w'

Ο υπολογισμός του ιδιοδιανύσματος w' που αντιπροσωπεύει τα βάρη που αντιστοιχούν στον ασυνεπή πίνακα A ακολουθεί την εξής διαδικασία (Βλαχάκος Ι., Τσουμάκας Γ., 2009):

Βήμα 1: Κανονικοποίηση του πίνακα A , με τη διαίρεση κάθε στοιχείου του προς το άθροισμα των στοιχείων της στήλης όπου βρίσκεται.

Βήμα 2: Υπολογισμός του βάρους w_i , για κάθε $i=1, \dots, n$, ως του μέσου όρου των κανονικοποιημένων τιμών της γραμμής i , για κάθε $i=1, \dots, n$, του πίνακα A .

4.1.5 Σύνθεση

Έχοντας ολοκληρώσει τη διαδικασία των συγκρίσεων για όλους τους κόμβους του προβλήματος και γνωρίζοντας τα βάρη των κριτηρίων αλλά και τις επιδόσεις των εναλλακτικών λύσεων αναφορικά με κάθε κριτήριο, το επόμενο βήμα στη διαδικασία της AHP είναι ο υπολογισμός των συνολικών προτεραιοτήτων και η σύνθεση του τελικού αποτελέσματος.

Ο υπολογισμός των συνολικών προτεραιοτήτων έγκειται στον πολλαπλασιασμό των διανυσμάτων των βαρών που έχουν προκύψει από τους πίνακες συγκρίσεων, ξεκινώντας από τα χαμηλότερα επίπεδα της ιεραρχίας και ανεβαίνοντας προς τα επάνω. Για παράδειγμα, σε ότι αφορά τη δομή του πίνακα 4.1, οι πίνακες που απεικονίζουν τα βάρη των εναλλακτικών ως προς την ικανοποίηση των υποκριτηρίων πολλαπλασιάζονται με τους πίνακες βαρών των υποκριτηρίων ως προς τα κριτήρια. Οι νέοι πίνακες που προκύπτουν δίνουν τα βάρη των εναλλακτικών ως προς τα κριτήρια. Η διαδικασία συνεχίζεται ως το ανώτερο επίπεδο της ιεραρχίας και το αποτέλεσμα είναι οι συνολικές προτεραιότητες των εναλλακτικών ως προς τον στόχο. Η εναλλακτική με την υψηλότερη προτεραιότητα είναι αυτή που ικανοποιεί καλύτερα το στόχο και αποτελεί την καλύτερη επιλογή.

4.1.6 Κριτική

Παρά την ευρεία αποδοχή της, η διαδικασία αναλυτικής ιεράρχησης έχει υποστεί στη βιβλιογραφία και αρκετή κριτική από μεθοδολογικής άποψης. Οι Belton και Gear (Belton V., Gear T. 1983), αντιλήφθηκαν ότι η εισαγωγή στο πρόβλημα μιας εναλλακτικής λύσης πανομοιότυπης με μία ήδη υπάρχουσα μπορεί να μεταβάλλει την τελική ιεράρχηση των εναλλακτικών και να αλλοιώσει το τελικό αποτέλεσμα. Ο Dyer (Dyer J.S., 1990) επίσης μελέτησε την αναστροφή της σειράς των εναλλακτικών ακόμα και με την εισαγωγή μιας σχεδόν πανομοιότυπης εναλλακτικής.

Ως αποτέλεσμα, οι Belton και Gear πρότειναν μια νέα προσέγγιση στη διαδικασία αναλυτικής ιεράρχησης, την αναθεωρημένη AHP, σύμφωνα με την οποία κάθε στήλη του πίνακα συγκρίσεων θα πρέπει να διαιρείται με το μέγιστο στοιχείο της στήλης αυτής. Οι Triantaphyllou και Mann παρουσίασαν μία συγκριτική αξιολόγηση των δύο εκδοχών της AHP. Αργότερα ο Saaty (Saaty J.S., 1994) φαίνεται ότι υιοθέτησε την παραλλαγή της αναθεωρημένης AHP και την ενσωμάτωσε στη διαδικασία ως Ideal Mode.

Άλλες βιβλιογραφικές πηγές αναφέρονται στην κριτική της επάρκειας των αξιωμάτων στα οποία ο Saaty βασίζει την AHP (Barzilai J. 1999), , στην αιτιολόγηση της χρήσης της μέγιστης ιδιοτιμής και του αντίστοιχου ιδιοδιανύσματος για τον υπολογισμό των προτεραιοτήτων ή στην υποκειμενικότητα της κλίμακας, όπως έχει αναφερθεί και στην παράγραφο 4.1.3.

4.2 Expert Choice

Το Expert Choice είναι ένα σύστημα υποστήριξης αποφάσεων που βασίζεται στη διαδικασία αναλυτικής ιεράρχησης. Δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 από τον Thomas Saaty και τον Ernest Forman, ιδρυτή της Expert Choice Inc., και αποτέλεσε το πρώτο σύστημα υποστήριξης απόφασης που υλοποίησε τη μεθοδολογία της AHP. Το πακέτο του Expert Choice διατίθεται από την εταιρία Expert Choice Inc., που ιδρύθηκε το 1983 και εδρεύει στο Arlington των Η.Π.Α. και είναι από τα πλέον δημοφιλή λογισμικά λήψης απόφασης, αφού χρησιμοποιείται από επιχειρήσεις και δημόσιους οργανισμούς αλλά και εκπαιδευτικά ιδρύματα παγκοσμίως. Σήμερα κυκλοφορεί η έκδοση 11.5, που έχει εισάγει τη συνεργασία του προγράμματος με το Microsoft Project και τις βάσεις δεδομένων της Oracle.

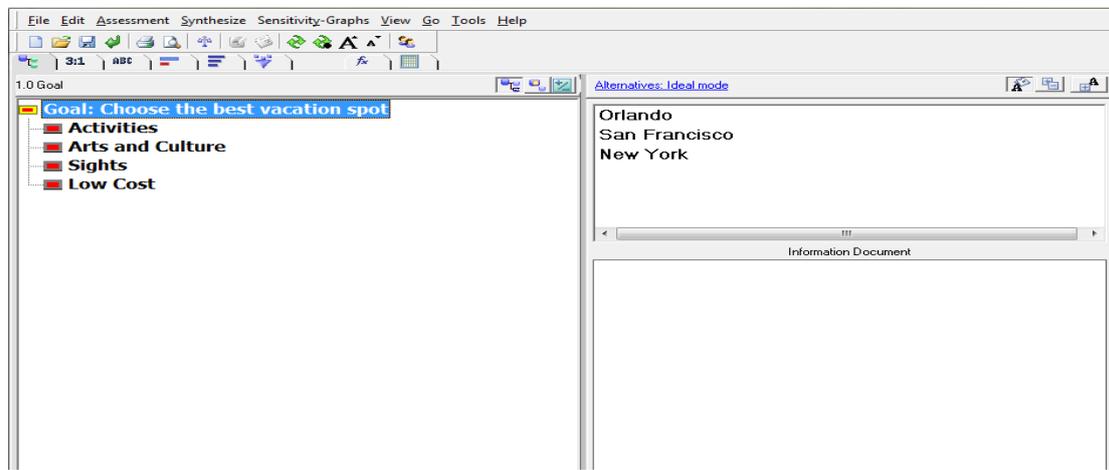
4.2.1 Δημιουργία Ιεραρχίας

Το Expert Choice δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να δημιουργήσει ένα μοντέλο χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία της διαδικασίας αναλυτικής ιεράρχησης και να βοηθηθεί στη λήψη της καλύτερης δυνατής απόφασης. Το πρώτο στάδιο στην ανάλυση του προβλήματος είναι ο καθορισμός του γενικού στόχου, των κριτηρίων και υποκριτηρίων καθώς και των εναλλακτικών επιλογών και η δημιουργία της ιεραρχίας. Ο στόχος αποτελεί το πρώτο επίπεδο, τα κριτήρια το δεύτερο, τα υποκριτήρια, αν υπάρχουν, το τρίτο και η ιεράρχηση μπορεί να συνεχιστεί στο επίπεδο που επιθυμεί ο χρήστης, ανάλογα με τον επιθυμητό βαθμό εξειδίκευσης του μοντέλου, δημιουργώντας και άλλα επίπεδα υποκριτηρίων. Στο τελευταίο επίπεδο της ιεραρχίας τοποθετούνται οι εναλλακτικές λύσεις.

Για την καλύτερη κατανόηση των δυνατοτήτων του λογισμικού, παρατίθεται ένα παράδειγμα δημιουργίας ενός μοντέλου, όπως αυτό περιγράφεται στο Expert Choice Quick Start Guide.

Έστω ότι ο στόχος του προβλήματος απόφασης είναι η Επιλογή Τόπου Διακοπών (Choose the best vacation spot) για μία τετραμελή οικογένεια με δύο παιδιά. Τα κριτήρια που θέτει η οικογένεια ώστε να επιλέξει τον ιδανικότερο τόπο διακοπών είναι οι Δραστηριότητες Αναψυχής (Activities), τα σημεία Τέχνης και Πολιτισμού (Arts and Culture), τα Αξιοθέατα (Sights) και τέλος το Χαμηλό Κόστος (Low Cost). Οι εναλλακτικές επιλογές που εξετάζει η οικογένεια ως πιθανούς προορισμούς είναι το Orlando, το San Francisco και η New York. Με την εισαγωγή αυτών των δεδομένων στο σύστημα, έχει ήδη δημιουργηθεί η ιεραρχία του μοντέλου. Η εικόνα 4.3 απεικονίζει τον τρόπο εμφάνισης της ιεραρχικής δομής στην οθόνη του προγράμματος.

Εικόνα 4.3: Η δομή του μοντέλου επιλογής διακοπών

Στην αριστερή πλευρά της οθόνης εμφανίζεται ο γενικός στόχος και από κάτω, ως κόμβοι – παιδιά, τα κριτήρια επιλογής. Δεξιά απεικονίζονται οι τρεις εναλλακτικές επιλογές.

Το λογισμικό αφήνει επίσης περιθώριο για την εισαγωγή αβεβαιότητας στο μοντέλο, με τη χρήση σεναρίων που αναφέρονται σε διαφορετικές συνθήκες, οι οποίες είναι δύσκολο να προβλεφθούν και μπορεί να οδηγήσουν σε διαφοροποιήσεις στα κριτήρια ή στις εναλλακτικές. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα να περιληφθεί στο μοντέλο ένα επίπεδο παικτών (players) ή πολλών χρηστών, δεδομένου του γεγονότος ότι οι αποφάσεις πολλές φορές λαμβάνονται από ομάδες και όχι από μεμονωμένα άτομα (Forman E., Selly M.A., 2001).

4.2.2 Συγκρίσεις κατά ζεύγη

Την οικοδόμηση της ιεραρχίας του μοντέλου ακολουθεί ο καθορισμός των προτεραιοτήτων μεταξύ των στοιχείων του ίδιου επιπέδου. Το Expert Choice παρέχει τη δυνατότητα συγκρίσεων κατά ζεύγη, όπως άλλωστε απαιτεί η μεθοδολογία της AHP. Οι συγκρίσεις πραγματοποιούνται σε όρους σημαντικότητας (importance) όταν πρόκειται για σύγκριση μεταξύ κριτηρίων ή παικτών, σε όρους προτίμησης (performance) όταν πρόκειται για σύγκριση μεταξύ εναλλακτικών και τέλος σε όρους πιθανότητας (likelihood), όταν πρόκειται για σύγκριση μεταξύ σεναρίων ή αβέβαιων γεγονότων (Forman E., Selly M.A., 2001).

Η διαδικασία της θέσπισης προτεραιοτήτων πραγματοποιείται μέσα από την εξέταση κάθε στοιχείου του προβλήματος (κριτήρια, εναλλακτικές) ξεχωριστά με τα αντίστοιχα της κατηγορίας του (Πραστάκος Γ.,2002). Το λογισμικό παρέχει τρεις δυνατούς τρόπους σύγκρισης μέσα από διαφορετικές καρτέλες της αρχικής οθόνης. Ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε προβλήματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί η λεκτική (verbal), η αριθμητική (numerical) ή η γραφική (graphical) μέθοδος σύγκρισης, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο έκφρασης της σύγκρισης. Και οι τρεις μέθοδοι εισαγωγής των εκτιμήσεων ακολουθούν την κλίμακα 1 – 9 του Saaty, όπως αυτή έχει παρατεθεί στην ενότητα 4.1 του παρόντος κεφαλαίου.

Η λεκτική μέθοδος σύγκρισης πραγματοποιείται κατά αντιστοιχία προς την περιγραφή της κλίμακας του Saaty, και κάθε στοιχείο μπορεί να χαρακτηριστεί ως όμοιας (equal), μέτριας (moderate), ισχυρής (strong), πολύ ισχυρής (very strong) ή εξαιρετικής (extreme) σημαντικότητας έναντι του άλλου.

Η αριθμητική μέθοδος σύγκρισης χρησιμοποιεί την αριθμητική διαβάθμιση της κλίμακας του Saaty. Εφαρμόζεται όταν τα συγκρινόμενα στοιχεία μπορούν να εκφραστούν ποσοτικά. Στην αριθμητική κλίμακα, το 1 σημαίνει ότι τα στοιχεία είναι ίσης σημαντικότητας, το 2 ότι το ένα στοιχείο είναι δύο φορές σημαντικότερο από το άλλο και το 9 ότι το ένα στοιχείο είναι εννέα φορές σημαντικότερο από το άλλο.

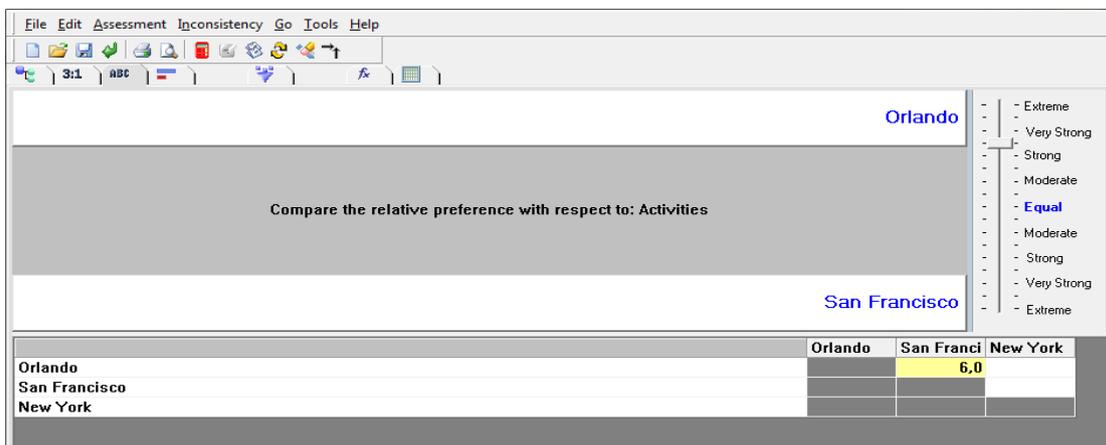
Τέλος, η γραφική μέθοδος παρουσιάζει τη σύγκριση μεταξύ δύο στοιχείων ως την αναλογία μεταξύ του μήκους δύο ράβδων, τις οποίες ο χρήστης σύρει ώστε να επιτύχει την επιθυμητή αναλογία. Οι δύο ράβδοι αντιστοιχούν σε κάθε ένα από τα δύο συγκρινόμενα στοιχεία. Η αναλογία μεταξύ της σημαντικότητας των δύο στοιχείων απεικονίζεται και από ένα διάγραμμα πίτας που μεταβάλλεται ταυτόχρονα με τη μεταβολή των ράβδων.

Η σύγκριση των εναλλακτικών επιλογών ως προς την απόδοσή τους στην ικανοποίηση των κριτηρίων προτείνεται να προηγείται της σύγκρισης των κριτηρίων ως προς τη σημαντικότητά τους στην επίλυση του προβλήματος (Forman E., Selly M.A. 2001).

Επιστρέφοντας στο παράδειγμα της προηγούμενης παραγράφου, η εν λόγω οικογένεια που έχει τη θέση του αποφασίζοντα, θα πρέπει να εισάγει τις προτιμήσεις της συγκρίνοντας κατά ζεύγη τις εναλλακτικές για κάθε κριτήριο και στη συνέχεια το βαθμό σημαντικότητας κάθε κριτηρίου ως προς τον απώτερο στόχο της επιλογής τόπου διακοπών.

Επιλέγοντας το κριτήριο Activities και στη συνέχεια το μενού Assessment → Pairwise, εμφανίζεται το παράθυρο της λεκτικής σύγκρισης, όπου θα εισαχθούν οι συγκρίσεις, επιλέγοντας το βαθμό προτίμησης της μίας εναλλακτικής έναντι της άλλης. Στην εικόνα 4.4 φαίνεται η προτίμηση του Orlando έναντι του San Francisco σε ισχυρό (strong) έως πολύ ισχυρό (very strong) βαθμό, που στην αριθμητική κλίμακα μεταφράζεται σε 6.

Εικόνα 4.4: Η οθόνη της λεκτικής σύγκρισης

Συνέπεια

Κατά την εισαγωγή των κατά ζεύγη συγκρίσεων, τόσο των εναλλακτικών όσο και των κριτηρίων, το Expert Choice υπολογίζει το δείκτη ασυνέπειας (Inconsistency Ratio) και τον εμφανίζει στην οθόνη. Αν ο δείκτης ασυνέπειας ισούται με το μηδέν, τότε το μοντέλο είναι απόλυτα συνεπές. Γενικά, όπως έχει αναφερθεί και στην ενότητα 4.1, ένα επίπεδο ασυνέπειας μικρότερο του 0,10 θεωρείται αποδεκτό. Σε κάθε περίπτωση, ένας πολύ υψηλός δείκτης θα πρέπει να ελέγχεται.

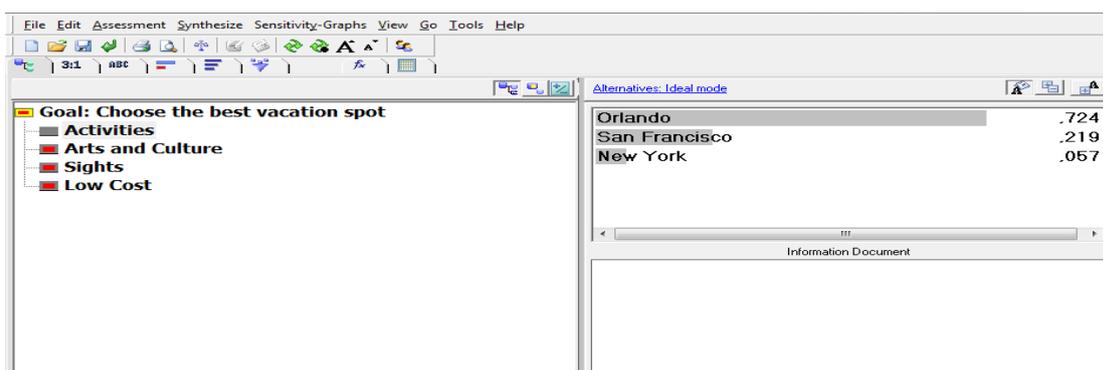
Το λογισμικό παρέχει έναν εύκολο τρόπο εύρεσης των ασυνεπειών σε έναν πίνακα κατά ζεύγη συγκρίσεων. Από το μενού Inconsistency, ο χρήστης μπορεί να εντοπίσει τις πιο ασυνεπείς καταχωρήσεις του και να τις μεταβάλλει. Επίσης, με την εντολή Best Fit του ίδιου μενού, το πρόγραμμα προτείνει την περισσότερο συνεπή τιμή για κάθε κελί του πίνακα συγκρίσεων. Παρά όλα αυτά, η μεθοδολογία της AHP δεν εξαιρεί τις ασυνέπειες στις συγκρίσεις, οπότε οι προτεινόμενες τιμές θα πρέπει να υιοθετούνται μόνο αν εκφράζουν την κρίση του αποφασίζοντα.

4.2.3 Υπολογισμός προτεραιοτήτων – Σύνθεση

Το επόμενο βήμα στη διαδικασία λήψης απόφασης με τη χρήση του Expert Choice είναι η σύνθεση όλων των πληροφοριών που έχουν εισαχθεί στο μοντέλο και η εξαγωγή του τελικού αποτελέσματος.

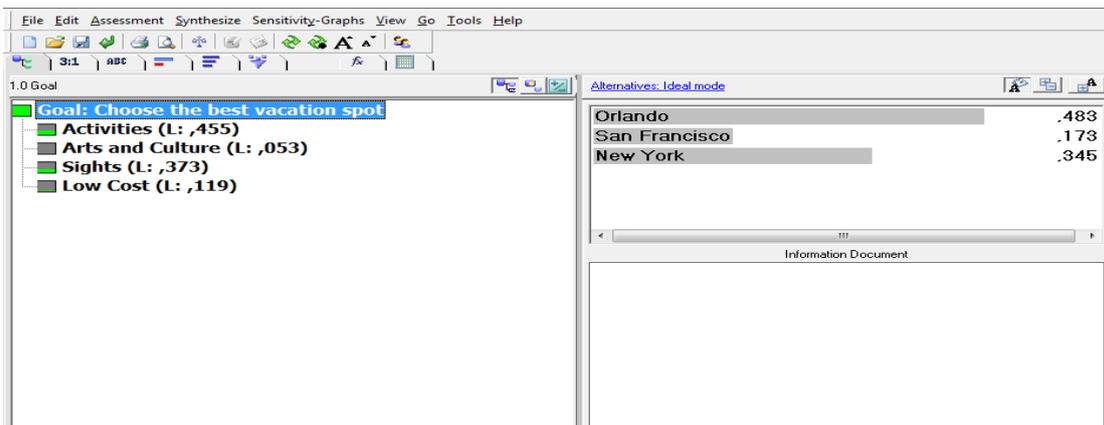
Το πρόγραμμα υπολογίζει τη συνολική προτεραιότητα κάθε κόμβου συνδυάζοντας την τοπική του προτεραιότητα με τη συνολική προτεραιότητα του κόμβου του ανώτερου επιπέδου και τελικά συνθέτει την τελική ιεράρχηση των εναλλακτικών λύσεων ως προς το γενικό στόχο του προβλήματος. Η εικόνα 4.5 παρουσιάζει τις τοπικές προτεραιότητες των εναλλακτικών του παραδείγματος, ως προς το κριτήριο Activities που είναι επιλεγμένο στο αριστερό μέρος του παραθύρου.

Εικόνα 4.5: Τοπικές προτεραιότητες εναλλακτικών ως προς το κριτήριο Activities

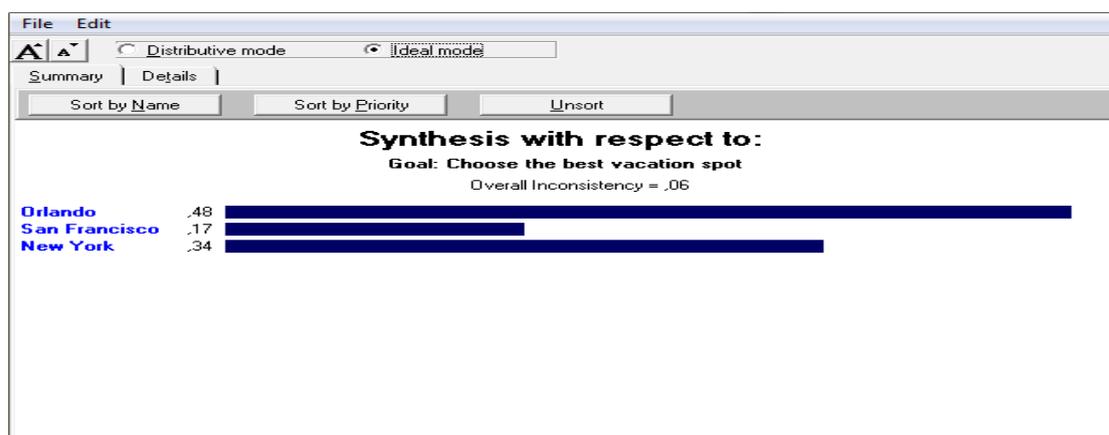
Στην εικόνα 4.6 απεικονίζονται οι συνολικές προτεραιότητες των εναλλακτικών καθώς και οι προτεραιότητες των κριτηρίων ως προς το γενικό στόχο.

Εικόνα 4.6: Οι συνολικές προτεραιότητες ως προς το στόχο

Από το μενού Synthesize → With Respect to Goal ανοίγει το παράθυρο της σύνθεσης, όπου εμφανίζεται το τελικό αποτέλεσμα, είτε με τη μορφή ραβδογράμματος ή με μία πιο αναλυτική αναφορά, όπου παρουσιάζονται με λεπτομέρειες οι τοπικές και συνολικές προτεραιότητες ταξινομημένες κατά κριτήριο ή κατά εναλλακτική.

Εικόνα 4.7: Τελική Ιεράρχηση

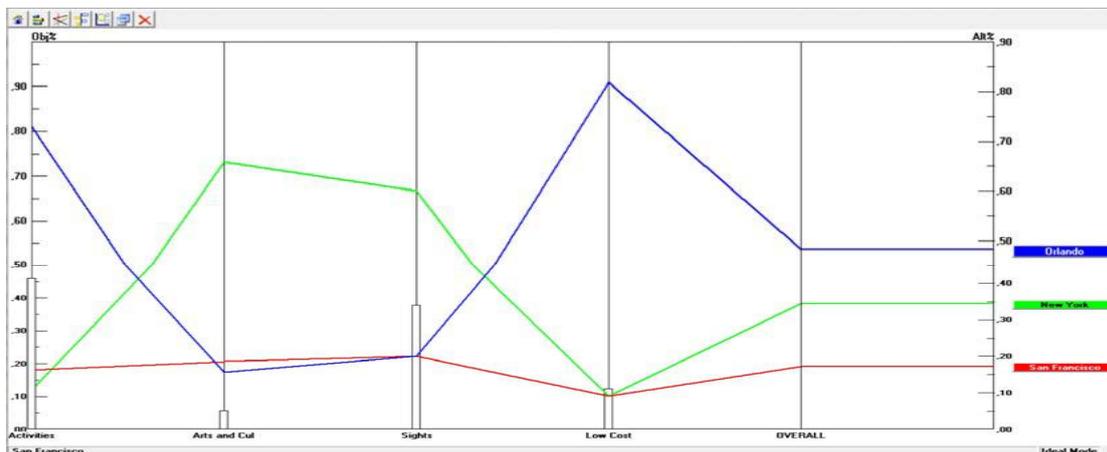
Η εικόνα 4.7 απεικονίζει την τελική ιεράρχηση των εναλλακτικών με τη μορφή ραβδογράμματος, όπου φαίνεται η υπεροχή της εναλλακτικής επιλογής του Orlando ως καλύτερου προτεινόμενου προορισμού διακοπών.

Ανάλυση ευαισθησίας

Η ανάλυση ευαισθησίας εκτελείται για να απεικονίσει τις προτεραιότητες των εναλλακτικών αναφορικά με κάθε κριτήριο καθώς και το βαθμό ευαισθησίας του τελικού αποτελέσματος ως προς τις μεταβολές της σημαντικότητας των κριτηρίων (Forman E., Selly M.A., 2001). Το Expert Choice παρέχει πέντε τύπους ανάλυσης ευαισθησίας.

Ανάλυση απόδοσης (Performance): Απεικονίζει τις συνολικές και τοπικές προτεραιότητες των εναλλακτικών και των κριτηρίων. Στον οριζόντιο άξονα εμφανίζονται τα κριτήρια. Στον αριστερό κάθετο άξονα μετρούνται οι προτεραιότητες των κριτηρίων, που απεικονίζονται με ράβδους. Στο δεξιό κάθετο άξονα εμφανίζονται οι εναλλακτικές και οι συνολικές προτεραιότητές τους. Οι καμπύλες εκφράζουν τις τοπικές προτεραιότητες των εναλλακτικών ανά κριτήριο. Η ευαισθησία του τελικού αποτελέσματος δοκιμάζεται σύροντας τις ράβδους σε υψηλότερα ή χαμηλότερα επίπεδα σημαντικότητας. Το διάγραμμα της ανάλυσης απόδοσης εμφανίζεται στην εικόνα 4.8

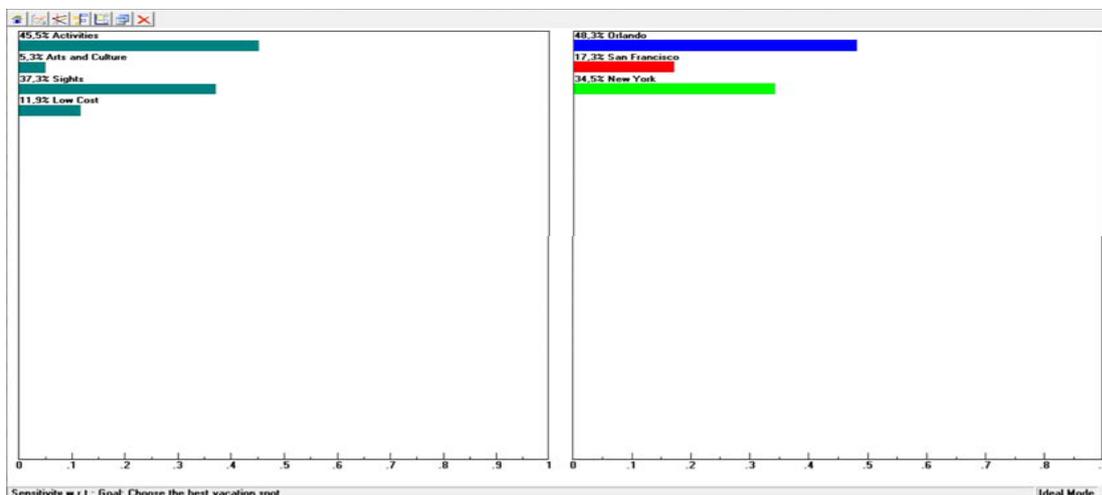
Εικόνα 4.8: Ανάλυση Ευαισθησίας – Ανάλυση Απόδοσης

Δυναμική ανάλυση (Dynamic): Παρέχει τη δυνατότητα δυναμικής αλλαγής των προτεραιοτήτων των κριτηρίων ώστε να εξεταστεί η επίδρασή της στις προτεραιότητες των εναλλακτικών. Στο αριστερό τμήμα της οθόνης εμφανίζεται ένα ραβδόγραμμα με τα βάρη των κριτηρίων επιλογής, ενώ στο δεξί τμήμα παρουσιάζεται η τελική ιεράρχηση των εναλλακτικών. Όπως και στο διάγραμμα της ανάλυσης απόδοσης, σύροντας τις ράβδους οι προτεραιότητες των κριτηρίων αυξομειώνονται και οι προτεραιότητες των εναλλακτικών

επαναυπολογίζονται. Η εικόνα 4.9 απεικονίζει τη μορφή του διαγράμματος της δυναμικής ανάλυσης.

Εικόνα 4.9: Ανάλυση Ευαισθησίας - Δυναμική Ανάλυση

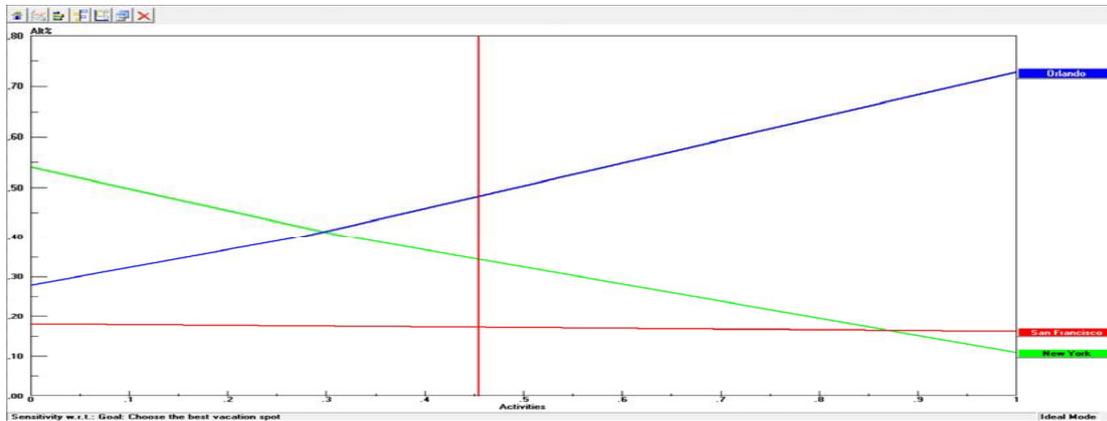

Ανάλυση κλίσης (Gradient): Παρουσιάζει τις προτεραιότητες των εναλλακτικών ως προς ένα κριτήριο κάθε φορά. Στον οριζόντιο άξονα του διαγράμματος μετριέται η σημαντικότητα του κριτηρίου, που απεικονίζεται με μία κάθετη κόκκινη γραμμή. Στον κάθετο άξονα, μετρούνται οι τοπικές προτεραιότητες των εναλλακτικών κάτω από το συγκεκριμένο κριτήριο, όπως απεικονίζονται στο δεξιό άξονα, αλλά και οι συνολικές, που καθορίζονται από την τομή των χρωματιστών γραμμών με την κάθετη γραμμή της σημαντικότητας του κριτηρίου. Σημειώνεται ότι αν οι χρωματιστές γραμμές των προτεραιοτήτων δεν τέμνονται μεταξύ τους, τότε η αύξηση της προτεραιότητας του κριτηρίου δε θα έχει κανένα αποτέλεσμα.

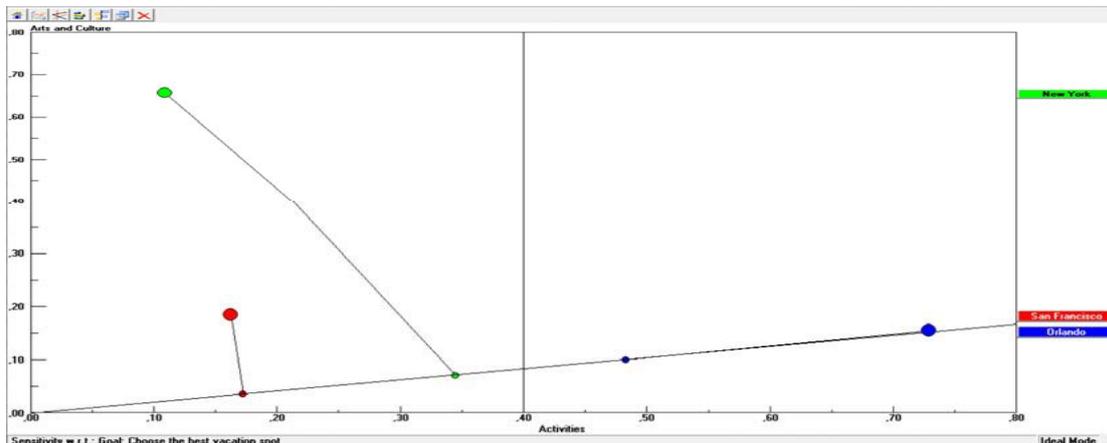
Ανάλυση δύο διαστάσεων (2D): Εμφανίζει πόσο ικανοποιητικά αποδίδει μία εναλλακτική σε σχέση με δύο κριτήρια (Πραστάκος Γ., 2002). Στον οριζόντιο άξονα μετρούνται οι προτεραιότητες των εναλλακτικών ως προς το ένα κριτήριο και στον κάθετο οι προτεραιότητες των εναλλακτικών ως προς το άλλο κριτήριο. Οι κύκλοι απεικονίζουν τις εναλλακτικές. Το διάγραμμα χωρίζεται σε τεταρτημόρια. Οι εναλλακτικές που βρίσκονται στο πάνω δεξιό τεταρτημόριο σημειώνουν υψηλές προτεραιότητες και στα δύο κριτήρια, ενώ αυτές του κάτω αριστερά τεταρτημόριου έχουν χαμηλές προτεραιότητες και στα δύο κριτήρια. Οι προβολές των εναλλακτικών πάνω στην ευθεία δείχνουν τις θέσεις τους, σε

περίπτωση που τα δύο κριτήρια είχαν ίσες προτεραιότητες. Η ανάλυση κλίσης και η ανάλυση δύο διαστάσεων παρουσιάζονται στις εικόνες 4.10 και 4.11 αντίστοιχα.

Εικόνα 4.10: Ανάλυση Ευαισθησίας - Ανάλυση Κλίσης

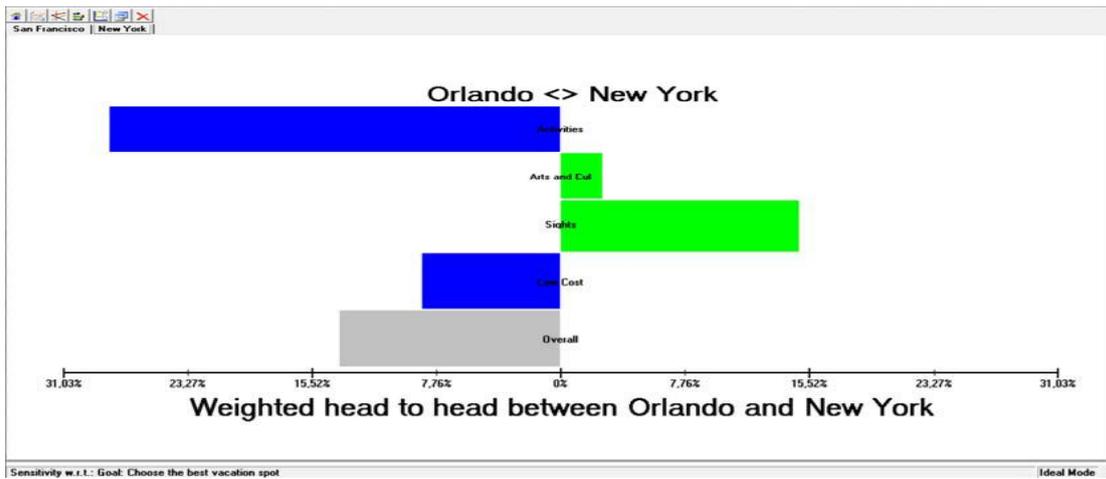

Εικόνα 4.11: Ανάλυση Ευαισθησίας - Ανάλυση Δύο Διαστάσεων

Ανάλυση αντιπαραβολής (Head to head): Παρουσιάζει τη σύγκριση δύο εναλλακτικών ως προς τα κριτήρια του προβλήματος. Η μία εναλλακτική βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του διαγράμματος και η άλλη στη δεξιά. Στη μέση απαριθμούνται τα κριτήρια επιλογής. Οριζόντιες ράβδοι διαφορετικών χρωμάτων εκτείνονται προς την εναλλακτική που ικανοποιεί καλύτερα το κάθε κριτήριο. Στο κάτω μέρος του γραφήματος με την γκρι ράβδο απεικονίζεται το συνολικό αποτέλεσμα μεταξύ των δύο εναλλακτικών. Η εικόνα 4.12 εμφανίζει τη μορφή του διαγράμματος αντιπαραβολής.

Εικόνα 4.12: Ανάλυση Ευαισθησίας - Ανάλυση Αντιπαραβολής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΔΗΡ

5.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ

Τα ερωτηματολόγια και οι συνεντεύξεις αποτελούν τα σημαντικότερα εργαλεία έρευνας. Η διαφορά μεταξύ των δύο μεθόδων έγκειται στο γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στους ερωτώμενους από κάποιον υπεύθυνο και στη συνέχεια αυτοί το συμπληρώνουν κατ' ιδίαν. Από την άλλη πλευρά, η συνέντευξη πραγματοποιείται με τη συμμετοχή του ερευνητή, ο οποίος θέτει τις ερωτήσεις, και του ερωτώμενου, ο οποίος καλείται να τις απαντήσει. Η εξέλιξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχει επίδραση και στη μεθοδολογία της έρευνας. Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών μπορεί να συντελέσει στη διευκόλυνση της διεξαγωγής της έρευνας τόσο στις προσωπικές όσο και στις τηλεφωνικές συνεντεύξεις. Επίσης, είναι πλέον διαδεδομένη η διενέργεια ερευνών μέσω του διαδικτύου.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε από 50 επιχειρηματίες ανώνυμα στην περιοχή του Νομού Ηλείας. Οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων έγιναν είτε τηλεφωνικός είτε αυτοπροσώπως στην επιχείρηση του επιχειρηματία που ερωτήθηκε. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε έτοιμο από τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας εργασίας κ. Μιχαήλ Διακομιχάλη.

Στον Νομό Ηλεία υπάρχουν περίπου 580 επιχειρήσεις. Το ποσοστό του δείγματος που πάρθηκε για αυτήν την έρευνα είναι περίπου 50/580 δηλαδή το 8,6% του συνόλου των επιχειρηματιών του νομού.

5.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα αποτελέσματα μετά την έρευνα που έγινε σε 50 επιχειρηματίες στον νομό Ηλεία έχουν ως εξής:

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των επιχειρηματιών νομού Ηλείας

	<i>Local</i>	<i>Global</i>
Έλλειψη παιδείας	0,186	0,186
Επιχειρηματική ηθική	0,259	0,048
Φορολογική συνείδηση	0,185	0,034
Μορφωτικό επίπεδο	0,400	0,074
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,156	0,029
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,219	0,219
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,222	0,049
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,378	0,083
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,180	0,039
Γραφειοκρατία	0,220	0,048
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,224	0,224
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,288	0,065
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,228	0,051
Κακή διαχείριση	0,254	0,057
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,230	0,051
Ατιμωρησία	0,177	0,177
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,303	0,054
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,454	0,080
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,243	0,043
Υπερβολική φορολόγηση	0,194	0,194
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,235	0,046
Τεκμήρια φορολόγησης	0,307	0,060
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,207	0,040
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,251	0,049

Πίνακας 5.1: Αποτελέσματα των ερωτηματολόγιων

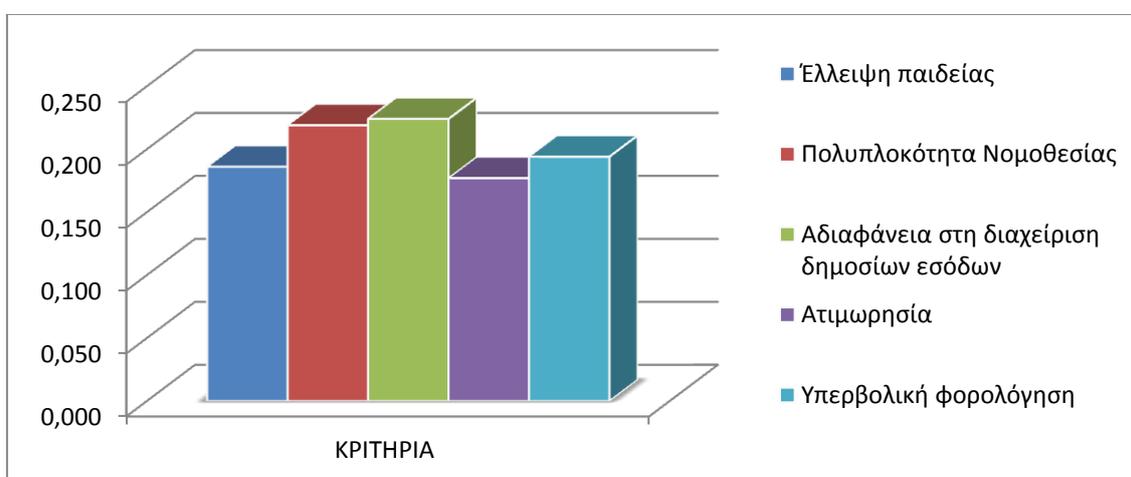
5.2.1 Ανάλυση κριτηρίων

Όπως φαίνεται παρακάτω (πίνακα 5.2, Γράφημα 5.1) μεγαλύτερη σημαντικότητα στην φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, οι επιχειρηματίες δίνουν στην αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων που η βαρύτητά του φτάνει στο 0,224, δεύτερη έρχεται σε σημαντικότητα η πολυπλοκότητα νομοθεσίας με βαρύτητα 0,219, τρίτη έρχεται η υπερβολική φορολόγηση με βαρύτητα 0,194, τέταρτη έρχεται η έλλειψη παιδείας με βαρύτητα 0,186 και τέλος την μικρότερη σημαντικότητα, οι επιχειρηματίες δίνουν στην ατιμωρησία με βαρύτητα 0,177.

Πίνακας 5.2: Κύρια κριτήρια

<u>ΚΡΙΤΗΡΙΑ</u>	<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,186
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,219
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>	0,224
<i>Ατιμωρησία</i>	0,177
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>	0,194

Γράφημα 5.1: Γράφημα κριτηρίων

5.2.2 Ανάλυση υποκριτηρίων

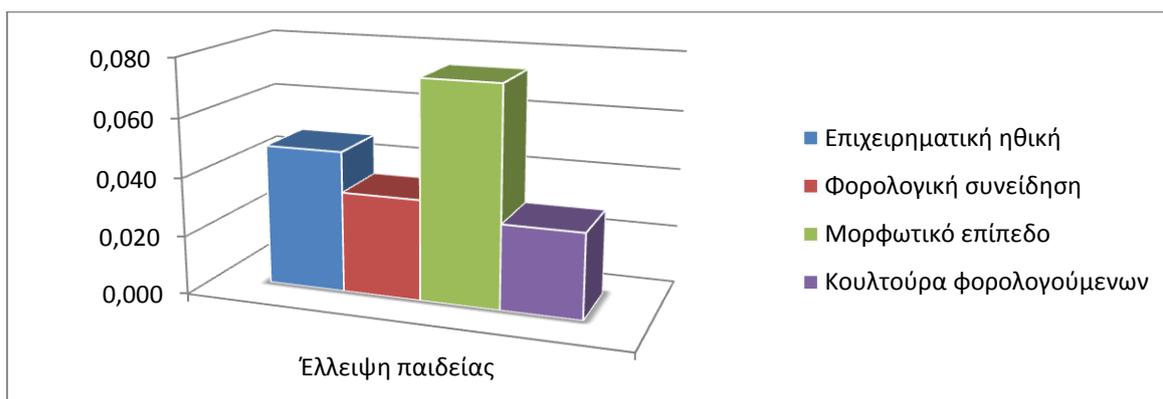
Έλλειψη παιδείας

Όπως φαίνεται παρακάτω (πίνακας 5.3, γράφημα 5.2) η έλλειψη παιδείας αναλύεται σε τέσσερα υποκριτήρια, στα οποία, οι επιχειρηματίες δίνουν μεγαλύτερη σημαντικότητα στο μορφωτικό επίπεδο με βαρύτητα 0,074, δεύτερο έρχεται η επιχειρηματική ηθική με βαρύτητα 0,048, τρίτη σε σειρά έρχεται η φορολογική συνείδηση με βαρύτητα 0,034 και τέλος με την μικρότερη σημαντικότητα έρχεται η κουλτούρα φορολογούμενων με βαρύτητα μόλις 0,029.

Πίνακας 5.3: Αποτελέσματα υποκριτήριο Έλλειψη παιδείας

<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΟ</u> <i>Έλλειψη παιδείας</i>	<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
Επιχειρηματική ηθική	0,048
Φορολογική συνείδηση	0,034
Μορφωτικό επίπεδο	0,074
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,029

Γράφημα 5.2: Γράφημα αποτελεσμάτων για την Έλλειψη παιδείας

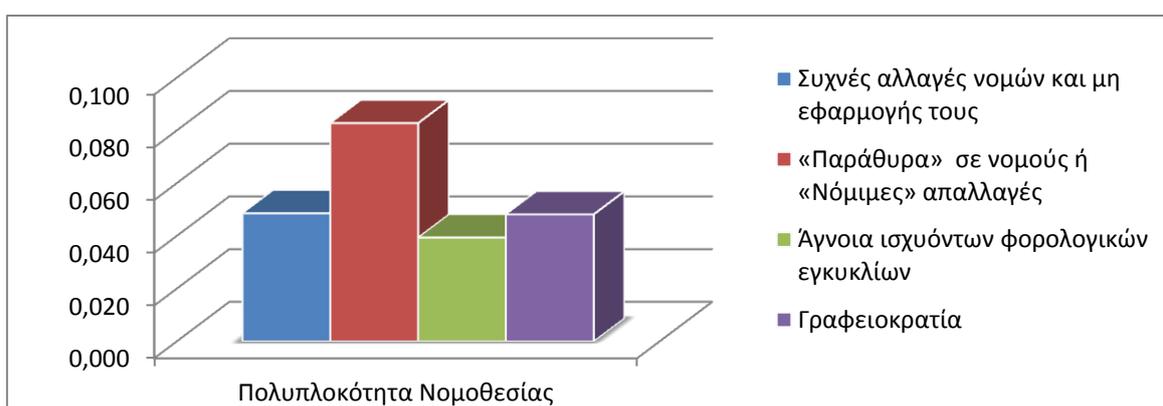
Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας

Όπως φαίνεται εδώ (πίνακας 5.4, γράφημα 5.3) αναλύεται σε τέσσερα υποκριτήρια η πολυπλοκότητα νομοθεσίας, με μεγαλύτερη σημαντικότητα να είναι τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές με βαρύτητα που ανέρχεται στο 0,083, ενώ δεύτεροι έρχονται οι συχνές αλλαγές νόμων και μη εφαρμογής τους με βαρύτητα 0,049, ακολουθεί η γραφειοκρατία με βαρύτητα 0,048 και τέλος με την μικρότερη σημαντικότητα η άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων με βαρύτητα 0,039.

Πίνακας 5.4: Αποτελέσματα υποκριτήριο Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας

<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΟ</u> Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,049
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,083
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,039
Γραφειοκρατία	0,048

Γράφημα 5.3: Γράφημα των αποτελεσμάτων για την Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας

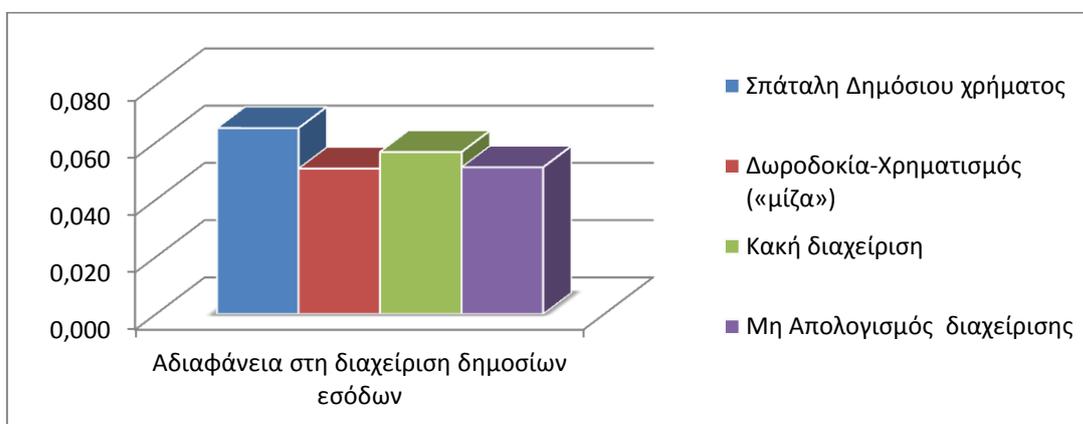
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

Όπως φαίνεται παρακάτω (πίνακας 5.5, γράφημα 5.4) αναλύεται σε τέσσερα υποκριτήρια η αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, η οποία, οι επιχειρηματίες έχουν δώσει την μεγαλύτερη σημαντικότητα στην σπατάλη δημόσιου χρήματος με βαρύτητα 0,065, στην συνέχεια ακολουθεί η κακή διαχείριση με βαρύτητα 0,057, και τέλος, με την μικρότερη σε βαρύτητα έρχονται η δωροδοκία-χρηματισμός («μίζα») και ο μη απολογισμός διαχείρισης με βαρύτητα 0,051 και τα δυο.

Πίνακας 5.5: Αποτελέσματα υποκριτήριο Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΟ</u> <i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>	<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,065
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,051
Κακή διαχείριση	0,057
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,051

Γράφημα 5.4: Γράφημα αποτελεσμάτων Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων

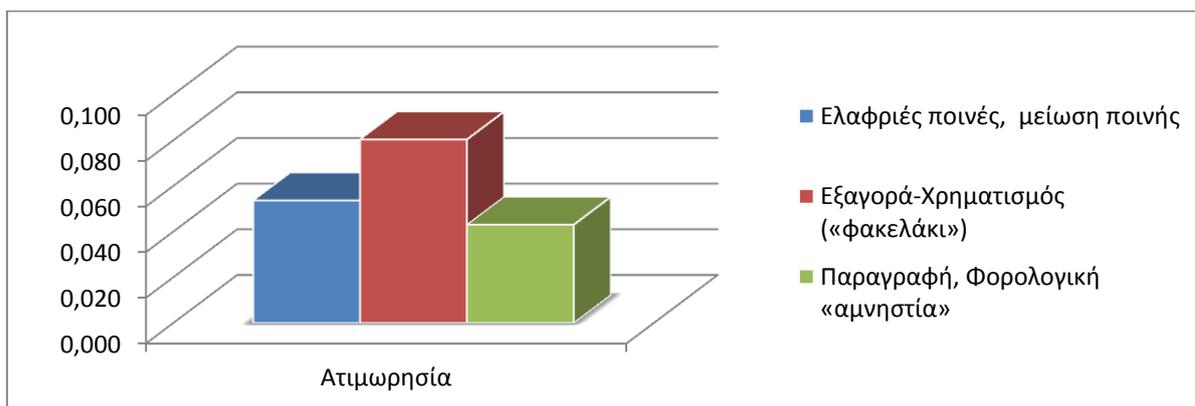
Ατιμωρησία

Όπως φαίνεται εδώ (πίνακας 5.6, γράφημα 5.5) αναλύεται η ατιμωρησία σε τρία υποκριτήρια, στα οποία, οι επιχειρηματίες έχουν δώσει την μεγαλύτερη σημαντικότητα στην εξαγορά-χρηματισμός («φακελάκι») με βαρύτητα 0,080, δεύτερη έρχεται οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής με βαρύτητα 0,54, και τέλος, με την μικρότερη σημαντικότητα έρχεται η παραγραφή, φορολογική «αμνηστία» με βαρύτητα 0,043.

Πίνακας 5.6: Αποτελέσματα υποκριτήριο Ατιμωρησία

<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΟ</u> Ατιμωρησία		<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,054
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,080
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,043

Γράφημα 5.5: Γράφημα αποτελεσμάτων για την Ατιμωρησία

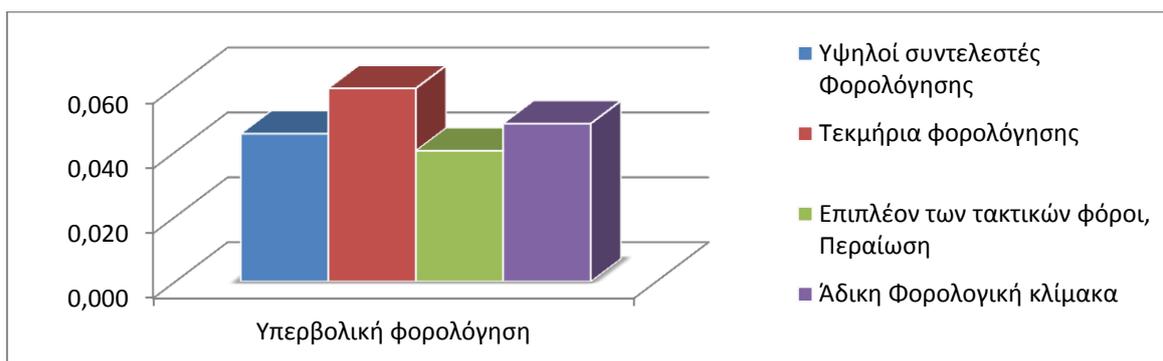
Υπερβολική φορολόγηση

Όπως φαίνεται παρακάτω (πίνακας 5.7, γράφημα 5.6) αναλύεται η υπερβολική φορολόγηση σε τέσσερα υποκριτήρια, στα οποία, οι επιχειρηματίες δίνουν μεγαλύτερη σημαντικότητα στα τεκμήρια φορολόγησης με βαρύτητα 0,060, στη συνέχεια έρχεται η άδικη φορολογική κλίμακα με βαρύτητα 0,049, μετά έρχεται οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης με βαρύτητα 0,046, και τέλος, με την μικρότερη σημαντικότητα έρχεται η επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση με βαρύτητα 0,040.

Πίνακας 5.7: Αποτελέσματα υποκριτηρίων Υπερβολική φορολόγηση

<u>ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΟ</u> Υπερβολική φορολόγηση		<u>ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ</u>
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,046
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,060
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,040
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,049

Γράφημα 5.6: Γράφημα των αποτελεσμάτων για την Υπερβολική φορολόγηση

5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν μετά την έρευνα που έγιναν στους επιχειρηματίες, ανά κατηγορία κριτηρίων, έχουν ως εξής:

1. Στην Έλλειψη παιδείας η κυριότερη αιτία είναι το μορφωτικό επίπεδο,
2. Στη Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας η κυριότερη αιτία είναι τα «Παράθυρα» σε νόμους ή «Νόμιμες» απαλλαγές,
3. Στην Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων η κυριότερη αιτία είναι η Σπατάλη δημοσίου χρήματος,
4. Στην Ατιμωρησία η κυριότερη αιτία είναι η Εξαγορά - Χρηματισμός «φακελάκι»,
5. Στην Υπερβολική φορολόγηση η κυριότερη αιτία είναι τα Τεκμήρια φορολόγησης.

Η κακή χρήση των κατά καιρούς δανείων καθώς και η αλόγιστη σπατάλη και κατάχρηση του δημόσιου χρήματος έχουν φέρει την Ελλάδα σε σημείο να μην μπορεί πλέον να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις της. Έχει δημιουργηθεί ένα τεράστιο πρόβλημα ρευστότητας στη χώρα και το μόνο που ακούγεται συνέχεια είναι η λέξη «χρεοκοπία». Το συμπέρασμα λοιπόν που προκύπτει είναι πως η άποψη των επιχειρηματιών στο Νομό Ηλείας, για την φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή ευθύνεται περισσότερο η αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων δηλαδή η σπατάλη δημόσιου χρήματος, η δωροδοκία – χρηματισμός η λεγόμενη («μίζα»), η κακή διαχείριση και ο μη απολογισμός διαχείρισης.

Στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας, το γενικό κλίμα που επικρατούσε στην Ελλάδα ήταν αυτό της, έστω και συγκρατημένης, αισιοδοξίας: με ρυθμούς ανάπτυξης συγκρίσιμους

με εκείνους των υπολοίπων χωρών της ΕΕ, με το ποσοστό ανεργίας να διατηρείται σε μη ανησυχητικά επίπεδα από το 2004 και μετά. Η αισιοδοξία αυτή διατηρήθηκε και για κάποιο μικρό διάστημα από τότε που ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Χαρακτηριστικό του ότι η ύφεση στην παγκόσμια οικονομία και στην Ευρώπη δεν επηρέασε άμεσα την Ελλάδα είναι το ότι το 2008 η Ελλάδα σημείωσε ανάπτυξη 1,3% – ενώ η ανάπτυξη στην ευρωζώνη ήταν μόλις 0,4%, γεγονός που ενδεχομένως οδήγησε αρχικά ορισμένους να θεωρήσουν ότι η Ελλάδα δεν θα επηρεαστεί ιδιαίτερα από την παγκόσμια κρίση. Έτσι, ενώ πριν το 2007-2008 η Ελλάδα θεωρούνταν λίγο-πολύ το ίδιο αξιόπιστη με όλες τις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης, από το δεύτερο μισό του 2009 και μετά η υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου ήρθε στο προσκήνιο, καθώς η Ελλάδα αξιολογήθηκε ως η χώρα με τη μικρότερη πιθανότητα ελέγχου του διογκούμενου χρέους της. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι κατά την περίοδο αυτή το ποσοστό του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας:

(α) κυμαίνονταν στο 82,5 % του ΑΕΠ της, το οποίο αποτελούνταν κατά ένα μεγάλο μέρος του από το εξωτερικό δημόσιο χρέους καθώς ο εξωτερικός δανεισμός εξασφαλιζόταν από την κυβέρνηση και όχι από την ιδιωτικό τομέα.

(β) το ποσοστό των εξαγωγών του πραγματοποιούσε η χώρα τα 2009 ήταν μικρότερο του ποσοστού των εισαγωγών (πρακτικά σημαίνει πως καταλάωνε περισσότερα από ότι παρήγαγε).

(γ) λόγω της πραγματοποίησης των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004, υπήρξαν μεγάλες επενδυτικές δαπάνες

(δ) αδυναμία απόκτησης ομολόγων έκδοσης της κυβέρνησης αφού δεν επαρκούσαν οι αποταμιεύσεις

(ε) με δεδομένη την υπέρογκη ανάπτυξη της φοροδιαφυγής λόγω αδυναμίας του φοροεισπρακτικού μηχανισμού καθώς και την αναποτελεσματική χρήση του τότε φορολογικού συστήματος,

Με βάση λοιπόν όλων των παραπάνω η Ελλάδα αδυνατώντας να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, δεδομένης και την παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που την έπληττε, ζήτησε βοήθεια την υποστήριξη-χρηματοδότηση της ώστε να αποφύγει την χρεοκοπία, όπου και την έλαβε με τη μορφή πλαισίου στήριξης εν ονόματι: «Μνημόνιο» το Μάιο του 2010 ύφους 110 δις € (80 δις € από την ΕΕ και 30 δις € από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο). Βασική προϋπόθεση για το πλαίσιο χρηματοδότησης από την ΕΕ και το ΔΝΤ ήταν η εφαρμογή μιας σειράς νέων

μεταρρυθμιστικών δημοσιονομικών μέτρων σε όλες τους τομείς της Ελλάδας όπως περικοπές μισθών, περαιτέρω αύξηση του ΦΠΑ και περικοπές στις δημόσιες επενδύσεις. Ανά τρίμηνο δε, θα ελέγχονταν από την ΕΕ και το ΔΝΤ για την αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης της δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Στα πλαίσια των δημοσιονομικών μεταρρυθμιστικών μέτρων που πραγματοποιήθηκαν στα τελευταία χρόνια (2009-2012) και αφορούν την φορολογική πολιτική της ΕΕ προς τα κράτη μέλη της ΕΕ-27 και βρίσκονται υπό καθεστώς «Μνημονίου» παρόμοιων καταστάσεων σαν της Ελλάδας, (Ιρλανδία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Κύπρο), βασική επίτευξη της ΕΕ προς όλα τα κράτη μέλη της (27) είναι η εξασφάλιση εσόδων τους μέσα από τα πλαίσια διοίκησης και εφαρμογής συγκεκριμένων φορολογικών μοντέλων και συστημάτων για τη επίτευξη συγκεκριμένης μορφής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής πιο προσοδοφόρα από τις ήδη υπάρχουσες που υφίστανται τα κράτη μέλη της ΕΕ και της Ευρωζώνης.

Ειδικότερα για την Ελλάδα, και μέσα στα πλαίσια των διαρθρωτικών μέτρων μετά την εφαρμογή των διαδοχικών «Μνημονίων» που τις επιβλήθηκαν, βασική προϋπόθεση για την χρηματοδότηση της από την ΕΕ και το ΔΝΤ είναι φορολογική αναμόρφωση με σκοπό την περαιτέρω αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσα από την επιβολή όλο και περισσότερων φόρων (έμμεσοι και άμεσοι αλλά και φόρους από ασφαλιστικές εισφορές) όπως και κύριο μέλημα της Ελλάδας θα πρέπει να είναι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής όπως και οποιαδήποτε μορφής φορολογικής απάτης.

Όπως γίνεται ήδη αντιληπτό, το ισχύον φορολογικό σύστημα της Ελλάδας είναι αρκετά πολύπλοκο εξαιτίας των υπερβολικά πολλών διατάξεων που κατά πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα επιβάλλονται, καθώς και η κατανομή των φορολογικών βαρών είναι αντίστροφα προοδευτική. Κυριότερη αιτία για το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στον ελλαδικό χώρο είναι η ολοένα και μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση των φυσικών και των νομικών προσώπων ενώ θα βοηθούσε στη μείωση της η μείωση των φορολογικών συντελεστών όπως και η αλλαγή του φορολογικού συστήματος. Επιπλέον θα συνέβαλλε στη πάταξη της και η δημοσιοποίηση των ονομάτων που φοροδιαφεύγουν καθώς και το υψηλό πρόστιμο που επιβάλλεται στις περιπτώσεις όπου παρουσιάζεται φοροδιαφυγή. Όσο αφορά τις αρμόδιες φορολογικές αρχές και τις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικές εντατικοποιώντας τους ελέγχους προς πάσα κατεύθυνση που με ενίσχυση τους από τον ανάλογο προσωπικό, αμερόληπτα και χωρίς να επεμβαίνουν κατά την πραγματοποίηση ελέγχου άλλου είδους συμφέροντα. Εύλογο είναι ότι όσο πιο συχνοί είναι οι

φορολογικοί έλεγχοι, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα αποκάλυψης διεφθαρμένων φαινομένων, συνεπώς το ποσοστό της φοροδιαφυγής θα μειώνεται. Όμως βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική εφαρμογή των παραπάνω μέτρων είναι η από κοινού συμμόρφωση της φορολογικής νοοτροπίας και συνείδησης των Ελλήνων για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης όπου εφαρμόζεται και αυτό επιτυγχάνεται μόνο από την πλήρη κατανόηση του φαινομένου που έχει αποτελέσματα όχι μόνο συλλογικά αλλά και ατομικά για τον καθένα. Ακόμη το κράτος θα έπρεπε στο εγγύς μέλλον να επικεντρωθεί στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του προς τους πολίτες μέσα από τα μέτρα που θα λάβει και που θα άπτονται της πολιτικής βούλησης, καθώς διάφορες στατιστικές μελέτες απέδειξαν ότι το φαινόμενο της διαφθοράς της χώρας έχει αρνητικό αντίκτυπο τόσο στην οικονομική της ανάπτυξη όσο και στη διανομή του εισοδήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Βλαχάβας Ι., Τσουμάκας Γ., (2009), Θεωρία και Συστήματα Λήψης Αποφάσεων, Τμήμα Πληροφορικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Πραστάκος Γ.,(2002), Διοικητική Επιστήμη στην πράξη – Εφαρμογές στη σύγχρονη επιχείρηση, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα
- Κόρσου Δημοσιονομικό Δίκαιο 1985.
- Φινοκαλιώτη Φορολογικό Δίκαιο 1999,
- Θεοχαρόπουλου Φορολογικό Δίκαιο 1980.
- Στασινόπουλου Μαθήματα Δημοσιονομικού Δικαίου 1966 σελ. 44
- Αναστόπουλου Φορολογικό Δίκαιο 1992 σελ.128,
- Σαρμά Η Συνταγματική και Διοικητική Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας 1990
- Φλώρος, Α. (2010). Φορολογική Λογιστική, Φορολογία Εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, λογιστική και πρακτική αντιμετώπιση (Εκδ 4η). Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη εκδοτική
- Αντωνόπουλος Δ. & Κατούδης,2008
- ΚΑΟΥΝΗΣ Π.Δ., 2006: Φορολογική Λογιστική ΙΙ, συνοπτική ερμηνεία της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Αθήνα: Εκπαιδευτικό Βοήθημα. Εκδόσεις Καούνη Δικαίου
- Φορολογία εισοδήματος-Ανάλυση διατάξεων Ν.2238/94, Δημ. Σταματόπουλος
- Καλυβιανάκης, Κ., Ξανθάκης, Μ., Λεβέντης, Α., Μανεσιώτης, Β., Θεοδωρόπουλος, Σ., Τραχανάς, Κ. & Φλεσιοπούλου, Κ., (1993). Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μανεσιώτης, Β., (1990). Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή: Μια Πρώτη Διερεύνηση της Μεταξύ τους Σχέσης, στο Παραοικονομία, Ι. Βαβούρας (επιμ.), Εκδόσεις Κριτική
- Σταματόπουλος, Δ., Καραβοκύρης, Α. (2010). Φορολογία Εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, πρακτικό βοήθημα. Αθήνα: Εκδόσεις Elforin

Ξενόγλωσση

- Artavanis, N. Morse, A. & Tsoutsoura, M., (2012). Tax Evasion Across Industries: Soft Credit Evidence from Greece. Chicago Booth (12-25),
- Collins J. and Plumlee D. (1991): The taxpayer's Labor and Reporting Decision: The Effect of Audit Schemes. The Accounting Review, 66(3), μετάφραση: Η Εργασία και Πληροφόρηση της απόφασης του Φορολογουμένου: Η επίδραση των Συστημάτων Ελέγχου.
- Triantaphyllou E., Mann S.H., (1994), A computational evaluation of the original and revised analytic hierarchy process, Computers and Industrial Engineering, Vol. 26, No. 3,
- Triantaphyllou, E., Lootsma, F.A., Pardalos, P.M., and Mann, S.H. (1994). On the Evaluation and Application of Different Scales For Quantifying Pairwise Comparisons in Fuzzy Sets. Multi-Criteria Decision Analysis,
- Triantaphyllou E., Mann S.H., (1995), Using the analytic hierarchy process for decision making in engineering applications: Some challenges, International Journal of Industrial Engineering: Applications and Practice, Vol. 2, No. 1,
- Saaty, T.L., (1977), A scaling method for priorities in hierarchical structures, Journal of Mathematical Psychology
- Saaty T.L., (1980), The Analytic Hierarchy Process, McGraw-Hill International, New York, NY, U.S.A.
- Saaty, T.L., (1990), How to make a decision: The Analytic Hierarchy Process, European Journal of Operational Research 48, 9-26 North-Holland
- Saaty, T.L. (1994). Fundamentals of Decision Making and Priority Theory with the AHP. RWS Publications, Pittsburgh, PA, U.S.A.
- Forman E., Selly M.A., (2001) Decision By Objectives: How to convince others that you are right, World Scientific Publishing
- Belton, V., Gear, T. (1983). On a Short-coming of Saaty's Method of Analytic Hierarchies. Omega, 228-230

- Barzilai, J. (1999) On MAUT, AHP, and PFM, Proc. 5th Int. Symposium on the AHP, Kobe Aug12-14, 1999.
- Dyer, J.S. (1990). Remarks on the Analytic Hierarchy Process, Management Science,

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

- www.gsis.gr , Ιστοσελίδα Υπουργείου Οικονομικών
- www.e-forologia.gr ,
- www.taxheaven.gr , Κοινότητα Λογιστών
- www.euretirio.com , Ευρετήριο Οικονομικών Όρων
- www.wikipedia.org
- www.epixeirisi.gr
- www.oikonomikon.gr
- www.psaxtiria.com
- www.capital.gr
- www.forin.gr
- www.taxnews.gr
- www.bankofgreece.gr
- www.news.gr
- www.pspa.uoa.gr , «Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις στην παγκόσμια οικονομία»
- www.aueb.gr, Μελέτη «Ορισμοί, βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά των πολυεθνικών επιχειρήσεων»
- <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/15882>, Άρθρα Η offshore εταιρεία και τα μυστικά της, Επιμέλεια: Ορέστης Εμ. Σεϊμένης Οικονομολόγος – Καθηγητής, Συγγραφέας.
- :Φοροαποφυγή εκατομμυρίων από offshore με ακίνητα | newmoney.gr
<http://www.newmoney.gr/article/26727/foroapofygiekatommyrion-apo-offshore-me-akinita#ixzz2lwiNbpWl>
- http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.1.html#_ftnref1 Γενική Φορολογική Πολιτική
- <http://www.euro2day.gr>
- Γιώργος Γκουμπανιτσάς. Οικονομική Ανάλυση του φαινομένου της φοροδιαφυγής, στην ιστοσελίδα: old.phs.uoa.gr/~ahatzis/Goubanitsas.doc

- Έρευνα για Φοροδιαφυγή, 2010. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας στην ιστοσελίδα: http://www.oe-e.gr/publ/ecocr/res_for_20102702.pdf (Αναρτήθηκε το 2010)
- Στεργίου, Λ., 2011. Οι κυριότερες εστίες της φοροδιαφυγής ανά δραστηριότητα, στην ιστοσελίδα:
<http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/ w articles civ 11 08/05/2011 4414 01>
(Αναρτήθηκε το 2011)
- Λέκκας: Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα φθάνει ως το 15% του ΑΕΠ | [iefimerida.gr](http://www.iefimerida.gr)
<http://www.iefimerida.gr/node/54560#ixzz271To00fG>
- www.aueb.gr, Μελέτη «Ορισμοί, βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά των πολυεθνικών επιχειρήσεων»
- Expert Choice Blogspot <http://www.expertchoice.blogspot.com/>
- Expert Choice Desktop – Product Guide, <http://www.expertchoice.com/resource-center/>